

NÖDUR

NR. 18-19

TAGAVARAVÄE

JUHTIDEE
ERILIER
NUMBER

PLUTTEIM

Valga äride kuulutus.

Riide- ja valmisriiete äri

H. Rauchmann

Valgas, Kesk tän. 9. Telef. 143.

SOOVITAB

kevadehooaja kaupu ennekuulmata odavate hindadega, sest olen oma äris iseseisev peremes, kellele kauba hinnad vabrikult määratud % -ga pole kirjutatud ette. Minu äri hindade odavusega ei suuda võistelda ükski äri ega vabriku osakond.

Äris alati saadaval rikkalikus valikus kõik kodu- ja välismaa riidekaubad.

Vanem Ühistegelise asutis
Lõuna Eestis

Asut. 1913.

Asut. 1913.

Põllumeesteühisus

„KOIT“

VALGAS, Kesk tän. nr. 24.
Telefon 54.

SOOVITAB:

rauda ja teraskaupu, igasuguseid
põllumajanduse kaupu,
majatarbeid,
E. T. K. veine.

Vold. Neumann'i

riide- ja valmisriiete äri

Asut. 1903. a. VALGAS. Asut. 1903. a.

Vabriku hindadega

välis- ja kodumaa

kalevikaubad:

ülikonna-, palitu-, mantli-
ja kostüümiriided.

Välis- ja kodumaa villased kleidiriided.

Pleekimata pesuriided.

Mööbli- ja põrandariided.

Suured rätid, pearätid, vooditekid.

Kangalõim, õmblusniit jne. jne.

$\frac{1}{2}$ hinnaga suur partii

välis- ja kodumaa ülikonna-, palitu-, mantli-
ja kostüümiriideid, villaseid kleidiriideid-
shotte, villaseid kirjuid musliine.

Kella- ja kuld-hõbeasjade äri O. RITSON

VALGAS, Kesk tän. 21.

Soovitab: kristall-, jalgratta-, gramofoni-, raadio- ja jahi kaupsid.

Odavalt ja valikurikkalt.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

XV AASTAKÄIK

Nr. 18/19 — 06.05.33

Reservjuhid — ohvitserid!

Meie reservohvitserid seniajani on end tundnud rohkem harilike kodanikena kui kaitsevägejuhtidena. Koormatud oma igapäise tööga, nad on vaid lühiajaliselt sunni- viisil kokku tulnud oma väeosadesse, et täiendada oma sõjaväelist haridust. Ka ei ole reservohvitserid suutnud end veel üleriiklikult organiseerida, et koos edasi õppida ja areneda — juhtidena. Nii see ei tohi enam edasi minna.

Reservjuhid! Teie ülesanded sõjaaegse juhina on suured ja vastutavad. Meeste arv, mida oma käsutusse saate sõjaväljal, pole suur, tõustes rühma juhil kõige rohkem 40—50 m. Kuid Eesti väikeses kaitseväes ka see arv on küllalt suur, et saata korda imetegusid! Meie kaitseväes jaol ja rühmal tuleb teotseda sageli eraldatuna, metsades, soodes ja rabades, üksikute teede ja defileede kaitsmisel, luurel ja retketel, mitte harva koguni partisanidena vastase seljataguses. Üksinda, kaugel vanematest juhtidest, naabriteta, haaratuna, sagedasti ümberpiiratuna. Teie peate iseendas ja ainult iseendas leidma seda sisemist jõudu, taipavust, sõjamehelikku meelegindlust ja oskust, et otstarbekalt juhtida oma väikeste sak- kade tegevust. See tegevus ise meie oludes on harilikult võitlus kaks, kolm, võibolla kümme korda tugevama vastasega, visa ja äge võitlus iga jalatäie maa eest kodumaa pinnal. Kuidas Teie selle võitluse otsustate, sellest oleneb väeosade ja diviiside saatus.

Et see võitlus oleks edukas, selleks Teie, reservjuhid, oma igapäevase töö kõrval peate pöörama tõsist tähelepanu ka oma sõjalise hariduse täiendamisele. Tegelik kaitse- väeteenistus võis Teile omal ajal anda ainult põhiteadmised ja algoskused sel alal. Perioodilised kordamisõppused ainelistel põhjustel on kahjuks ka liig lühiajalised ja korduvad harva. Jääb järele Teie eneste kavakindel töö oma sõjalise ettevalmistuse täiendamiseks. Tehke seda igal juhul, kui vähegi aega ja mahti leidub. Õppige tundma meie ametlikke määrustikke ja eeskirju. Lugege sõja- kirjandust. Võtke osa kaitseliidu tööst. Hea tahtmise juures pikema aja jooksul võib nii mõndagi ära teha, peasi, et Teie oma igapäevase töö juures alati meeles peaksite, et olete Vabariigi kaitseväge juhid, kelle ettevalmistusest ja osa- vusest suurel määral oleneb meie kaitseväge edukas tegevus sel hetkel, kui tal tuleb astuda välja kodumaa kaitseks.

Et oma kutselist ettevalmistust juhtidena iseseisvalt täiendada, selleks reserv- ohvitserid peavad end organiseerima. Looge tugev, üleriiklik reservjuhtide organi- satsioon, mitte mõnesuguste poliitiliste eesmärkide taotlemiseks või pisikeste majandus- like küsimuste lahendamiseks — vaid et koos kasvada ja õppida — juhtidena!

Reservjuhid! Tänapäeva elu nõuab Teilt algatust ja ettevõtlikkust juhtidena. Nende nõuete huvides — koos käed külge enda organiseerimise ja enda kasvatamise tööle.

06.05.33.

A. Jõnisson kindraemajor,
kaitseminister.

RESERVOHVITSERIDE KÜSIMUSEST.

*Riik korraldagu,
aga reservohvitseridel endal olgu idealismi.*

Kindralmajor J. Tõrvand.

Eesti geopolitilise asendi iseäraldused, territooriumi vähene sügavus, arvatava vastase jõudude suur ülekaal ja tulevase sõja iseloom nõuavad, et meie sõjakorral suudaksime mõeldavalt lühikese aja jooksul koondada ettenähtud raioonidesse sääraseid jõud, millised võiksid moodustada pideva rinde vastase sissetungimise tõkestamiseks. Need jõud ise peavad omama säärase organisatsiooni, relvastuse, varustuse ja sõjalise ettevalmistuse, mis vastavad ajanõuetele. Üldine poliitiline ja strateegiline olukord nõuab kogu meie kaitsekorralduselt alalist valmisolekut. Vaevalt saab pidada tõenäoliseks, et sõja puhkemisel saame palju aega jõudude järkjärguliseks loomiseks, nagu nägime seda Maailmasõjas suurriikide juures. Isiklikult arvan, et meil algusest peale on vaja anda maksimum pingutust, kooskõlastades seda muidugi riigi majandusliku kandejõuga. Rahuaegne ettevalmistus peab tagama, et mobilisatsiooni korral väljapandud jõud varsti „ära ei sulaks“ esimestes lahingutes, mis alati on olnud seotud suurte kaotustega nii inimeste kui ka materjalosa mõttes.

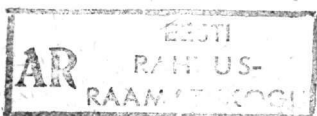
Riigikaitse ettevalmistamise töös omab esmajärgulise tähtsuse juhtkonna loomine — kõikidel astmetel ja aladel. Pole juhtkond oma ülesannete kõrgusel, siis on vähe lootusi, et mobiliseeritud massid algusest peale lahingukõlvulikud oleksid. Pole juhtkonda üldse ettevalmistatud arvult küllaldaselt, osutub võimatuks meie inimmaterjali õigeaegne ärakasutamine.

Kaasaegsete sõjaliste jõudude sisemine organisatsioon on välja kujunenud Maailma-

sõja kogemuste põhjal, misjuures alatasa tarvitusele võetavad uued relvad ja võitlusviisid järkjärgult viivad sisse korrektiivse. Organisatsioon peab tagama kõigepealt hea juhtimise ning relvade ja võitlusvahendite ratsionaalse ärakasutamise. Hea juhtimine aga imperatiivselt nõuab, et kõikidel astmetel oleksid juhid, kes saanud oma kohale vastva üldise ja sõjalise hariduse, ühenduses praktikaga tegeliku juhtimise alal.

Ajajooksul on väljakujunenud, missugustel juhtimisastmetel peavad olema normaalselt ohvitserid. Jalaväes näiteks tuleb lugeda vajalikuks, et rühma juht oleks juba ohvitser. Seega käepärast olevate ohvitseride arv peab olema vastav mobilisatsiooni korral väljapandavate jõudude suurusele. Umbkaudselt võttes ja arvestades kõikide väelike juhtimise ja tagala asutuste nõudeid, läheb 100.000-mehelisele sõjaväele vaja 5000 ohvitseri; s. o. ohvitseride ja ülejäänud koosseisu suhe on 1 : 20.

Oleks ideaalne, kui kõik ohvitserid, kui lahingus suurt vastutust kandev juhtkond, rahuajal seisaks tegevas teenistuses, mis ainuüksi võimaldab viimistletud kutselist ettevalmistust. Majanduslikel põhjustel oleks aga sellest ideaalist kõikjal väga kaugel. Rahuajal peetakse tegevas teenistuses vaid nii palju ohvitseri, kui seda nõuavad väljaõpe ja mobilisatsiooni vajadused, olenevalt maksvatest vaadetest, arusaamisest ja korraldustest neis küsimustes. Mobilisatsiooni korraks puudujääv arv ohvitseri valmistatakse küll ette, aga neid hoitakse reservis, misjuures riik maksab neile tasu

M. Maksolly maal.

Isamaa vabastajad.

Meil armastatakse sageli asuda mitmesuguste „maailmaparandajate“ poosi, hoopis ära unustades karmi olukorra, milles tuleb ülesehitada iseseisvat riiki. Rahvusvahelises elus pole seni ideed suutnud kõvendada riikide julgeolekut. Elu realiteet nõuab selleks tegusid. Pole kahtlust, et patsifistlike ideede propageerimine loob noorte arusaamises ja hinges mõistete ja tunnete segadust seal, kus seda kuidagi olla ei tohiks — nimelt riigikaitse küsimustes. Poleks meie asi olla „maailmaparandajateks“.

3. Alatasa lühenev sundteenistuse aeg loob uue olukorra reservohvitseride ettevalmistamisel. Kui tahame noorest teha küllaldaste teadmiste ja oskustega varustatud tänapäeva reservohvitseri, peab olema selleks aega vähemalt 12—13 kuud. Ei tohiks ju unustada, et automaatrelvade, sõjamasinate, lennukite ja gaaside ajajärgul ohvitseri teadmiste hulk peab olema märksa suurem kui varematal aegadel. Ohvitser ühtlasi peab suutma olla kasvatajaks ja õpetajaks. Kui nüüd üldine tegelik teenistuse aeg on ütleme 9—10 kuud, siis aspirandid peavad teenima rohkem. See on möödapääsemata. See aga ei tohiks vähendada noorte tungi saada reservohvitseriks. Kodu ja kool peavad siin oma ergutavat mõju avaldama. Selles mõttes tuleb eriliselt alla kriipsutada koolialise noorsoo riigikaitse õpetuse tähtsust. Olles rajatud õigetele alustele ja toe-

tatud õpetajaskonna poolt, suudab koolinoorsoo sõjaline kasvatus ja õpetus anda noortele teatud ettevalmistuse, mis märksa säästab aega sõjakoolis.

Meil esiletükkiva „maailmaparandusliku“ meelsuse juures tuli 1926./27. a. nende ridade kirjutajal näha suurt vaeva, et kaitseväge teenistuse seaduses koolinoorsoo sõjalist õppust käsitav § 6 alles jäetaks. Tol ajal riigikogu kõnetoolilt deklareeriti, et pole sünnis õpetada noori selleks, et teisele inimesele täägiga kõhtu torgata (sic!). Ääretuid raskusi tuli võita hiljem ka seaduse realiseerimisel, sest meie hariduspolitiika on seni olnud peamiselt just „maailmaparandamisele“ kalduvate tegelaste juhtida. Veel 1929. a. üks pahempoolsetest haridusministritest leidis võimaliku olevat esineda ettepanekuga § 6 hoopis kustutada.

Pahempoolsed hariduspolitiika juhid on heatahtlikult vaadanud ka õpetajaskonna pahempoolsusele, eriti aga seal, kus kasvatakse õpetajate uut generatsiooni. Ühenduses kodanliselt ja rahvusliselt mõtlevate elementide loidusega on see suurelt takistanud koolinoorsoo riigikaitse õppuse teostamist. Reservohvitserkonna ettevalmistamise alal on sel nähtel suurem negatiivne mõju, kui pealiskaudsel asja vaatlemisel arvata võib.

4. Koolinoorsoo osavõtt kaitseliidust on üks tähtsatest küsimustest reservohvitser-

konna loomisel ja edaspidisel arenemisel. Tehes kaasa koolis sõjalise õppuse, noor viimistleb seda kaitseliidus neil aladel, mis koolis pole võimalik, näiteks riviõppused teatud kindlas organisatsioonilises üksuses (rühm, kompani), laskeoskus, väliteenistus, taktikaline tegevus j.n.e. Olles juba noorelt kaitseliitlane, tehes läbi kaitseväeteenistuse ja saades reservohvitseriks, tuleb ta loomulikult jälle tagasi kaitseliidu ridadesse. Misugune mõju on kaitseliidul reservohvitseride nõuete kõrgusel hoidmisel, seda puudutan vähe hiljem. Siin aga jällegi tahaks allakriipsutada, et kaugelki mitte kõik koolinoorsugu ei võta osa kaitseliidu tegevusest. Eesti kodu oma meelsuselt ei ole veel tõeline eesti kodu, eesti kool ei ole veel eesti kool. Sõnadega tehakse küll palju „isamaalsust“, kuid tegudega vähem.

Õpetajaskond peaks siin palju aktiivsemalt noori suunama kaitseliitu, ise eeskujuna näidates ja mitte kartusega tagasi vaadates, mis arvab sellest pahempoolne minister või koolinõunik.

5. Üldiselt võttes suurem osa meie reservohvitserkonnast kuulub varanduslikult kindlustamata kihtide hulka. Ühistel alustel töötava kodanike massiga ta peab pidama kibedat võitlust teenistuse leidmise pärast. Riik ja ühiskond pole seni suutnud midagi nimetamisväärselt ära teha, et aidata konkreetselt kaasa just reservohvitseridele võitluses elu eest. Riik küll nõuab reservohvitserilt alalist valmisolekut, kuid et reservohvitser juhiväärset igapäevast elu elaks, see on lahendamata. Tean järgmist juhtumit: Reservohvitser, olles kauemat aega ilma teenistusest, haarab kinni võõrastemaja uksehoidja kohast ja siis väga palub teda mitte kutsuda kordamisõppustele — kartes kaotada suure vaevaga leitud kohal! Arusaadavalt ei saa riik anda 100protsendilist kindlustust, et ta muretseb kõikidele reservohvitseridele leivateenimise võimaluse. Seda pole ka vaja, sest paljud reservohvitserid siiski leiavad tööd eraelus, vaatamata säärasele raskele ajale, nagu seda on praegune tööpuuduse aeg.

Kuid riik peaks just riigiteenistuses vajaliku personali komplekteerima kõigepealt reservohvitseridest. Omavalitsused, samuti. Minule näib, et on vaja kõige kiiremas korras muuta vastavad teenistuseseadused (asi on algatatud) ja korraldada nii, et edaspidi vabanevatele kohtadele määrataks esijoonel ainult reservohvitserid; alles nende puudumisel võib võtta teisi. Meil on palju tuhandeid kohti riigi ja omavalitsuse asutistes ja ette-

võtetes, mida järkjärgult saaks täita reservohvitseridega.

Omal ajal kui oli väljatöötamisel kooliõpetajate ettevalmistamise seadus, siis tegin ettepaneku korraldada asja nii, et just kooliõpetajad oleks reservohvitserid. Oleks saanud suur hulk neist paigutada laiali üle maa, millise asjaolu tähtsus iseendastmõistetav. Kahjuks see ettepanek jäi tähele panemata.

Kõiki reservohvitserid, kes riigi ja omavalitsuse teenistuses, saaks hõlpsamini kutsuda kordamisõppustele ja üldse korraldada nende tööd sääraselt, et võimalduks reservjuhtkonda nõuete kõrgusel hoida.

Meil on nii kujunenud, et paljud eraettevõtte töötavad õieti riiklike laenude abil. Kõikidele samastele ettevõtetele võiks sundlikuks teha anda esmajoonel tööd reservohvitseridele.

Isiklikult arvan, et kui riigis on tugev võim, kes tõesti korraldada suudab, siis reservjuhtkonna teenistuse küsimus oleks õige pea täiesti rahuldavalt lahendatud. Juhtkond elaks ja töötaks tingimustes, mis tema kõrge ülesande vääriks. Kui kohtadele määramise juures saaks veel parteipolitika kõrvale jätta, oleks asi päris korras.

Millal ükskord nii kaugele jõuame, on iseküsimus. Küll aga võiks anda ametkonnadele juba nüüd kategoorilise korralduse, et vabanevatele kohtadele võetakse vaid reservohvitserid (muidugi kohtadele, mis vastavad nende kutsele).

6. Kahtlemata sisaldab palju tõtt ütlus — „ühenduses on jõud“. Kindel organisatsioon on hädavajaline, kui teatud ühiskonna kiht või grupp tahab oma huvisid kaitsta. Sellepärast peaks õieti päevasele olema ka reservohvitseridele, et kui ühel või teisel juhtumil vaja peaks olema välja astuda reservjuhtkonna murede lahendamiseks, siis on vaja organiseeruda. Seni miskipärast reservohvitseride organisatsioonid on olnud vähe elujõulised. Pole olnud küllalt algatust. „Ametliku liini“ kaudu on suudetud üks osa reservohvitserid siduda teatud väeosadega. Sel teel on lühiajaliste kokkukutsumiste läbi loodud elav kontakt tegevate ja reservohvitserkonna vahel, on vastastikku tutvunetud, on antud võimalus väeosade, pataljoni ja kompanite ülematele näha ohvitserid, keda nad saavad mobilisatsiooni korral, on lehitatud eeskirju, määrustikke, on tutvustatud reservohvitserid uue materjalosaga, mobilisatsiooni töödega j.n.e. Kõik mis mõeldav teha ametlikul teel olemasolevate krediitide juures, saab nähtavasti ka edaspidi tehtud. Peab arvama, et hiljuti maksmapandud ohvitseridekogude põhikirja muudatused, kut-

sudes ellu tegevvaeh ohvitseridekogude juures reservohvitseride sektsioonid, senisele tööle uut hoogu annavad. Kuid ilma reservohvitseride eneste kaastaheteta ei ole loota, et uus võimalus organiseerimiseks soovita- vaid tulemusi annaks. On vaja, et kõik reservohvitserid kuuluksid nimetatud sektsioonidesse. Ainult siis on arvata, et aktsioonid ühiste huvide kaitseks küllalt mõjuvad on ja et kutsule ettevalmistamiseks saab luua kergemaid ja soodsamaid tingimusi ning eeldusi.

7. On nüüd reservohvitseride küsimus ühel või teisel viisil nii esialgse ettevalmistamise kui ka igapäevase elu mõttes olude kohaselt lahendatud, jääb vaid hoolitseda, et iga reservohvitser mobilisatsiooni korral teemale määratud kohuste ja ülesannete kõrgusel seisaks. Selle saavutamiseks on vaja muu hulgas järgmist:

a) Iga ohvitser ise, täiesti endale aruandes tema kui juhi vastutusest sõjakorral ja ka rahuaja töös kordamisõppustel, peab kasutama kõiki võimalusi, et oma kutselisi teadmisi ja oskusi värskendada ja süvendada. On vaja alatasa jälgida sõjaasjanduse arenemist. Seda saab vastava literatuuri ja eeskirjade uurimise teel. Arusaadav, et literatuuri pole kõikjal käepärast. Kuid ka siin saab palju aidata ohvitseridekogude kaudu, lisaks sellele, mis tehakse ametlikku liini mööda. See veelkord rõhutab vajadust organiseeruda. Kuid kõigepealt on vaja, et reservohvitser kannaks oma hinges alati pakitsevat tungi kutselise silmaringi laiendamiseks. Loidus on siin suurim vaenlane. Võin märkida juhtumit, kus ohvitser, tehes läbi Vabadus sõja ja olles reservi arvatud, ühel hilisemal kordamisõppusel ei tunnud oma väeliigi uusi rivi-määrustikke ja seetõttu sattus esialgu väga piinlikku ja alluvate silmis naeruväärt seisukorda. See ohvitser oli aga elanud linnas, kus suurem garnison, kus oli palju võimalusi end areneva elu kursis hoida.

b) Reservohvitserid ei peaks laskma mööda mitte ühtki võimalust tegelikult tutvuda, kuis ja mis ulatuses sünnib õppetöö väeosades. Kus olemas garnisonid, pole selles raskusi. Vaja vaid olla kontaktis kohalike väeosadega.

c) Iga reservohvitser peaks püüdma võimalikult rohkem olla kordamisõppustel. Muidugi võib see sündida vaid teatud korralduste alusel, et mitte segadust ei tuleks, et kordamisõppuste aeg saaks täies ulatuses ära kasutatud.

Kuid ka omal algatusel on mõeldav

midagi teha, eriti siis, kui reservohvitser on riigiteenistuses ja võib loota enamvähem reeglipärase puhkuse peale. Kooliõpetajad eriti omavad aega, et omal algatusel viibida teatud õppustel. Meil on kaitsevää laagrid toredates kohtades nii öelda ka suvitamise mõttes. Miks ei võiks reservohvitser, saades puhkust, viibida kas või üks-kaks nädalat laagris? Ta näeb seal palju, kuuleb palju, õpib palju.

d) Üheks suureks võimaluseks end sõjaliselt värskena hoida on osavõtt kaitseliidu tööst. Iga reservohvitser peaks tingimata olema kohaliku kaitseliidu organisatsioonis. Kas mängib ta seal juhtivat osa, on mõneks pealikuks — oleneb ohvitseri energiast ja autoriteedist, mida kohalikus elanikkonnas tema kui isiku ning juhi vastu tuntakse. Oleks ju normaalne, et reservohvitser sääraselt end kohtadel ka maksma paneks. Kuid ka reamehena osavõtt kaitseliidust annab palju: ohvitser on kursis riviõppustega, laskeasjandusega, üht-teist näeb ja kuuleb taktika alal j.n.e.

Praegu suur hulk reservohvitseri pole kaitseliidu ridades. Normaalne see pole. Ellukutsutav reservohvitseride uus organisatsioon peab siin oma mõjuva sõna ütleva.

Elmisega olen püüdnud alla kriipsutada reservohvitseride suurt tähtsust mobiliseeritud riigikaitse jõududes. Märkisin ka ära mõningaid asjaolusid, mis kergendavad või raskendavad reservohvitseride ettevalmistamist. Ilma juhtimiseta pole lahingus edu. Juhtida aga suudavad vaid need isikud, kes selleks oma iseloomult ja teadmistelt oskustelt kohased. On juht nõrk — tegutseb teemale alluv üksus nõrgalt. Nõrkade juhtide pärast on hukkunud terved väeosad. Rahu-aegses riigikaitse ettevalmistamise töös jääb ka edaspidi suureks ülesandeks hoolitseda: esiteks, et reservjuhtkonda oleks küllaldaselt, arvesse võttes mitte ainult mobilisatsiooni vajadusi, vaid ka kaotusi esimestes lahingutes ja uute vormeerimiste nõudeid; teiseks, et reservohvitserid ajakõrgusel seisaks. Riigi kitsaste aineliste võimaluste juures ei suudeta siin kõik teha mis tarvilik. Seda enam peab loova jõuna esile tulema reservohvitseride eneste vaba tahe. Kui on veel vähe idealismi ühiskonnas, peab seda olema küllalt kõikidel kaitsevaelastel, ja eriti reservohvitseridel, et oma igapäevase töö kõrval sündida end täieliselt anduma juhi kutselisele ettevalmistamisele. Selle ülesande lahendamiseks on tervitatav iga algatus, mis võib anda positiivseid tulemusi. Võib olla, et ka riik

lõpuks end riigina maksma paneb ja korraldava käega tegema hakkab seda, mis ammu juba oleks pidanud tehtud olema. Meile kõikidele aga jäägu õhutajaks pakitsev tung ja tahe tõeliselt olla neiks kaitsejõudude juhudeks, kes sõjakorrald omariikluse kaitseks

suudavad pakkuda küllalt asjatundlikkust ja ohvrimeelsust. Sellega oleks suurelt tagatud meie kaitsevalmsus ja sõjaliste jõudude lahingukõlvulikkus.

Tallinnas, 04. 05. 33.

POOLA RAHVUSPÜHA

pühitsemine 3. mail Tallinnas.

Meie sõbraliku Poola rahvuspüha Eesti-Poola ühingu korraldusel pühitseti aktusega „Estonia“ kontsertsaalis otse haruldaselt rohke rahva osavõtul. Aktust austasid oma osavõtuga riigivanem K. Päts, Poola saadik K. Libicki, kaitseminister kindral A. Tõnisson, välisminister A. Rei ja palju teisi riigi- ja seltskonnategelasi ja kaitseväge juhte.

Käesolev aktus oli tusedamaid viimasel ajal peetuist. Siin esinesid peale tuntumate kõnemeeste ka tunnustatud solistid. Aktusele oli sõitnud Varssavist ooperi- ja kontsertlaulja Stanislava Argassinska, kelle ettekanded kutsusid välja publikult tormilisi kiiduavaldusi.

Eesti-Poola ühingu esimees K. Einbund pidas alljärgneva päevakohase avakõne:

Kõrgealine Riigivanem, auline Poola minister, austatud pidulik koosolek.

Euroopa rahvad on tänapäeval üksteisest eraldatud juba peaaegu keskaegselt igasuguste tollide, kontingentide ja liiklemisraskendustega ning ka vaenulained rahvaste ja rahvakihtide vahel on ühtlasi tõusnud pea oma haripunktile. Aga samal ajal on selline eraldumine tekitanud sama tugeva voolu, mis juhib rahvaid liikuma ühiste poliitiliste suundade poole, olgugi eriradadel kõndides.

On tekkinud ja tekkimas nõrgenemise hädaohus viibiva Rahvasteliidu kõrval üksikute rahvaste ja riikide koondumine ja rühmistumine, kui ollakse avastanud oma rahvusriiklikkude ülesannete ühtlus ja viimaste ühiselt ning koos teostamise paremused. Suurte rahvaste ja riikide kõrval on saanud liitumise vajaduse tunne märksa elavamaks ka väiksemate rahvaste ja riikide juures. Väikeliidu riigid on tihendanud oma koostööd. Baltimere äärsed riigidki, kes praegu asuvad ida sotsiaalse ja lääne rahvusliku maksimalismi vahemal, on jälle elavamalt üles võtnud üksteisele liginemise küsimuse. Ei piirdu see enam üksi kahe loomuliku liitlase, Eesti ja Lätiga, vaid liitumise vajaduse mõtte lained ulatuvad tänapäeval juba Skandinaavia

rannikult Tallinna reidini ja Gdynia moodsa sadama muulideni.

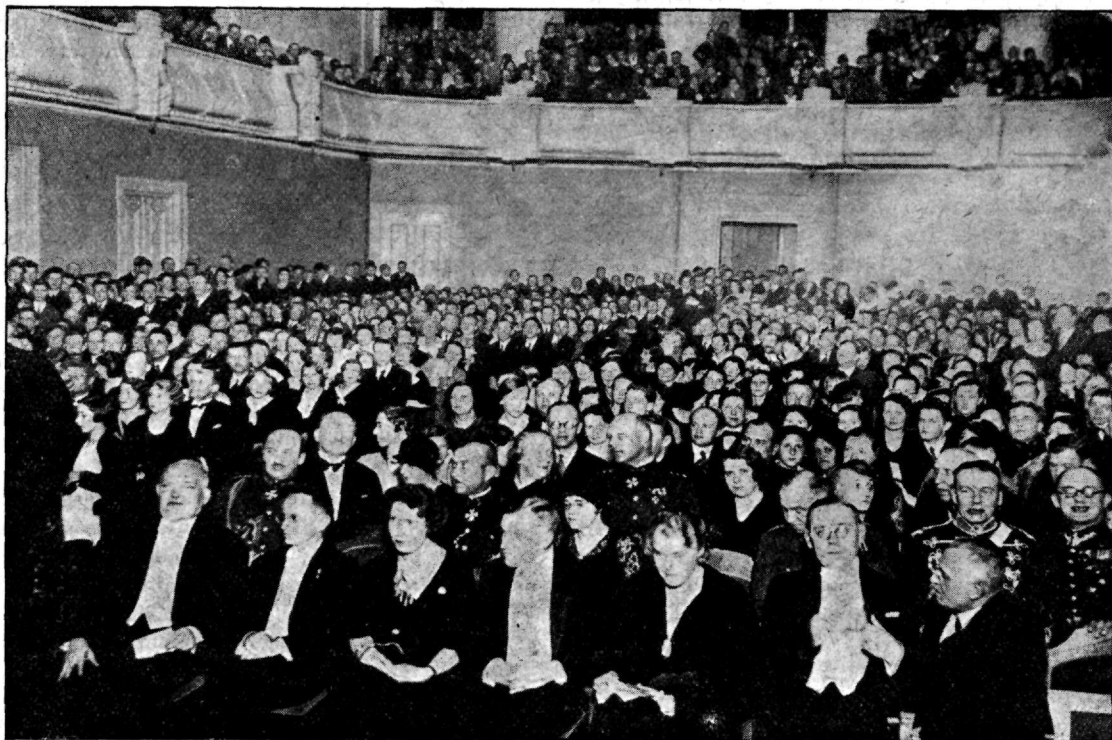
Eesti-Poola sõbralikud suhted ei ole enam eilsed, vaid neil on juba oma ajalugu. Tõsi, Poola poliitiline emigrant krahv Valerian Krainski võis 1854. aastal Londonis õigusega kurta, et Eesti polnud tol ajal veel küps oma vabadusevõitluseks koos teiste vabadust ihkavate Venemaa-rahvastega. Kuid möödunud kolmveerand sajandi kestes on nii mõndagi muutunud. „Meie ja teie vabaduse eest“ oli deviisiks paljule poolakaile, kes võitlesid napoleoniaegsete ja hilisemate sõdade kestes võõral pinnal koos võõraste rahvaste vabadusevõitlejatega. Koostööna võitluses oma rahvaste vabastamiseks oli tekkinud sõbralik vahekord ka eesti ja poola saadikute vahel juba Vene Duumaski.

Olles mõlemad lääne vaimsusest kantud, on Eesti ja Poola geopolitiline asend määranud neid rahvaid ida piirile võitluspäevil eelpostideks ning rahuaegade kultuurilise ja majandusliku arengu vahendajaiks ida ja lääne vahel. Seda ülesannet oleme meie mõlemad, Eesti ja Poola, trüitl täitnud juba oma muistsetes võitlustes Germaani rahvaste tungil itta ja kultuurilis-majanduslikus läbikäimises lääne ja ida vahel.

Selle ülesande täitmisest ei pääse meie ka tänapäeval. Seda aga suudame meie täita ja teostada oma ajaloolise missiooni kaugelt menukamalt ja tõhusamalt, kui Eesti ja Poola oma kultuuriliste ja majanduslike ülesannete ühistest suundadest juhitud sammuvad koos ja liitlasteks kaasa tõmbavad neid, kelle riiklik asend ja kultuurilis-majanduslikud suunad on meie omadega ühised, et siis koos olla vahil ja valvel oma kultuuriliste ja majanduslike hüvede eest sellel omapärasel maapinnal, mis vööna lahutab Euroopa kaheks vastandlikuks pooleks, idaks ja lääneks.

Sellise vahemehena nii rahulikus töös kui ka võitluses oma riikliku rippumatuse eest olgu meile ühiseks õilsaks juhtsõnaks: „meie ja teie vabaduse eest!“

Sest rahvas ja riik, nagu on seda Poola, kes oma ajaloo raskeil katsumisaegadel, mil võõra

Poola rahvuspüha pühitsemise aktuselt „Estonia“ kontsertsaalis 3. mail.

võimu rõhuvad pilved ähvardasid kiini katta tuleviku lootusepäikese viimasedki kiired, sähvas rahva südamest heleda piksevalgusena Poola rahva lauliku hüüd: „Veel pole Poola hävinud!“ Kuigi see välk suutis vast ainult hetkeks helendada kottpimedat reaktsiooniööd, süüitas see ometi Poola rahva hinges uuesti heledalt põlema uue ja parema tuleviku tule, mis varjatultki pole kustunud kunagi, vaid pärast Maailmasõda ja revolutsioone lõi Poola uuestisünnis lausa loitma.

Ja uue usu ning kindlama veendumusega võime meie tänapäeval tunnistada: ei suuda ükski vägi ega võim kustutada ei vabaduse ega rippumatuse tahet rahva juures, kes suutis oma ajaloo kurvemalgi hetkel paisata maailma lootustest lõkendava hüüde: „Veel pole Poola hävinud!“

See Poola lauliku hüüe, võetuna rahvushünni kandis Poola riigi uuestisünnile ajal, mil võitlesime, kuigi lahus, aga ühendatuna Poola vägede vanal juhtlausel: „Meie ja Teie vabaduse eest!“

Seda tuletades meele tänasel Poola rahvuspühal on mul au anda edasi Eesti rahva tervituse Poola rahvale ja ta valitsusele.

Sellele järgnes Poola saadiku K. Libicki lühike mõjuv ja kategooriline poolakeelne tervituskõne, milles rõhutati kolm momenti: 1) kui Poola lõi 150 a. eest oma esimese konstitutsiooni, oli ta kandvamaks hüüdsõnaks: „r a h a j a a r m e e“; 2) hiljemais heitlusis: „Meie ja teie vabaduse eest“ ja 3) ka praegu, kus Euroopa mõtteilm on võtnud suuna, eelistades jõudu seaduslikkusele, jääb maksma vana hüüdsõna: „Meie ja teie vabaduse eest“.

Tervitusi ütles Eesti-Poola akadeemilise ringi nimel üliõp. Lutsar, läkitades neid eriti poola noorsoole.

Hoogsa peokõnega esines Jaan Lattik, milles ta võrdles poola ajafoolist arengut kõrbest läbirändava rahvaga, kes otsib veeallikat. Jõutakse lättele ning kustutakse oma janu. Hävitamatuks poola relvaks on ta isamaa armastus. Ta laenab seda ka meile, põhjamaa rahvale.

Aktus õnnestus kõigiti hästi, vaimustus oli suur ning osavõtjad ja raadios kuulajad varustusid ilusamate mälestustega, värskendades jälle Eesti-Poola sõpruse vajaduse tähtsust.

A. La—

VABARIIGI OHVITSERIDE KESKKOGU JUHATUS

29. aprillil 1933. a.

Kr. 105.

Tallinn, Raekojaplats 14.

Lp. kaasvõitleja!

Need read on kõigepealt saatekirjaks tagavaraväe ohvitseridele ja nende organiseerimisele pühendatud ajakirja „Sõduri“ käesolevale erinumbrile. Kirjutised mitmelt kaitseväe juhilt ja Ohvitseride Keskkogu juhatuse liikmetelt püüavad esijoones tagavaraväe ohvitseride organiseerimise vajadust ja tähtsust propageerida. Teine liik kirjutas käsitlevad tagavaraväe ohvitseride huvitavaid praktilisi küsimusi. Ning lõpuks kolmas liik, mis on organisatsiooni tehnilise iseloomuga, nagu seda on kodukorrad ja käesolev üleskute ise.

Lp. kaasvõitleja! Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatus kogu kaitseväe ohvitser-

konna esindajana, arvestades tagavaraväe ohvitseride organiseerimise võrratut tähtsust riigikaitse ja juhtide korporatsiooni huvides, paneb teile ette astuda ühte ohvitseridekogusse toetavliikmeks.

Ohvitseridekogu oma asukohaga peaks olema teile hõlpsasti kättesaadaval, et ta tõesti teie huvisid kauguse mõttes oleks võimaline rahuldama. Seepärast peaks teie valik langema kõige lähema kogu kasuks. Ei ole mingit mõtet näiteks Põltsamaal elades astuda Tallinnas mõne kogu liikmeks. Sektsiooni tegevuse piirkonnaks oleks loomulikult maakond.

Kui aga mõnes maakonnas on mitme väeliigi ohvitseridekogud, siis tuleks valik teha väeliigi järele — oma väeliik. Kui on kusa gil mitu ühe väeliigi ohvitseridekogu, siis tuleb väljuda sellest, kus enne teenitud, või kuhu kuulutakse praegu. Arvestades mõnes linnas mitme kogu olemasolu, sellest olenevat valiku raskust ning võimalikku kuhjumist ühte kogusse, tuuakse järgnevas tabelis üksikasjalikumad sooviavaldused ja andmed endale kogu valimisel käsitlemiseks.

Maakond või selle osa.	Ohvitseridekogu.	Kellel on soovitatav liikmeks astuda.	Koosoleku koht.	Koosoleku aeg.
Narva ja ümbrus	1. jalaväerügemendi	Kõik jalaväelased ja jalaväkke määratud pioneerid, side, staabi, varustuse, meriväelased, juristid, arstid, soomusronglased.	Narva garnisoni ohv. kasiinos, Vestervalli tn. 10.	28. V 33. kell 1000.
	1. suurtükiväegrupi	Kõik suurtükiväelased ja suurtükiväkke määratud, ratsaväelased, merekindluslased, lennukiväelased, auto-tankistid.	Narva garnisoni ohv. kasiinos, Vestervalli tn. 10.	21. V 33. kell 1100.
Jõhvi ja ümbrus	4. üksik jal.-pataljoni	Kõik väeliigid.	Jõhvi asunduses ohv.-kogu ruumes.	28. V. 33. kell 1300.
Rakvere ja ümbrus	5. üksik jal.-pataljoni	Kõik jalaväelased ja jalaväkke määratud ja mereväelased.	Rakvere garnisoni ohv. kasiinos, Pikk tn. 2.	21. V 33. kell 1100.
	2. suurtükiväegrupi	Kõik suurtükiväelased ja suurtükiväkke määratud, merekindl., ratsaväelased, auto-tankistid.	2. Suurtükiväegrupi kassarmus, Rakveres.	4. VI 33. kell 0900.
	I diviisi staabi	Staabi, lennukiväe, varustuse; arstid, juristid, pioneerid, side, geograafid ja vanemad ohvitserid, kellel pole oma väeosa Rakveres.	Rakvere garnisoni ohv. kasiinos, Pikk tn. 2.	21. V 33. kell 1100.
Tapa ja ümbrus	1. soomusr. rügemendi	Kõik.	Tapa mõisas, ohv.-kogu ruumes.	28. V 33. kell 1200.
Paide ja ümbrus	Sama kogu allsekt, sioon Paides	Kõik.	Paides kaitsevääringkonna ülema asutises.	21. V 33. kell 1100.

Maakond või selle osa	Ohvitseridekogu	Kellel on soovitatav liikmeks astuda	Koosoleku koht	Koosoleku aeg
Lääne	Skouts üks. jal.-patal.	Kõik.	Haapsalus, Uuemõisas.	11. VI 33. kell 1200.
Saare	Skouts üks. jal.-patal. allseksioon Kuresaares	Kõik.	Kuresaares, kaitsevääringkonna ülema asutises.	11. VI 33. kell 1200.
Võru	8. üksik jal.-pataljoni	Kõik jalaväelased, väljaarvatud 7. rüg. määratud.	Võrus, ohv. kasiinos, Kreutzvaldi tn. 16-a.	6. VI 33. kell 1300.
	7. jal.-rügemendi	Kõik 8. üks. patl. kogust üle jäävad.	Võru garnisoni ohv. kasiinos.	21. V 33. kell 1000.
Petseri	7. jal.-rügem. kogu allseksioon Petseris	Kõik.	Petseri garnisoni kasiinos.	21. V 33. kell 1000.
Valga	3. üksik jal.-pataljoni	Kõik jalaväelased, meriväelased, ratsaväelased, staabi, varustuse, geograavid, juristid.	3. üks. jal.-patl. ruumes, Valgas, Kuperjanovi tn. 73.	21. V 33. kell 1000.
	2. soomusr. rügemendi	Soomusronglased. auto-tanki, pionerid, side, suurtükiväelased, arstid, merekindlusl., lennukiväelased.	Valgas, Jaama puies-tee 17, ohv.-kogu ruumes.	28. V 33. kell 1000.
Viljandi	Sakala üksiku jal.-pataljoni	Kõik jalaväelased ja jalaväelaste määratud pionerid ja side, staabi, varustuse, meriväelased, juristid, arstid, soomusronglased.	Sakala üksik jal.-pat. kasiinos, Tallinna tn.	28. V 33. kell 1100.
	5. suurtükiväegrupi	Kõik suurtükiväelased ja suurtükiväelaste määratud ratsaväelased, merekindluslased, lennukiväelased, auto-tankistid.	5. suurt. grupi staabis, Viljandis, Jakobsoni tn. 4.	21. V 33. kell 1100.
Pärnu	Pärnu garnisoni	Kõik.	Pärnus, ohv. kasiinos, Akadeemia tn. 1.	11. VI 33. kell 1400.
Tartu	Ratsarügemendi	Ratsaväelased ja vet. arstid.	Tartus, ohv.-kogu ruumes, Jaama tn. 56.	21. V 33. kell 1100.
	2. diviisi staabi	Staabi, varustuse, arstid, juristid, pionerid, side, geograafid ja kõik vanemad ohvitserid, kel pole väeosa Tartus, lennukiväelased.	Tartus, ohv.-kogu ruumes, Lai tn. 30.	28. V 33. kell 1700.
	2. diviisi suurtükiväe	Kõik suurtükiväelased, auto-tankistid, soomusronglased.	Tartus, ohv.-kogu ruumes, Lai tn. 30.	21. V 33. kell 1200.
	Kuperjanovi üks. jal.-pataljoni	Rügementi määratud ja enne seal teeninud ja kõik jalaväeosades teeninud või sinna määratavad.	Tartus, ohv. kasiinoruumes, Lai tn. 30.	28. V 33. kell 1000.
	2. üksik jal.-pataljoni	Rüg. määratud ja enne seal teeninud + 2. tag. rügement.	Tartu garnisoni ohv. ühiskasiinos, Lai tn. 30.	11. VI 33. kell 1100.
Tallinna ja Harju	Auto-tanki rügemendi	Rügementi kuuluvad ja soomusronglased.	Tallinnas, ohv. kasiinos, Suurtüki tn. 3.	21. V 33. kell 1000.

Maakond või selle osa	Ohvitseridekogu	Kellel on soovitatav liikmeks astuda	Koosoleku koht	Koos leku aeg
	Meriväe	Meriväelased ja merekindluslased.	Tallinnas, Merejõudude staabi ruumes V. Patarei 10.	21. V 33. kell 1000.
	Topo-Hüdrograafia osakonna Sidepataljoni	Geograafid, geodeedid ja maamõõtjad. Sidepataljonis teeninud või sinna kuuluvad.	Tallinnas, Toomkooli 9. Tallinnas, Side pataljoni kasiino ruumes.	21. V 33. kell 1100. 28. V 33. kell 1000.
	Pioneeripataljoni	Pioneeripataljonis teeninud või sinna kuuluvad.	Nõmmel, ohv. kasiino ruumes, Mustamäe tn. nr. 17.	28. V 33. kell 1000.
	Kv. Keskhäigemaja	Kõik arstid, kes pole kohapealsetesse väeosadesse määratud.	Kv. Keskhäigemaja ohv. kasiinos, S.-Juhkenthali tn. 52.	21. V 33. kell 1100.
	Sõjaringkonnakohtu	Kõik juristid, kes pole kohapealsetesse väeosadesse määratud.	Tallinnas, Pagari tn. nr. 1, tuba nr. 112.	20. V 33. kell 1300.
	Varustusvalitsuse	Varustusala, vet. arstid.	Tallinnas, Ohv. Keskkogu ruumes, Raekoja pl. 14.	21. V 33. kell 1100.
	Tallinna lennuväe	Kõik lennuväelased.	Tallinnas, ohv. kasiino ruumes, Lasnamäel.	21. V 33. kell 1200.
	Kv. Ühend. Õppeasutiste	Seal viimati teeninud, kui pole määratud mujale; 4. tag. riig., tag. suurt. gruppi ja tag. ratsa diviisjoni kuuluvad ja kõik suurtüki- ja ratsaväelased.	Ohv. kasiinos, (Staabimajas) Tondil.	28. V 33. kell 1030.
	3. diviisi staabi	Sinna kuuluvad, vanemad ohvitserid (vaata 1. diviis), vahipataljoni, komandandi, Karingülid.	Ohv. Keskkogu ruumes, Tallinnas, Raekoja pl. nr. 14.	11. VI 33. kell 1000.
	Kalevi üks. jal.-pat. }	Sinna kuuluvad ja jala- väkke määratud omal valikul.	Kalevi üks. jal.-pataljoni ohv. kasiinos, Kopli.	11. VI 33. kell 1800.
	10. üks. jal.-patlj. }		10. üksik jal.-pataljoni staabi ruumes, Tallinnas.	28. V 33. kell 1000.
	Kaitseväge staabi	Sinna kuulunud ja kuuluvad ning vanemad juhid.	Ohv. Keskkogu ruumes, Tallinnas, Raekoja pl. 14.	23. V 33. kell 1900.

Eeltoodud tabeli neljandas ja viiendas lahtris on avaldatud vastava ohvitseridekogu tagavaraväe ohvitseride sektsiooni asutamise koosoleku koht ja aeg. Ohvitseridekogu toetavliikmeks ja seega ka sektsiooni astuda soovijaid palutakse neid tähtaegu silmas pidada. Kellel milgil tungival põhjusel pole võimalik koosolekule ilmuda ja siiski liikmeks sooviks astuda, neil tuleks sellest kirjalikult teatada samaks ajaks vastava kogu juhatuse aadressil.

Sektsiooni asutamise koosoleku päevakord:

1. Tagavaraväe ohvitseride vastuvõtmine ohvitseridekogu toetavliikmeks.
2. Registreerimine sektsiooni liikmeks.
3. Sektsiooni koosoleku avamine ja koosoleku juhatuse valimine.
4. Sektsiooni kodukorra, ohvitseridekogu põhikirja ja kodukorraga tutvumine.
5. Abiandmise kapitali kodukorraga tutvumine.
6. Valimised sektsiooni kodukorra alusel.
7. Tegevusekava ja eelarve koostamine ja vastuvõtmine.
8. Koosolekul ülestõstetud küsimused.

On soovitatav, et koosolekule järgneks ohvitseridekogu liikmete (tegev- ja toetav-) ühine lõuna- või õhtusöök, mis oleks esimeseks ja mõjuvaks sammuks üksteisega tutvumises ja üksteisele lähenemises. Sektsioonide liikmete arv peaks kujunema võrdlemisi suureks (peab oletama, et kõik riiklikult mõtlejad tagavaraväe ohvitserid sellele heasoovlikult suhtuvad ja tingimata liigeks astuvad). Sellepärast, et hõlbustada koosoleku, eriti aga koosviibimise korraldamist, on tungivalt soovitatav, et need, kellel see vähegi võimalik, oma osavõttu katsuksid milgil teel vastavale ohvitseridekogule vähemalt koosoleku eelpäevaks teatavaks teha. Koosviibimise kulud ei ületa loodetavasti kusagil ühte krooni isikult.

Pärast sektsiooni asutamist kutsutakse otsekohe kokku kesksektsiooni koosolek.

On kellelgi veel mingisuguseid kahtlusi või arusaamatusi, siis on kõik ohvitseridekogud valmis alati vajalikke õiendusi andma.

Vabariigi Ohvitseride Keskkogu ja väeosade ohvitseridekogud on teinud tagavaraväe ohvitseride organiseerimiseks kõik, et see korda läheks. Nad loodavad ja usuvad, et tagavaraväe ohvitserid sellele suhtuvad heatahtlikult ja seda väljendavad sektsioonide liikmeks astumisega viimse meheni.

Kaasvõitlejaliku tervitusega

G. Jonson,
kindralmajor,
esimees.

M. Tuisk,
kolonelleitnant,
sekretär.

Selgitusi sektsiooni kodukorra juure ja kodukord.

Kolonelleitnant M. Tuisk.

Tagavaraväe ohvitseride organiseerimine on meil seni püsinud sõõdis põlluna. Ta pole nihkunud hoolimata korduvatest katsetest aastate kestel, olles olnud algatatud küll erikohtades ja eritähel all.

Viimane ja võrdlemisi süstemaatiline katse oli paar aastat tagasi Ohvitseride Keskkogu poolt vastuvõetud resolutsiooni teostamiseks — kordamisõppuste aega kasutada organiseerimiseks. See oli tagavaraväe ohvitseride koondamine toetavliikmetena ohvitseridekogude juure. Tema andis esialgul silmapaistvaid tagajärgi — õppustest osavõtjad astusid kõik liikmeiks ja kujunes sõbralik vahekord kahe liigi kaitseväe juhtide vahel. Ajahammas aga tõi juba aasta paari järele eemalejäämise kaasa. Olid põhjused, mis ei olenenud ei ohvitseridekogudest ega ka tagavaraväe ohvitseridest. Nimelt osutus liikmeil, kes laiali üle riigi, raskeks pidada ühendust ja kasutada selle kogu ettevõtteid, kuhu nemad õppustega seoses astusid.

Organiseerimise mõte aga on endiselt edasi hõõgunud. Kaitseväe juhatus on tunnistanud selle tee üheks peamiseks eelduseks tagavaraväe juhtide vabatahtliku algatuse rakendamiseks riigikaitse huvidesse, nende sõjaliste teadmiste süvendamise ja värskendamise ning juhi omaduste väljaarendamise eesmärkidel.

Samade eesmärkide taotlemisest väljudes ja ka tahtest sirutada käsi oma endistele ja eriti tulevastele kaasvõitlejatele üksteisele lähenemiseks, üksteise mõistmiseks ja ühise kindla juhtide korporatsiooni loomiseks on ohvitseridekogud alati asja soojalt südames ja suus kannud. Tagavaraväe ohvitserid ise on katsunud seni end organiseerida. Tänavu aasta algul, peaaegu ühel ajal, üks delegatsioon käis Riigivanema, teine Kaitseministri juures, esitades memorandumid organiseerimise tähtsusest ja hädavajalikkusest. Mõlemad, olles algatatud iseringkonnast, tõid esile siiski täiesti sarnlevaid motiive, milleks olid — sõjaliste teadmiste täiendamine ja kontakti loomine tegevväe ohvitserkonnaga. Omakorda on need ka tegeva kaitseväe ohvitserkonna põhimõtted, mis seatud üles tagavaraväe juhtide organiseerimiseks. See-ga ei võiks enam kahtlusi olla ühises platvormis, millele tuleb rajada tagavaraväe juhtide organiseerimine.

Peaaegu ühel ajal organiseerimise küsimuse päevakorrade kerkimisega tõstis vabadusesõjaaegne kaitseväge ülemjuhataja kindral Laidoner Kaitseministri ees üles küsimuse väga paljude tagavaraväe ohvitseride raskest majanduslikust seisukorrast ja vajadusest nende abistamist organiseerida. Tema ettepanek oli, et ohvitseride-

kogud selle küsimuse korraldamise võtaksid enda peale. Selle ettepaneku teostamise võimaldamine tõmbas veel ühe joone alla tagavaraväe ohvitseride organiseerimise hädavajalikkusele.

Kuidas seda teostada?

Tegeva kaitseväe ohvitserkond, kui riigikaitse igakülgse ettevalmistamise eest vastutaja rahuajal, oli kohustatud astuma samme nende põhimõtete teostamiseks. Kaitseministri kindral Tõnissoni heakskiitmisel võttis selle ülesande üldise juhtimise ja esialgse korraldamise enese peale vabariigi Ohvitseride Keskkogu kui tegevväe ohvitserkonna üleriikline kõrgem esindus. Tema detailiseeris eelpool organiseerimise alustena nii kaitseväe juhtkonna, kui ka tagavaraväe ohvitseride poolt välja tõstetud põhimõtted ja vahetas selle üle mõtteid memorandumite esitajatega.

Võimalikult tiheda kontakti saavutamiseks kahe liigi kaitseväe juhtide vahel, organisatsiooni elujõulisuse ning tema töö viljakuse, ainelise külje korraldamise otsustavkohasuse ja kulude väiksuse saavutamiseks valis Ohvitseride Keskkogu tagavaraväe ohvitseride organiseerimise mooduse sellisena nagu ta väljendub käesoleva lõpus avaldatud „Vabariigi ohvitseridekogude tagavaraväe ohvitseride sektsiooni kodukorras“.

Tagavaraväe ohvitserid on ohvitseridekogude toetavliikmed. Nad võivad igas kogus, kus selleks neid küllaline arv, asutada sektsiooni. Ohvitseridekogu juhatus lahendab tegev- ja tagavaraväe ohvitseride ühistesse huvidesse puutuvaid küsimusi. Sektsioonid tegelevad tagavaraväe ohvitseride erialaliste küsimustega. Sektsiooni kodukord määrab tegevuse ala, selle piirid ja vahekorra ohvitseridekoguga.

Väeosade kogude sektsioonide esindajaist moodustub kesksektsioon ohvitseride keskkogu juures, kes lahendab tagavaraväe ohvitseridesse puutuvaid küsimusi üleriiklikus ulatuses.

Kodukorra kavand on heakskiitmist leidnud Tallinnas asutamisel oleva reservohvitseride liidu juhatuse poolt.

Seega oleks moodustatud organisatsioonid tagavaraväe ohvitseride enda küsimuste lahendamiseks ja oleks samal ajal saavutatud tihe kontakt tegevväe ohvitserkonnaga.

Memorandumites on eriliselt rõhutatud tiheda kontakti vajadust tegevväe ohvitseridega ja isegi etteheiteid tehtud, miks viimased pole küllalist aktiivsust üles näidanud

tagavaraväe ohvitseride organiseerimisel ja neile lähenemisel.

Kodukorra kava tahabki küsimuse lahendada ohvitseridekogude põhikirja raamidetes.

See on õigustatud:

1. Ohvitseridekogude, kui kindlate ja poolametlike organisatsioonide kaudu on hõlpsam ja kõige tõenäolisemalt võimalik teostada tagavaraväe ohvitseride organiseerimist selle võimaluste maksimaalses ulatuses (arvuliselt).
2. Ohvitseridekogudel on ruumid olemas — tagavaraväe ohvitseride organisatsioonil poleks ruumidega muret ega tunduvald kulusid selleks.
3. Oleks hõlpsamini saavutatav alalis- ja tagavaraväe ohvitseride üksteise tundmaõppimine ja liitumine ühiseks kaitseväe juhtide perekks.
4. Oleks hõlbustatud tagavaraväe ohvitseride eneste vabatahtlikul alusel algatav ja tervitatavalt vajalik sõjaliste teadmiste täiendamine, olgu see siis aukraadi saamiseks katsete sooritamiseks või õigustatud ning soovitatavast huvist enda kui kaitseväe juhi teadmiste täiendamise vastu.
5. Oleks ainumõeldav ja hõlbustatud vastastikuse toetuse ja omaabi korraldamine majanduslikel aladel.
6. Ohvitseridekogudega käsikäes oleks hõlpsam ja vähem kulukas taotleda kõiki võimalikke tagavaraväe ohvitseride organisatsiooni eesmärke.
7. Oleks garanteeritud tagavaraväe ohvitseride organisatsiooni poliitilisest tegevusest eemale jäämine, mille vajadust on alla kriipsutanud eriti vanemad tagavaraväe ohvitserid.

Kodukord on koostatud Ohvitseride Keskkogu poolt. Väeosade kogudelt on arvamised kuulatud ja neid arvestatud, kuid tagavaraväe ohvitseride arvamisi polnud võimalik ära kuulata, väljaarvatud Tallinnas asutamisel oleva reservohvitseride liidu oma. Seda ei saa pidada küllaliseks. Ohvitseridekogud on püüdnud olukorda tõlgitseda ja seda väljendada kodukorras oma parema arusaamise järele. Pole aga garantiid, et nemad oleks tabanud tagavaraväe ohvitserkonna soove ja huviseid täiel määral. Seepärast on sektsioonide koosolekute üheks tähtsamaks ülesandeks väljendada tagavaraväe ohvitseride seisukohad

ja arvamised selle organiseerimise mooduse kohta üldse ja siis juba kodukorra üksikasjade kohta. Need arvamised koonduks keskkseksiooni koosolekule lõplikkude seisukohtade võtmiseks ja edaspidise vajaliku käigu andmiseks. Ohvitseride Keskkogu seadis endale konkreetse ja kategoorilise ülesande — aidata tagavaraväe ohvitseridele kaasa nende organiseerimise kiireks teostumiseks, pidades selleks kõige otstarbekohasemaks ja kiiremaks teeks esitatud mooduse. Keskkogu juhatus näeb ja arvestab heal meelel tagavaraväe ohvitseride poolt esitatud soovisid kodukorra suhtes ja viib need ellu. Keskkogu juhatus seisukoht on, et tagavaraväe ohvitserid on vaja organiseerida võimalikult kõiki ja seda kiiremas korras. Seepärast ei tunne tema end sugugi solvatuna, kui sektsioonide ja keskkseksioonide koosolekutel asutakse seisukohale, et see organisatsiooni kuju pole sobiv ning leitakse vajalikuks teine moodus leida. Temale jääb siiski teene, et tagavaraväe ohvitseride organiseerimine on liikuma pandud, neile on kujundatud olukord enda arvamiste esialgseks väljendamiseks ja organiseerimise suunamiseks edaspidi nende eneste soovide ja huvide kohaselt. On kord sektsioonid ja keskkseksioon asutatud ettepanud kujul, siis on tagavaraväe ohvitseridel enestel aega ja võimalusi neile soovitava organisatsiooni kuju kaalumiseks ja leidmiseks. Sektsioonidelt üleminek iseseisvatele tagavaraväe ohvitseride ühingutele enda keskühinguga pole siis enam raske.

V. O. K. üldkoosoleku poolt 29. aprillil 1933. a. vastu võetud

Vabariigi ohvitseridekogude tagavaraväe ohvitseride sektsiooni kodukord.

Alus: Vabariigi ohvitseridekogude põhikirja § 20 (RT 37 — 1933. a.).

I. Sektsioonid.

§ 1.

Tagavaraväe ohvitseride sektsioonid asutatakse väeosade ohvitseridekogude juure.

§ 2.

Sektsioonide ülesandeks on ohvitseridekogude avitamine Vabariigi tagavaraväe ohvitseride koondamisel ja liitmisel ühemeelseks kaitseväälaste perekas alalise kaitsevää ohvitseridega, nende sõjalisel arendamisel ja kasvatamisel ning nende majandusliku omaabi korraldamisel.

§ 3.

Käesolevas kodukorras mõeldakse tagavaraväe ohvitseride all reservväe-, maakaitsevää- ja

eru-ohvitserid. Tagavaraväe ohvitseride kohta käivad määrused kohaldatakse ka tag. kaitseväämetnikkude, sõjaaegsete kaitseväämetnikkude, kaitseväämetniku asetäitjate, ohvitseri asetäitjate ja ohvitseride ametikohtadele sõja puhuks arvel olevate sanit. ja veterinaär-arstide ja farmatsöotide kohta.

§ 4.

Sektsiooni liikmeteks on ohvitseridekogu toetavliikmeteks vastuvõetud tagavaraväe ohvitserid.

Pärast sektsiooni asutamist toetavliikmeid tagavaraväe ohvitseride hulgast ohvitseridekogu juhatus võtab vastu sektsiooni juhatuse ettepanekul.

§ 5.

Sektsioonidesse kuuluvad § 4 tähendatud tagavaraväe ohvitserid territoriaalselt, vastavalt väeosade ohvitseridekogudele.

Kui ühes linnas on mitme väeliigi ohvitseridekogud, siis tagavaraväe ohvitserid võivad kuuluda sektsioonidesse ka väeliikide kaupa.

Sektsioonid võivad jaguneda, tegevuse hõpsamaks korraldamiseks, territoriaalselt allsektsioonideks.

Tagavaraväe ohvitserid jaotatakse sektsioonidesse ja allsektsioonidesse arvestades nende soove.

Vajalikke juhtnõure sektsioonide asutamise ja korraldamise alal annab Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatus.

§ 6.

Sektsioon asutatakse ohvitseridekogu toetavliikmete tagavaraväe ohvitseride algatusel, mille teostamisele aitab kaasa ohvitseridekogu juhatus.

§ 7.

Sektsiooni organiteks on tema üldkoosolek ja juhatus.

Üldkoosolek ja juhatus võivad tarbekorral juure asutada üksikute tegevusalade juhtimiseks ja küsimuse lahendamiseks komisjone.

§ 8.

Üldkoosoleku ülesanneteks on sektsiooni juhatuse ja komisjonide valimine, juhatuse poolt esitatud tegevusekava, eelarve, tegevusearuande ja kassaaruande läbivaatamine ja vastuvõtmine, tagavaraväe ohvitseridesse puutuvate täiendamiseks või muutmiseks ettepanekute tegemine.

§ 9.

Üldkoosolekud on korralised ja erakorralised.

Korraline koosolek peetakse ükskord aastas veebruarikuu kestel sektsiooni juhatuse valimiseks, tegevuse- ja kassaaruannete, tegevusekava ja eelarve läbivaatamiseks ja vastuvõtmiseks. Peale selle võib ka jooksvaid küsimusi harutada. Erakorralisi koosolekuid peetakse tarviduse järgi sektsiooni juhatuse, sektsiooni ühe neljandiku liikmete, või ohvitseridekogu juhatuse algatusel.

Peale selle võivad tagavaraväe ohvitserid kui toetavliikmed sõnaõigusega osa võtta ohvitseridekogu koosolekute ohvitseridekogu põhikirja ja kodukorra alusel.

Sektsiooni juhatus koostab üldkoosoleku päevakorra, määrab koosoleku koha ja aja. Soovitatav on korraldada sektsiooni üldkoosolek ühel päeval ohvitseridekogu koosolekuga, et võimal-

dada tema liikmetele osavõttu mõelmist koosolekust.

Koosoleku kutsed saadetakse laiali vähemalt 10 päeva enne koosolekut.

§ 10.

Üldkoosolek on otsusevõimeline, kui on koos vähemalt $\frac{1}{3}$ sektsiooni liikmeid.

Kui määratud kellaaajaks ei tule kokku vajalik arv esindajaid, siis peetakse poole tunni möödumisel sama päevakorraga uus koosolek, mis on otsusevõimeline kokkutulnud liikmete arvule vaatamata.

§ 11.

Üldkoosolekust võivad osa võtta peale sektsiooni liikmete hääle- ja sõnaõigusega väeosaülem, ohvitseridekogu juhatus ja revisjonikomisjoni esimees ning sõnaõigusega kõik ohvitseridekogu tegevliikmed.

§ 12.

Üldkoosoleku avab sektsiooni juhatus esimees, mille järele valitakse koosoleku juhataja ja protokoll kirjutaja. Sektsiooni asutamise koosoleku avab ohvitseridekogu esimees.

§ 13.

Üldkoosoleku otsused protokollitakse ning nad astuvad jõusse pärast nende kinnitamist väeosaülemal poolt. Protokollis ühes ohvitseridekogu juhatus seisukohtadega kannab ette koosoleku juhataja.

§ 14.

Sektsiooni juhatus ülesandeks on sektsiooni tegevusekava, eelarve, tegevuse- ja kassaaruannete koostamine ja nende esitamine üldkoosolekule, sektsiooni tegevuse juhtimine vastavalt üldkoosoleku ja ohvitseridekogu juhatusel poolt üllesaadud põhimõtetele ja antud juhenditele, allsektsioonide ja komisjonide tegevuse juhtimine, küsimuste esitamine lahendamiseks üldkoosolekule, ettepanekute tegemine ohvitseridekogu juhatusel, sektsiooni asjaajamine, esindajate määramine kesksektsiooni koosolekule ja sektsioonile sissetulekute nõutamine lisaks liikmerahale.

§ 15.

Sektsiooni juhatus koosneb esimehest, abiesimehest, sekretärist ja laekahoidjast. Juhatuse liikmetele valitakse kaks kandidaati.

Juhatus esimees ja abiesimees valitakse kumbki eraldi, kusjuures valituks loetakse kõige rohkem hääli saanud liige.

Teised juhatuseliikmed ja juhatuseliikme kandidaadid valitakse üheskoos, kusjuures valituks loetakse häälteenamuse järjekorras: kaks esimest — juhatuseliikmeteks, kaks järgmist — juhatuseliikme kandidaatideks.

Võrdse arvu hääli saanud valitakse ümber.

Sekretäri ja laekahoidja ametid kahe juhatuseliikme vahel jagab juhatus.

Juhatusel langevad välja igal aastal üks liige vanaduse järgi ja kaks liiget liisu läbi.

§ 16.

Juhatus on otsusevõimeline, kui on koos vähemalt kolm liiget, nende hulgas esimees või tema abi. Juhatusel koosolekust võib hääle- ja sõnaõigusega osa võtta ohvitseridekogu juhatusel esindaja. Koosoleku aeg ja koht tehakse aegsasti teatavaks ohvitseridekogu juhatusel.

§ 17.

Juhatusel koosolekute protokollid kinnitab väeosaülem. Protokollid ühes ohvitseridekogu juhatusel seisukohtadega kannab ette sektsiooni esimees.

§ 18.

Sektsiooni asjaajamist revideerib ohvitseridekogu revisjonikomisjon põhikirjas ettenähtud korras samuti kui muud kogu majapidamist ja asjaajamist.

§ 19.

Sektsiooni liikmed maksavad liikmemaksu kaks krooni aastas. Sellest läheb:

1) üks kroon Ohvitseride Keskkogu abiandmisekapitali täendamiseks;

2) 50 senti ohvitseridekogule alalise- ja tagavaraväe ohvitseride ühiste ülesannete (kasiino, raamatukogu, lugemislauad jne.) lahendamiseks;

3) 50 senti sektsioonile sektsiooni liikmete eriliste ülesannete lahendamiseks, asjaajamise kuludeks, esindajate läkitamiseks kesksektsiooni koosolekule ja kesksektsioonile asjaajamise kuludeks.

Tallinna garnisoni ohvitseridekogud, kellel ei ole oma kasiinot, raamatukogu ja lugemislauad, maksavad sektsioonidelt saadud liikmemaksust 75% Vabariigi Ohvitseride Keskkogule kasiino ja lugemislaua ülalpidamiseks. Erandid sellest määrab kindlaks Vabariigi keskkogu juhatus.

Kesksektsioonile asjaajamise kuludeks maksetav summa tasutakse ühes teiste maksudega ohvitseridekogu juhatusel, kes on kohustatud seda edasi saatma.

§ 20.

Liikmemaks tasutakse sektsiooni laekahoidjale igal aastal 1. oktoobriks. Sektsiooni juhatusel on kohustatud möödunud kuul sissekasseeritud liikmemaksudest § 19. p. 1. ja 2. tähendatud summad üle andma ohvitseridekogu laekahoidjale järgneva kuu esimeseks päevaks.

Ohvitseridekogud tasuvad Vabariigi Ohvitseride Keskkogule sektsioonidelt saadud summad ühes ohvitseridekogu liikmemaksuga Vabariigi ohvitseride keskkogu kodukorra § 50 ettenähtud korras.

§ 21.

Tähtajaks liikmemaksu tasumata jätnud sektsiooni liikmed loetakse toetavliikmetest ja sektsioonist lahkunuteks sektsiooni juhatusel ettepanekul, ohvitseridekogu juhatusel otsusel.

Erandeid sellest võib teha ohvitseridekogu juhatusel sektsiooni juhatusel ettepanekul. Sektsiooni liige, kes elukoha muutmise tõttu astub liikmeks mõnda teise sektsiooni, kui ta on ühes kohas liikmeraha tasunud, on uues kohas samal aastal liikmeraha maksimisest vabastatud.

§ 22.

Sektsioon võib hankida ohvitseridekogu juhatusel nõusolekul sissetulekuid peale liikmemaksu — pidudest, korjandustest ja annetustest.

§ 23.

Sektsiooni kulude ja tulude arvestamiseks peab sektsiooni juhatusel vastavaid raamatuid.

§ 24.

Sektsiooni liikmed võivad kasutada ohvitseridekogu ruume ja ettevõtteid alustel, nagu see on ette nähtud toetavliikmete ohvitseridekogude põhikirjas ja kodukorras. Sektsiooni eriliste

ülesannete lahendamisel kasutab tema ruume ja ettevõtteid kokkuleppel ohvitseridekogu juhatusel.

Sektsiooni liige võib kasutada ka teiste ohvitseridekogude ja sektsioonide ettevõtteid oma sektsiooni liikmekaardi ettenäitamisel.

§ 25.

Tagavaraväe ohvitseride sektsiooni liikmete, kui ohvitseridekogude toetavliikmete kohta on maksivad ohvitseridekogude põhikiri ja vastava kogu ning Vabariigi Ohvitseride Keskkogu koduleht.

§ 26.

Sektsioon lõpetab oma tegevuse sektsiooni ja ohvitseridekogu üldkoosoleku otsusel.

II. Keskssektsioon.

§ 27.

Keskssektsioon asutatakse Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juures ja moodustatakse ohvitseridekogude sektsioonide esindajatest.

§ 28.

Keskssektsiooni organiteks on üldkoosolek ja keskjuhatus.

§ 29.

Üldkoosolekud on korralised ja erakorralised. Korralise üldkoosoleku ülesandeks on keskjuhatusel valimine, tegevusekava, eelarve, tegevuse- ja kassaaruande läbivaatamine ja vastuvõtmine ja sektsioonidelt keskssektsioonile asjaajamise kuludeks maksetava liikmemaksu suuruse kindlaks määramine. Peale selle võib ka muid jooksvaid küsimusi arutada.

Üldkoosolekute üldisteks ülesanneteks on tagavaraväe ohvitseridesse ja nende sektsioonidesse puutuvate üldiste küsimuste ja käesoleva kodulehtra täiendamise ja muutmise vajaduste arutamine ja esitamine Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatusel.

§ 30.

Korraline üldkoosolek kutsutakse kokku üks kord aastas, märtsikuu kestel, keskjuhatusel poolt Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatusel nõusolekul.

Erakorralisi koosolekuid peetakse vajaduse järgi keskssektsiooni, ühe neljandiku sektsioonide või Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatusel algatusel.

Esimese üldkoosoleku kutsub kokku Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatus pärast sektsioonide asutamist käesoleva kodulehtra alusel.

§ 31.

Sektsioonid saavad kesksektsiooni üldkoosolekule ühe esindaja, kui sektsioonis on kuni 75 liiget; võivad saata kaks esindajat, kui sektsioonis on 75—150 liiget ja — kolm esindajat, kui sektsioonis on üle 150 liikme. Esindajad valib sektsiooni juhatus juhatusliikmete ja nende kandidaatide hulgas.

§ 32.

Üldkoosolekust võivad osa võtta peale sektsioonide esindajate hääle- ja sõnaõigusega Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatusel liikmed ja revisjonikomisjoni esimees.

§ 33.

Keskssektsiooni üldkoosoleku kohta käesolevas kodulehtras ettenähtud eranditega on maksivad samad määrused, mis käesolevas kodulehtras on loetletud sektsiooni üldkoosoleku kohta.

§ 34.

Keskjuhatusel ülesandeks on nõuandmine ja ettepanekute tegemine Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatusel sektsioonide tegevuse üldisel juhtimisel, tagavaraväe ohvitseride üleriiklike ja sektsioonidesse puutuvate küsimuste arutamisel ja lahendamisel, tagavaraväe ohvitseride organiseerimisel, eriti abiandmise ja omaabi korraldamise aladel, Tallinna garnisoni ohvitseridekogude sektsioonide tegevuse ühtlustamisel ja käesoleva kodulehtra täiendamise või muutmise vajaduse puhul.

§ 35.

Keskjuhatusel koosseis, tema valimise viis ja asjaajamise kord on analoogilised sektsiooni juhatusel koosseisule, valimise- ja asjaajamise viisile.

§ 36.

Üldkoosoleku ja keskjuhatusel protokollid kinnitab Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatus.

§ 37.

Keskjuhatusel arvepidamist revideerib Vabariigi Ohvitseride Keskkogu revisjonikomisjon. Juhendeid sektsioonide arvepidamise alal annab Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatus.

§ 38.

Keskjuhatusel asukohaks on Vabariigi Ohvitseride Keskkogu kasiino.

§ 39.

Keskssektsioon lõpetab oma tegevuse keskssektsiooni ja Vabariigi Ohvitseride Keskkogu üldkoosoleku otsusel.

Ilmus trükist kaitseväge staabi VI osakonna kirjastusel

Jalaväe eeskiri I osa (JE I)

JALAVÄE RIVI

HIND 1 KROON

Müügil „SÕDURI“ talituses, Tallinn, Toomkooli 7

Riiklik julgeolek ja seltskond.

„Give me ships of paper out men to fight them“ — ütles admiral Farragut, tahes toonitada seda suurt tähendust, mis on võitluses just inimesel.

Küll on tehnikal nüüdisaja sõjas väga suur osa. Aga ilma inimeseta on täiuslikumgi tehnika surnud asi ja võimetu midagi korda saatma. On põhjalik vahe endisaja ja nüüdisaja sõja vahel. Varem oli lahing võrdlemisi haruldane nähe. Suurem osa sõjast kulus rännakuile, piiramisele ja leerielule. Lahingud, mis juhtusid harva, kestsid harilikult vaid mõni tund. Sellele järgnes lõdvestus ja närvid said puhata.

Võitluse laadi tõttu avaldas väejuhi ja ta ohvitseride isiklik julgus ja vahvus meestele suurt mõju ja kiskus neid kaasa. Ja oli võimalik kasutada isegi sunnivahendeid meeste viimiseks võitlusse.

Nõnda oli veel Friedrich Suure väes kaunis suur osa mehi vägisi teenistusse võetud ja ka sõjavange, kes pandi veteraanide ja ohvitseride vahele ning sunniti viimaste poolt võitlema. Säärane talitusviis oli võimalik vaid selle tõttu, et võitlus sündis siis tihedais tihedades, oli midagi koonduvat ja momentaanset ja väejuhil olid füüsilised võimed kõike koos hoida.

Tulerelva areng tõi ka muudatuse taktikasse, kuigi pikkamisi. Alles Venes-Jaapani sõjas pääses uueaja võitlusviis juba kaunis selgel kujul nähtavale. Vene väed ei suutnud nädalatepikkuseis lahinguis vist küll hingeliselt vastu pidada.

Maailmasõjas aga oli lahing nähe, mis kestis pikke perioode ja kus muutus vaid intensiivsus.

Maaala võitlejate vahel oli täielik põrugu, täis tuld ja surma, kus iga liikumine, mida ei saa vastase eest varjata või mis ei ole välkkiire, oli võimatu. Siin pidi harilikult iga mees talitama nõnda, kuidas just temale endale näis olevat kõige parem. Formatsioonid on nii harvad, et juht ei suuda harilikult isegi kümnemehelist gruppi käsutada häälega. Nõuded iga üksiku mehe kohta on siin võrratu suuremad, kui endisil ajal.

1700. aastail ei astunud ühtegi sammu, ei lastud ühtki pauku ilma komandota. Napoleoni jalavägi ründas sügavalt, kindlalt kolonnides, ratsaohvitseride juhatusel.

Nüüdisaja võitluse tähtsamaks tunnemärgiks on korrapäralikkuse puudus.

Samas tuleb edasi tormata kranaadi- ja august kranaadiauku. Sekund kauem jooksu tähendab surma. Samas võibolla järgneb vaenlase marutuli, mis sunnib tunnideviisi püsima mõnes augus varjul. Võitlus on ju õieti vaheldus liikuvuse kõrgeimast intensiivsusest ja ootamise suurimast pinevusest. Ja oma tipul ei arene võitlus harilikult vabastavaks ühiseks lõpplöögiks, vaid ta kestab enamasti tunnideviisi kaevikust kaevikusse.

Milline on see jõud, mis sunnib inimesi tegelema säärases olukorras sageli äärmise pingutusega, sunnib neid kandma võimatuid raskusi, ilma moraalselt kokkuvarisemata?

Sageli öeldakse, mitte midagi muud, kui elualalhoiutung. Püüe, oma elu hoida, sunnib isikut tegelema enam või vähem üldsuse huvides. See tung sunnib inimest kasutama oma relva kõige otstarbekohasemal viisil, sest ainult otstarbekohasuse ülimäär annab kõige enam võimalust elu säilitamiseks. Sama elualalhoiutung sunnib ruumis lahusolevaid isikuid kindlale koostööle, et saavutada suurimat efektiivsust vastase surmatoova tule tõrjumiseks. Sama elualalhoiutung sunnib inimesi kasutama maaala sellisel määral, millest rahuaegne õppe võib anda vaid nõrga kujutluse. Kõik meeled on pinevil äärmise valvsuseni, sest ainult hetk hooletust või järelandu võib saada hukatuslikuks.

Nõnda siis on sellise vaate järgi just elualalhoiutung, mis sunnib inimest nüüdisaja sõjas oma jõu maksimaalsele pingutamisele ja koondab kõigi muidu lahus ja üksikult olevate isikute tegevuse ühistööle, ning et selle tagajärjeks on taktikaline tegevus.

Kindlasti on elualalhoiutungil võitluses suur tähendus. Ta aitab sageli inimest vaistliselt talitada õieti ja arendada erakordselt suurt jõudu ning kiirust hädaohu hetkeil. Aga ometi ei suuda tema ükski luua taktikalist kooskõla väeosades ja väeosade vahel. Ei ole õige, kui siin katsutakse koostandada teatud viisil liberalistliku majandusteaduse õpetust, mille järgi küll iga isik töötab vaid oma enda huvides, aga kõigi tegevus kokku loob tarviliku kooskõla.

Otse klassikaliseks näiteks selle väite ümberlöökkamiseks võib olla türgi väelastunemine Palestiinas inglise surve all. Tii-

valt ümberhaaratud türklased sattusid suurde segadusse ja hakkasid täielises korratuses põhja poole taganema. Siin ütleb selline õiglane tunnistaja nagu kolonel Lawrence: „Ainukese erandi sünnitasid saksa väeosad, ja siin sain ma esimene kord uhkeks oma vaenlase üle, kes mu vennad surmanud. Nad olid kakstuhat penikoommat oma kodumaast eemal, ilma lootuseta võõral tundmata maal, seisukorras, mis küllalt meeleheitlik selleks, et isegi tugevamaid närve purustada. Ometi hoidsid nende salgad kindlasti kokku, korralistes riidades, ja tüürisid vaikselt ning püstipäi, nagu soomuslaevad, läbi türklaste ja araablaste mässava mere. Tungiti nendele kallale, jäid nad seisma, asusid võitluse seisukorda ja andsid hästisihitult tuld. Ei olnud mingit ärevat ruttamist, mingit kära, mingit kindluslust. Nad olid suurepärased.“

Kui oleks õigus inimesil, kes tõendavad, nagu muu seas Remarque oma raamat „Im Westen nichts neues“, — et ainult loomalik elualalhoiuvaist sunnib isikut tegelema sarnasel viisil, et see on võitluse seisukohalt otstarbekohane, siis jääb hoopis arusaamatuks, miks läksid käesoleval juhul türklased sakslasist oma ülalpidus põhjalikult lahku. Teatavasti kuulub türklane isiklikult omadusilt parimate sõjameeste hulka. Kui siin oleks vaid elualalhoiutung mõõduandev, siis oleks ta pidanud sundima türklasti just samal viisil talitama, nagu tegid sakslased. Ometi tuli mõlemate tegelemises ilmsiks suur vahe.

On olemas muud tugevamad ja mõjuvamad tegurid, mis sunnivad inimest nüüdisaja sõjas nõnda talitama, kuidas nõuavad üldhuvid. Ja kus need tegurid hästi arenenud, seal on väe vastupanu jõud haruldaselt suur. Need on distsipliin ja kõigepealt aga kohusetunne.

Ei saa küllalt toonitada distsipliini otse mehaanilist mõju, mis tuleb isiku tegevuses isegi ka siis veel ilmsiks, kui temal ei ole otse käskijat, vaid kus ta peab ise otsustama ja määrama, mis on tarvis teha.

Kuid veel suuremaks jõuks on siin kohusetunne, mis sunnib sõdurit võitlusväljal ka raskemailgi olukorral mõtlema ja sihikindlalt tegelema isikuna, kelle tahe kooskõlastub juhtimise tahtega.

Isik ohverdab end üldsuse heaks. Ta ei küsi sugugi, kas asi on ohvrit väärt. Tal ei teki hetkekski mõtet, nagu sel vene soldatil, kes ütles Kerenskile, mis kasu on temal maast, kui ta saab lahingus surma.

Suurim meremees Nelson pidas tarvilikuks Inglismaa saatusele tähtsaimal hetkel toonitada: „Inglismaa ootab, et iga mees täidab oma kohust.“ See oli peaasi, sest ta on võidu esimeseks ja suurimaks eeltingimuseks.

Muidugi aitavad enamasti juba mõne päeva järgi harjumus ja paratamatuse tunne kaasa, et sõdur elab lahinguväljal teatud määral nagu normaalset elu. Aga väe tõsine jõud seisab ikkagi kohusetunde sügavuses, rahva moraali kõrguses. Nüüdisaja sõjavägi ei ole just sõjakorral midagi muud kui tagala selge peegeldus. Nii kaua, kui peab rahvas rinde taga vastu, on lootust, et ka rinne ei varise kokku, kuigi ta paendub ja kõigub.

Just tagala on sõjakorral nüüdisaja oludes haruldaselt suure tähendusega, sest just siin on tegevuses mitmekesised jõud, mis võivad rinnet ühel või teisel viisil mõjutada.

On huvitav ära märkida, et Maailmasõjas jäid vene kui ka saksa väed lahinguis purustamata, sõjale tõi lõpu aga tasakaalu kaotanud tagala. Iseäranis väärib tähelepanu, et eriti saksa sõjaväes olid kooshoidvad jõud nii tugevad, et isegi see mürk, mis tagalast vähehaaval väkke imbus, ei suutnud teda laostada, vaid vägi jai püsima, kuid võimatu oli tal võitlust jätkata ilma tagala moraalse toetuseta.

Tagala tugevus ja vastupidu oleneb samuti suurel määral iga üksiku kohusetundest. On kohusetunne üldiselt hästi arenenud, siis suudetakse kergemini neid raskusi kanda, mis sõda rahvale toob.

Kohusetunde sügavus üldsuse vastu, riigi vastu, oleneb mitte vähesel määral kasvatusest, mis inimene saanud. Kasvatajaks on eeskätt kodu ja kool, aga nendest ei jatku meie oludes, et võimalikult igasse inimesse istutada endastmõistetavat valmisolekut vajaduse korral kogu oma jõuga, terve enda isikuga riikliku julgeoleku eest välja astuda.

On ju tuntud asi, et kõigi muude suurte ja tähtsate küsimuste kõrval jääb riikliku julgeoleku küsimus — kuigi ta on suurim ja tähtsaim — meil seltskonnas üsna varju. Temaga ei tehta peaaegu sugugi tegemist, nagu oleks meil ses suhtes kõik täiesti korras. On vaid olemas ametlik riigikaitse asi, seltskondlikult puudub ta täiesti. Kuid olud on hoolimata „igavesest rahust“, mis pärast Maailmasõda töötati, niivõrt tõsised, et oleks ettevaatlikum, kui ka veendunud patsifistid nii kindlasti igavest rahu ei usuks.

Ei ole ju vahest tarviski, et meie seltskond sellise agarusega anduks riikliku julgeoleku säilitamise tööle, nagu näiteks hiigelriigis Venemaal sünnib, mille geograafiline asend on ta seni teinud küll peaaegu salvamatuks väljastpoolt.

Ei taha ka nõudagi, et meie seltskond osutaks riikliku julgeoleku küsimuse käsitlemisel sellist hoogsust, nagu näiteks Rootsis, kuigi viimase maa asend teeb tema julgeoleku meie omast tunduvalt suuremaks.

Aga veidi enam kui praegu võiks meil riikliku julgeoleku arendamiseks seltskonna poolt siiski sündida, niihästi vaimliselt kui ka aineliselt. Nüüdisaja sõda on rahva sõda. Rahva tugevusest oleneb tema sõjaväe tugevus, tema vastupidu jõud.

Eesti rahvas on nii väike, et tema sõjakus ei saa ühelegi teisele rahvale hädaohutlikuks. Temale endale aga on sõjakas meel hädavajalik, sest sellest peamiselt oleneb tema vabadus.

Kuigi eestlane on iseendast sõjakas, võidakse seda iseloomujoont eksliku kasvatamise läbi kodus, koolis ja seltskonnas rikuda ning nõrgendada, ja seeläbi rahvale asendamatu kahju teha.

Eksivad raskesti need, kes meil inimesile jutlustavad, nagu oleks sõjakus mingi pahe ja nagu peaksid kõik muutuma lambavagaks ning igasuguse võitluse jätma. Kogemused tõendavad, et püsib ikkagi vaid see ega saa teiste tallealuseks, kes on tugev ja alati lõõgivalmis.

Aafrikas elab füüsiliselt tugev ja intelligentne haussa rahvas, kel puudub aga sõjaline vahvus. Tagajärjeks on, et teda käsutab füüsiliselt vähem tugev, vähem intelligentne, kuid sõjakas fulbe rahvas.

Selliseid näiteid on ka ajaloos palju ja nad tõendavad ikka vaid, et kui rahvas tahab olla iseseisev, ei tohi ta kaotada oma sõjakat vaimu, kui tal see on olemas.

Meie oleme väike ja kehv rahvas, aga ammugi mitte nii väike ja kehv, et meie ei suudaks oma riigi julgeolekuks palju rohkem korda saata kui praegu.

Sajad miljonid anname aastas näiteks alkoholi ja tubaka peale välja. Kui igauks vaid osa sellest ohverdaks mõne aasta kestes näiteks kaitselaevastiku arendamiseks, siis oleks meie julgeolekul merel hoopis teine seisukord ja keegi ei saaks enam kinnitada, nagu sündis mõne aja eest mõju-

valt poolt, et Tallinn seisab ründe korral tõsisel pommitamise hädaohus merelt.

Vene seltskond, kellele vaatame hariduslikult ülalt alla, ehitab omal jõul — olgugi poolsurvel — hulga lennukeid, arendab sõjalaevastikku j.n.e. Meie aga ei liiguta sõrmegi, nagu seisaksime väljaspool igat hädaohu.

Rootsi seltskond ehitab mõne aasta eest oma kulul tolle aja kohta väga otstarbekohase soomuslaeva, mis Rootsi riikliku julgeoleku tõstmiseks tunduvalt kaasa aitab. Meie seltskond ei ole 15 aasta kestes lihtsalt midagi teinud, kui mitte arvata kaitseliidu organisatsiooni, mis aga liigub ikkagi kaunis kitsais piires.

Oleks tarvis ellu kutsuda riigikaitse ühning, mis taotleks riigikaitse mõtte süvendamist ja laiendamist seltskonnas ja koguks ainelisi jõudusid riigikaitse vahendite täiendamiseks. Selline ühning peaks ulatama oma tegevuse osakondade võrgu läbi üle kogu maa. Siis võiks loota, et ta saavutaks riigikaitse huvides mõne aja järgi häid tulemusi.

Tahaks uskuda, et meie rahval ja eriti üle riigi laiali paisatud rohkearvulisel tagavara väe ohvitseridel ei puudu arusaamine seisukorra tõsidusest, tarvis on vaid organiseerimise töö käima panna.

Rahvasteliit, desarmeerimine, kestev erapooletus, need kõik on ilusad asjad, mida katsume loomulikult nii palju ära kasutada kui võimalik. Ühtlasi aga peame olema teadlikud, et nemad ei kindlusta meie riiklikku julgeolekut praegustes oludes peaaegu mitte sugugi. Sellist kindlustust võib anda vaid koostöö teiste riikidega, kel ses suhtes meiega ühised huvid — Balti liit, õigem Balti-Skandinaavia liit.

Aga ka sel korral peame olema isekõrgeimal määral võitluseks ettevalmistatud. Ja siin on admiral Farragutil palju õigest öeldes: kui vaid oleksid mehed, siis olgu laevad kas või paberist!

Ho.

„Sõduri“ toimetust müüb kuni tagavara jätkub

Jalaväe määrustik I osa

1926. aasta väljaanne

hinnaga 10 senti.

Vabariigi Ohvitseride Keskkogu abiandmisekapital ja kodukord.

Kapten A. Landsberg.

Kogu maailm kannatab seninägemata majandusliku depressiooni all. Kümnetesse miljonitesse ulatuvad töötute hulgad valmistavad palju muret isegi sääraستهle rikkastele riikidele nagu Põhja-Ameerika Ühendriigid ja Inglise. Ei ole kriisist ja selle tagajärgedest jäänud puutumata ka Eesti. Olukorra ohvrite hulgas leidub meil endiseid kaasvõitlejaid — tagavaraväe ja eriohvitsere ja kaitseväeametnikke ning nende perekondi.

Elukutselise sõjaväelase seisukord, kes ilma pensiooni saamise õigusega ühel või teisel põhjusel on lahkunud kaitseväeteenistusest, on sageli eriti raske seepärast, et ei olda ette valmistatud mingiks muuks elukutseks. Võrdlemisi kitsad palgaolud ei võimalda raha kogumist mustadeks päevadeks; ka on väga vähe neid, kellel oleks muid varandusi, mis võimaldaksid pärast teenistusest lahkumist lahedat äraelamist. Seepärast on ainelised raskused möödapääsematud. Mõnikord viletsuse põhjused võivad küll olla isikliku iseloomuga, kuid praegusel kitsal ajal on elamisvõimaluste leidmine ka igatpidi korralikul inimesel raske, rääkimata nendest, kes juba kord on välja langenud töötajate reast.

Olude sunnil pööratakse sageli üksikute isikute poole abisaamise palvetega. On palutud toetusi ka kindral Laidoneri-nimelisest kapitalist, kuid sealt antakse abi ainult Vabadusesõjas vigastada saanutele. Hiljuti asutati abiandmise kapital Vabaduseristi Vendade Ühenduse juure, kuid ka selle mõjupiirkond on võrdlemisi kitsas, ulatudes ainult Vabaduseristi Vendadele.

Arvestades neid olukordi esineb möödunud aasta detsembris Vabadusesõjaaegne vägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner Kaitseministrile märgukirjaga, millises ette pandi kaalumisele võtta küsimus, kas mitte ei saaks Ohvitseride Keskkogu juure asutada kapitali, kust võiks ühel või teisel juhtumil abi anda äärmistesse raskustesse sattunud endistele kaasvõitlejatele. Oma märgukirjas rõhutab kindral Laidoner sarnase korporatiivse kapitali asutamise vajadust, kuna just kuuluvus ohvitseride perre asetab endise ohvitseri abipalumise mõttes raskemasse seisukorda, võrreldes samas olukorras oleva kodaniku — mitte ohvitseriga. Seepärast kindral Laidoneri kava kohaselt selle kapitali täiendamine peaks toimuma eeskätt ohvitserkonna enese poolt. Kindral Laidoner omalt poolt lubas astuda samme selleks, et temanimelisest invaliidide kapitalist määrataks 5000.— krooni uue kapitali aluseks.

Selle algatuse elluviimiseks tegi Kaitseminister Ohvitseride Keskkogu juhatusel ülesandeks välja töötada kapitali valitsemise alused ja kapitalist abiandmise korra kindral Laidonerilt ülesseatud põhimõtetel.

Asudes selle ülesande teostamisele, tuli Keskkogu juhatusel eeskätt esineda põhikirja täiendamise ettepanekuga — ohvitseridekogude põhikirja maksva redaktsiooni raamidesse kapitali asutamise seotud küsimused ei mahtunud. Esmalt tulid põhikirjas fikseerida Keskkogu ju-

hatuse peale langevad ülesanded kapitali valitsemise ja sellest abiandmise alal. Teiseks tuli anda alus kapitali heaks võetavale perioodilisele liikmemaksule; selleks täiendati põhikirja uue paragrahvi, mille põhjal tegevliikmetelt ja väeosas teenivatelt toetajatelt liikmetelt võetakse lisamaksu abiandmisekapitali heaks ühe kümnendiku protsendi (0,1%) suuruses nende põhipalgast; teistelt toetajatelt liikmetelt — Keskkogu üldkoosoleku otsuse kohaselt (tagavaraväe ohvitseride sektsiooni kodukorra põhjal 1 kroon aastas). Esitatud muudatused kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 26. aprillil s. a. ja on avaldatud Riigi Teatajas 28. aprillil s. a. nr. 37, art. 287 (§§ 77. p. 6, 99. p. 13, 111, 50¹, 50² ja 111¹).

Paralleelselt töötati välja abiandmisekapitali kodukorra kava. Kava saadeti ohvitseridekogudele seisukoha võtmiseks ning kinnitati Vabariigi Ohvitseride Keskkogu üldkoosolekul 29. aprillil s. a.

Kodukorra sisu peaks olema selge kommenteerimata, seepärast tema juures siin pikemalt ei peatu.

Tahaks loota, et kindral Laidoneri õilis algatus oma otsekohese abiandmise funktsiooni täitmise kõrval saab mängima tähtsat osa kaitseväge juhtide pere üksteisele lähendamisel ja korporatiivse ühistunde kindlustamisel.

V. O. K. üldkoosoleku poolt 29. aprillil 1933. a. vastu võetud

Vabariigi Ohvitseride Keskkogu abiandmisekapitali kodukord.

Alus: Vabariigi ohvitseridekogude põhikirja § 99. p. 13. (RT 37 — 1933. a.).

§ 1.

Abiandmisekapital asutatakse Vabariigi Ohvitseride Keskkogu põhikirja § 77. punkt 6. määratud ülesande täitmiseks.

§ 2.

Kapitali aluseks on 5000.— krooni, mis on annetatud selleks Vabadusesõjaaegse Kaitseväge Ülemjuhataja kindralleitnant Johan Laidoner'i algatusel tema nimelisest invaliidide kapitalist 1933. aastal.

§ 3.

Kapitali suurendatakse:

- 1) Ohvitseridekogude liikmetelt põhikirja § 50¹ alusel abiandmisekapitali moodustamiseks võetavate maksudega;
- 2) annetuste ja korjandustega;
- 3) selleks korraldatud pidude sissetulekuga;
- 4) kapitali protsentidega.

§ 4.

Kapital koosneb põhi- ja tegevuskapitalist.

§ 5.

Põhikapitaliks määratakse esialgul 2000.— krooni.

Põhikapitali igakordne suurendamine otsustatakse Keskkogu üldkoosolekul.

§ 6.

Abiandmiseks kasutatakse tegevuskapitali.

§ 7.

Toetusi antakse ainelistes raskustesse sattunud: 1) ohvitseridekogude tegevliikmetele; 2) ohvitseridekogude toetavliikmetele; 3) punktides 1. ja 2. loetletud isikute perekonna liikmetele; 4) endiste tegev- ja toetavliikmete perekondadele.

§ 8.

Kapitali valitseb ja määrab sellest toetusi Vabariigi Ohvitseride Keskkogu juhatus. Juhatuse otsused kapitali valitsemise alal kantakse erilisse abiandmisekapitali protokolliraamatusse.

§ 9.

Kapitali asjaajamine, arvepidamine, revideerimine, aruandmine ja toetustsaaajate arvestamine sünnib Vabariigi Ohvitseride Keskkogu põhikirjas ja kodukorras ettenähtud alustel.

§ 10.

Toetusi määrab Keskkogu juhatus omal algatusel, väeosakogude ettepanekul või toetust vajava sellekohasel palvel.

§ 11.

Toetuse vajaduse kindlakstegemiseks Keskkogu juhatus kogub andmeid vastavate väeosade ohvitseridekogude kaudu ja muul teel.

§ 12.

Toetust antakse ühekordselt või perioodiliselt. Ühekordse toetuse ülemmääraks on 100.— krooni ja perioodilise toetuse ülemmääraks on 30.— krooni igas kuus.

§ 13.

Keskkogu juhatus võib rahalise toetuse asemel abivajavale muretseda vajalikku varustust, toitu, arstiabi või teenistust jne.

§ 14.

Aasta lõpul saadab Keskkogu juhatus abisaanute nimestiku väeosade kogudele teadmiseks.

§ 15.

Kapitali vabad summad antakse hoiule protsente kandma Ohvitseride Keskkogu summade hoidmiseks ettenähtud rahaasutisse eriarvele. Raha väljavõtmine toimub Vabariigi Ohvitseride Keskkogu kodukorra § 49. ettenähtud korras.

§ 16.

Kapital lõpetab oma tegevuse Ohvitseride Keskkogu üldkoosoleku otsusel.

§ 17.

Kapitali tegevuse lõpetamisel ülejäävate summade kasutamise määrab Ohvitseride Keskkogu üldkoosolek.

G. Jonson,

Kindralmajor,

Vabariigi Ohvitseride Keskkogu

juhatuse abiesimees.

M. Tuisk,
Kolonelleitnant,
sekretär.

Reservohvitseride endatäiendamise sõjaasjanduses.

Kolonel A. Traksmann.

Nagu ühelgi haridusalal koolis saadud teadmised ja oskused pole muud kui alus, vundament, millele tuleb ehitada hoone, on see nii viisi ka sõjaasjanduses. Ka siin, võibolla eriti just siin, tõsine, sügav, kõigekülgne haridus omandatakse vaid püsiva endatäiendusliku tööga sõjanduse alal.

Kuid reservohvitser siin on erilises seisukorras.

Reservohvitseril on nimelt kaks kutseala — rahuaegne ja sõjaaegne.

Kumb neist on tähtsam — meie ei asu seda juurdlema, tähendame vaid, et rahuaegne, seotud igapäevase leiva teenimise ülesannetega, on aktuaalne, igal hetkel pealetükkiv, nõudlik, kui reservohvitser ei taha jääda alla ägedas konkurentsisis oma olemasolu eest.

See on kohustus inimese enda, oma pere-

konna vastu. Teine — sõjaaegne — juhi kohustus oma alluvate vastu, juhi kohustuse tunne nende ülesannete vastu, mis Vabariik temale on usaldanud, juhi ja ülemate vastutuse tunne iseenda ja ühiskonna ees, üldsuse seisukohalt kahtlemata on tähtsamgi. Kuid see on siiski — tuleviku küsimus, pealegi erakordse tuleviku küsimus, mis võib olla ei teostugi.

Nii mõeldakse.

Ja endahariduslik tegevus sõjanduse alal nihkub, kahjuks, tahaplaanile. Oldakse üldiselt arvamusel, nagu peaks küllaldaselt jätkuma sunduslikest kordamisõppustest, mis perioodiliselt korraldatakse Kaitseministeeriumi poolt. Paraku on aga need õppused niivõrra lühiaegsed ja teostatakse neid seevõrt harva, et neist kaugetki ei jatku juhi, olgugi reservjuhi vormis hoidmiseks sõjanduse alal.

Siin jääb ainsaks väljapääsu abinõuks reservohvitseri enda hariduslik töö oma sõjaliste teadmiste ja oskuste täiendamiseks.

Kuna aega selleks reservohvitseril on harilikult vähe, siis peab selleks tööks seadma üles kindlad sihtjooned, et hoiduda kahjulikust laialivalgumisest.

Mida peaks teadma reservohvitser ja mida ta võiks iseseisvalt — lugemise teel — omandada sõjanduse alal?

1. Vastavalt oma erialale ta peaks hästi tundma selle üksuse lahingulist tegevust, mille juhiks ta on määratud mob. korras.

2. Omama täiesti selge ettekujutuse kõikide nende teiste väeliikide ja tehniliste vahendite tegevusest, kes on kutsutud töötama koos tema väeliigiga.

3. Vähemalt põhijoontes tundma meie idanaabri — N. Vene — relvastatud jõudude ja nende lahingulise tegevuse iseloomu.

Kuna reservohvitserid enamikus on määratud nooremate juhtide kohtadele, kelle töös domineeriva tähtsuse omab praktiline juhtimise oskus, siis on selge, et reservohvitser oma kutselise ettevalmistuse tähtsaimas osas vajab siiski perioodilist tegeliku juhtimise praktikat, mida ta ei saa sooritada iseseisvalt. Parimaks väljapääsuks siin sundõppuste kõrval jääb vabatahtlik töökaitseliidus, mis on ju võimaldatud kõigile soovijaile.

Kuid edukas praktiline juhtimine eeldab ka terve hulga mitmekesisel teadmisel, mille omandamine iseseisvalt — vastava kirjanduse lugemisega — ei tekita vähimaidki raskusi, vajades ainult veidi head tahtmist ja huvi oma sõjaaegse kutse vastu.

Mida peaks siis meie reservohvitser lugema, et ta juhina võiks edukalt asuda praktilise juhtimise oskuse kätteõppimisele?

Siin on esimeseks ja kategooriliseks nõudmiseks, et reservohvitser tunneks meie kaitseväe eeskirju. Kõigepealt neid eeskirju, mis temale on välja antud Kaitsevägede Staabist. Erilise tähtsuse omab aga meie 1932. a. ilmunud „Lahingueeskirja“ tundmaõppimine, mis on üheväärtiselt vajalik kõigi väeliikide juhtidele.

Kuid ametlike eeskirjade tundmisest ei ole veel küllalt. Rohkemgi, just selleks, et ametlike eeskirjade sisu põhjalikult tundma õppida, peab reservohvitser lugema ka meie mitteametlikku sõjakirjandust. Esikohale siin asetaksin meie ainsa sõjandusliku ajakirja „Sõduri“ lugemise. „Sõdur“ haarab sõjanduslikke küsimusi küllalt mitmekülgselt ja põhjalikult, et olla just reservohvitse-

rile tõeliseks käsiraamatuks, mille väidetele ta võib tugineda oma töös. Praktilise juhtimise tehnika tundmaõppimiseks „Sõdur“ avaldab järjekindlalt taktikalisi ülesandeid ühes lahendustega, kus on detailides läbi töötatud üksuste tegevus kõigist väeliikidest. Need ülesanded ühes lahendustega iga reservohvitser peaks põhjalikult läbi uurima ja sealt saadud õpised püüdma ära kasutada esimesel võimalusel.

Vajalike ametlike eeskirjade põhjalik tundmine ja ajakirja „Sõduri“ järjekindel lugemine moodustab õieti selle miinimumi, mille iga reservjuht endale peaks lugema kohustavaks sõjanduse alal.

Seda miinimumi hea tahtmise juures aga võib ja tulebki järkjärgult laiendada, eesmärgiga haarata sõjanduslikke küsimusi juba põhjalikumalt. Läbitöötamisele siinjuures võiks tulla nii eestikeelne kui võõrkeelne sõjakirjandus, millest eriti viimane on kujunenud äärmiselt rikkalikuks ja mitmekülgses. Kuna viiks pikale siinkohal asuda mõnesuguste raamatute nimestike avaldamisele, mis pealegi kunagi ei saa olla ligilähedaltki täielikud, siis informatsiooniks olgu tähendatud, et meie ajakirja „Sõduri“ kaasandena ilmub perioodiline bülletän kõigi nende sõjakirjanduslike teoste kohta, mis omandatakse meie Kaitsevägede Staabi raamatukogu poolt. Ka võib „Sõduri“ toimetuse ja Kaitsevägede Staabi raamatukogu kaudu tellida välismaalt ükskõik missugust sõjandusliku sisuga raamatut. Kaitsevägede Staabi raamatukogu on avatud tasuta kasutamiseks ka reservohvitseridele, kusjuures on võimalik raamatuid tellida ka postiteel.

Seega soovitava sõjakirjandusliku teose soetamises ei peaks vististi olema raskusi.

Nüüd paar sõna veel selle kohta, kuidas lugeda.

Kõigepealt tuleb lugemisel võtta omaks põhimõte, et kasulik on põhjalikult lugeda läbi üks teos, kui pealiskaudselt kümme. Raamatu põhjalik lugemine eeldab süvenenud tööd, milleks on kasulik lugemise ajal teha lühidaid märkmeid loetava raamatu sisust. Kuna iga raamat, välja arvatud ametlikud väljaanded, sisaldab autori isiklikke tõekspidamisi, siis on kasulik lugemise juures autori väiteid kriitiseerida, neile seades vastu oma kogemusi ja tähelepanekuid. Just raamatu kriitiline läbiuurimine on kõige soovitamam, sest ta kasvatab lugeja iseseisvale, küpsle mõt-

lemisele. Erilist süvenemist nõuavad taktikalised ülesanded. Siin peab lugeja ülesandes toodud olukorra üles joonistama kaardile, põhjalikult tutvuma olukorra iga elemendiga ja siis järkjärgult jälgima selle aren-

gut. On väga soovitatav antud ülesanne lahendada iseseisvalt ja hiljem oma lahendust võrrelda ajakirjas toodud lahendusega, välja selgitades kõik need põhjused, mispärast üks lahendus erineb teisest.

Tagavaraväe ohvitseride sõjalisest ettevalmistamisest.

Kolonelleitnant V. Külaots.

I. Üldist.

Sõjaasjandus areneb jõudsasti. Pea iga saabuv päev toob endaga kaasa uudiseid. Leiutatakse senisest võimsamaid relvi, täiendatakse vanu ning olenevalt sellest võetakse tarvitusele uusi võitlusviise. See on tõsiasi, milles igaüks võib veenduda, kui ta tahaks jälgida suuremate ning tähtsamate riikide sõjakirjandust.

Niisama ei vaja väitmist ning üksikajalikumat selgitamist, et jõukatsumisel vaenlasega saavutab parimat edu see, kes tunneb põhjalikult oma relvade lahingumadusi ja mõistab neid osavasti kasutada võitluses, kuid sealjuures ühtlasi on ka teadlik vastase, tema relvade ja võitlusviiside üle, mida ta kasutab lahingus.

Eeltoodust on selge, et peame tähelepanelikult jälgima sõjaasjanduse arenemist, alatasa täiendama oma sõjalisi teadmisi ja oskusi, ühtlasi karastades ennast moraalselt ja kehaliselt võitlusse astumiseks, kui riigi ja rahva huvid seda peaksid nõudma.

Tegevvaes viibivad ohvitserid, kes on valinud kaitseväeteenistuse oma elukutseks, teevad seda jõudu ja võimalust mööda. Kuid halvem on tagavaraväe ohvitseridega. Teotsedes teistel aladel ja olles seotud oma igapäevase tööga, neil tihtigi pole küllalt aega ja ka tegelikke võimalusi kavakindlalt jälgida sõjakirjandust ja värskendada ning täiendada oma teadmisi ja oskusi relvade kasutamise alal võitluses vaenlase vastu. Pealegi on sõjakirjandus eriti just välisriikide oma, rahaliselt enamasti raskesti kättesaadav, ja õppimine omal käel on samuti seotud mõnesuguste kuludega.

Et aga tagavaraväe ohvitserid moodustavad meie kaitsevägejuhtide peamassi, siis nende sõjaline ettevalmistamine omab esmajärgulise tähtsuse ning seda peab teostama kõikide mõeldavate ja võimalikkude abinõudega. Seepärast riigivalitsus on võtnud tagavaraväe ohvitseride sõjalise ettevalmistamise algatuse

oma kätte ja püüdnud seda ala korraldada vastavates seadustes ettenähtud kordamis- ning täiendamisõppustega.

II. Õppusi käsitlevad seadlused.

Õppused tegevast kaitseväeteenistusest lahkunud ohvitseridele korraldatakse „Kaitseväeteenistuse seadlusega“ (RT 1926. a. nr. 43, 1927. a. nr. 51 ja 1928. a. nr. 1) ja „Ohvitseride teenistuskäigu seadlusega“ (RT 1931. a. nr. 85), kus selle küsimuse kohta on öeldud järgmist:

A. „Kaitseväeteenistuse seadlus“:

§ 197. Sõjaminister võib reserv- ja maakaitseväe ohvitseride tegelikku kaitseväeteenistusse kutsuda:

- 2) õppuste otstarbeks — Vabariigi Valitsuse nõusolekul:
 - a) reservväe ohvitseri, kas kõik või osakaupa, — mitte rohkem kui 8 korda, kokku mitte rohkem, kui üheteistkümneks kuuks kõige reservväes olemisaja vältel ja
 - b) maakaitseväe ohvitseri, kas kõik või osakaupa, — mitte rohkem, kui 2 korda, kokku mitte rohkem, kui kolmeks kuuks kõige maakaitseväes olemise aja vältel.

B. „Ohvitseride teenistuskäigu seadlus“:

§ 291. Peale Kaitseväeteenistuse seaduses ettenähtud sunduslikkude õppuste (vt. eespool p. A — Aut.) tagavaraväes olevad ohvitserid võivad § 292 määratud tingimustel vabatahtlikult osa võtta:

- 1) õppustest, mis korraldatakse sunduslikult õppuste otstarbel tagavaraväest tegelikku kaitseväeteenistusse võetud ohvitseridele;
- 2) alalise kaitseväe ohvitseridele korraldatavatest täienduskursustest;
- 3) alalise kaitseväe laagriõppustest, manööveritest, laskevõistlustest jne.;
- 4) väeosas, kuhu ohvitser kuulub mobilisatsioonikorral, peetavatest igasugustest õppustest, loengutest ja võistlustest.

Peale selle Kaitseminister võib korraldada vabatahtlikult soovijatele tagavaraväes olevatele ohvitseridele tarbekorral veel erilisi kursusi, õppusi, loenguid ja võistlusi.

§ 292. Eelmises (§ 291) paragrahvis pp. 1—3 tähendatud õppustest ja kursustest tagavara-

väes olevad ohvitserid võivad osa võtta ainult Kaitseministri loal, p. 4 tähendatud õppustest väeosalema nõusolekul. Juhtumil, kui ohvitseril mõnesugusel põhjusel ei ole võimalik osa võtta § 291 p. 4 tähendatud õppustest, loengutest ja võistlustest selles väeosas, kuhu ta kuulub mobilisatsiooni korral, võib ta diviisiülema loal neist õppustest, loengutest ja võistlustest osa võtta ka mõnes teises väeosas.

§ 299. Vabatahtlikult § 291 pp. 1—2 tähendatud õppustest ja kursustest osavõtjatele korraldatakse õppuse või kursuse lõpul katsed ühesugustel alustel ja ulatusel teiste, samast õppusest või kursusest sunduslikult osavõtivate ohvitseridega.

§ 300. Vabatahtlikult § 291 pp. 3—4 ja teises lõigus ettenähtud õppustest ja kursustest osavõtjatele ohvitseridele nende soovi korral Kaitseminister võib korraldada tarvilikke katseid §§ 305—307 nõutud teadmiste ja oskuste kindlakstelemiseks.

§ 301. Vabatahtlikult § 291 tähendatud kursustest ja õppustest osavõtnud ohvitseri, arvestades nende õppetöö tagajärgi, Kaitseminister võib vabastada vastavatest tagavaraväe ohvitseridele sunduslikest õppustest.

III. Sunduslikud õppused.

Kaitseväeteenistuse seadus ei anna üksikasjalikumaid juhiseid § 197 (vt. eespool p. A) nimetatud õppuste korraldamise kohta tagavaraväe ohvitseridele, jättes selle küsimuse lahendamise kaitseväe juhatuse hooleks, arvesse võttes neid tarvidusi ja võimalusi, mida esitab *reaalne elu*. Praegu on asi tegelikult kujunenud niiviisi, et tagavaraväe ohvitseri kutsutakse sunduslikele õppustele gruppina, igal aastal, väeosade või allüksuste kaupa, kusjuures kestvuselt need õppused jagunevad:

- pikemaajalisteks — vältusega 2—4 nädalat;
- lühiajalisteks — vältusega 2—4 päeva.

Pikemaajalised sunduslikud õppused, mis viiakse läbi keskastiselt koostatud kava järgi ja kestavad: jalaväelastele ümarguselt 2 nädalat, suur-tükiväelastele ja teistele väeliikidele kuni 4 nädalat, taotlevad järgmist eesmärki:

— värskendada reservväelaste sõjalisi teadmisi ja oskusi, mis nad omandasid olles aktiivteenistuses või eelmisel kordamisõppusel;

— praktiliselt tutvustada reservväelasi praeguseaja võitluseviisidega ja võitlusevahenditega, harjutades neid kasutama lahingus;

— tutvustada reservväelasi selle väeosaga, kuhu nad määratakse teenima sõjaajal ja töödega, mis neil tuleb läbi viia mobilisatsiooni korral.

Peale selle tuleb kordamisõppuste vältusel elustada ja süvendada reservväelaste

sõjaväelise distsipliini- ja kohusetunnet, eriti lahinguolukorras antavate käskude ja ülesannete täitmisel.

Nende eesmärkide kättesaamiseks, eriti aga, et õppustele ilmunud tagavaraväe ohvitseridele luua paremaid võimalusi tegelike üksuste juhtimiseks, milline ala teatavasti on esmajärgulise tähtsusega reservjuhtide ettevalmistamisel, kutsutakse sunduslikele kordamisõppustele ohvitseridega ühel ajal ka tagavaraväe allohvitseri ja sõdureid.

Need õppused jalaväes harilikult teostuvad juunikuu keskpaigas, enne jaanipäeva, kus ilmastiku tingimused on selleks soodsamad, põllutöodes on vaheaeg ja ka linnainimestel on rohkem vaba aega. Õppuste vältus: ohvitseridele 15 päeva, allohvitseridele 12 päeva ja sõduritele 8 päeva, kusjuures sõdurid harilikult ilmuvad õppustele mõni päev hiljem, et oleks võimalik ohvitseri ette valmistada sõdurite õpetamiseks, eriti aga juhtimisharjutuste läbiviimiseks. Suurtükiväes ja teistes väeliikides need õppused võimalust mööda teostatakse samuti suvisel ajal ja varasügisel.

Pikemaajalistele sunduslikele õppustele tagavaraväe ohvitseridel tuleb ilmuda iga 5—6 aasta tagant. Sõjaliste teadmiste ja oskuste värskendamiseks ning täiendamiseks selles võrdlemisi pikas ajavahemikus neile korraldatakse lühiajalised sunduslikud õppused. Viimaste eesmärk on üldiselt sama, mis pikemaajalistel õppustel, erinedes nendest ainult vältuselt ja sellepolest, et siin ei kutsuta sisse allohvitseri ja sõdureid. Lühiajalisi õppusi, mis samuti teostatakse keskastiselt antud kavade alusel, korraldatakse suve jooksul tarvidust ning võimalust mööda, kinni pidades Kaitseväeteenistuse seaduse § 197 antud normidest (vt. eelpool).

IV. Vabatahtlikud õppused.

Vabatahtlike õppuste ülesandeks on võimaldada tagavaraväe ohvitseridele sunduslike õppuste vaheaegadel värskendada ning täiendada oma sõjalisi teadmisi ja oskusi neil aladel, missugustel nad sõda ise tarvilikuks leiavad või millised neid erilisel huvitavad.

Tegelikus elus vabatahtlikud õppused on kujunenud väga tulukateks, kuna nad on kujunenud ettevalmistamiskursuseks aastmes kõrgendamise katsetele. Teatavasti „Ohvitseride teenistuskäigu seadus“ (RT 1931. a. nr. 85) võimaldab tagavaraväe

ohvitseridele kõrgendamist aastmeis kuni kapteni ja kaitseliidus teenivatele kuni kolonelleitnandini juure arvatud. Sealjuures üheks kõrgendamise tingimuseks on katsete sooritamise: lipnikkudele ja nooremleitnantidele — rühmaülema, leitnantidele — kompaniülema, kaptenitele — pataljoniülema ja majoritele — väeosajõe tarvis ettenähtud teadmiste ja oskuste piires (§§ 239—243 ja 305—307).

Kuna katsete programm on küllalt sisukas, siis ettevalmistamine nendeks katseteks nõuab püsivat ning plaanikindlat tööd, eriti mis puutub juhtimisele. Siin katsealuselt nõutakse peale muu veel tegelike üksuste (rühm, kompani, pataljon) juhtimist maastikul mõne konkreetse taktikalise ülesande lahendamisel. Loomulik, et niisugusi oskusi on raske omandada iseõppimise teel, eraldis, mispärast on väga soovitatav kasutada vastavaid Ohvitseride teenistuskäigu seaduse paragrahve, mis lubab tagavaraväe ohvitseridele soovikorral ilmuda juhtimiseks tarviliku praktika saamiseks väeosade manöövrile ja kursustele.

Seda õigust on hakatud juba laialt kasutama, kuna, näiteks, möödunud aastal hulk tagavaraväe ohvitseride vabatahtlikult võttis osa pikema- ja lühiajalistest sunduslikest tagavaraväelaste õppustest, pataljoni-, kompani- ja patareiuülemate kursustest juhtimisharjutustest maastikul, väeosa laagriõppustest jne. Sealjuures nende vabatahtlike õppuste tagajärjed olid kõigiti head, kuna kaaluvam osa õppustel viibivatest tagavaraväe ohvitseridest sooritas sügisel edukalt aastmeis kõrgendamise katsed.

V. Tagavaraväe ohvitseride õppused 1933. a.

A. Sunduslikud õppused.

Käesoleval aastal pikemaajalised sunduslikud õppused tagavaraväe ohvitseridele korraldatakse:

— jalaväelastele: 2. üks. jal-pataljonis — Tartus, 8. VI — 22. VI, 5. üks. jal-pataljonis — Rakveres, 8. VI — 22. VI, 9. üks. jal-pataljonis — Pärnus, 9. VI — 23. VI ja Kalevi üks. jal-pataljonis — Tallinnas, 8. VI — 22. VI;

— suurtükiväelastele: Jägala suurtükiväe laagris 26. VI — 9. VII, 2. suurtükiväegrupis — Tartus, sügisel, 5. suurtükiväegrupis — Viljandis, 5. VIII — 19. VIII.

Lühiajalised sunduslikud õppused korraldatakse:

— jalaväelastele: 5. üks. jal-pataljonis — Rakveres ja Allohvitserikoolis — Tallinnas;

— suurtükiväelastele: 1. suurtükiväegrupis — Narvas, 2. suurtükiväegrupis — Rakveres, 4. suurtükiväegrupis — Tartus, 5. suurtükiväegrupis — Viljandis, Allohvitserikooli õppepatarreis — Tallinnas;

— soomusronglastele: 1. soomusrongirügemendis — Valgas;

— auto-tankistidele: Auto-tankirügemendis — Tallinnas, Männiku laagris.

Suurtükiväelastele õppus vältab 2 päeva; teistele: jalaväelastele, soomusronglastele ja auto-tankistidele 4 päeva. Õppused teostatakse suve vältusel, kusjuures vastavad kuupäevad määratakse kindlaks selle järele, kuidas kujunevad tegelikud võimalused õppuste teostamiseks. Kutsed õppusele ühes kokkuilmumise tähtpäevaga saadetakse tagavaraväe ohvitseridele aegsasti kätte kaitseväe ringkonnaülemate poolt.

B. Vabatahtlikud õppused.

Tagavaraväe ohvitseridele on lubatud vabatahtlikult kaasa teha kõik ülalõetletud pikema- ja lühiajalised sunduslikud õppused.

Peale selle neile on lubatud veel vabatahtlikult osa võtta:

1) laagriõppustest, manöövrimest, laskevõistlustest ja igasugustest teistest selles väeosas peetavatest õppustest, loengutest ja võistlustest, kuhu tagavaraväe ohvitser kuulub mobilisatsiooni korral;

2) „Pataljoniülemate, kompaniülemate ja välisuurtükiväe patareiuülemate ühendatud kursuse“ suvistest taktikalistest õppustest maastikul.

Osavõtt nendest viimastest on erilisel soovitatav neile, kes kavatsevad sooritada katsed kapteni ja sellest kõrgemas astmes sügisel, oktoobrikuul, mil on ette nähtud nende katsete korraldamine.

„Pataljoniülemate, kompaniülemate ja välisuurtükiväe patareiuülemate ühendatud kursuste“ suvised taktikalised õppused sel aastal toimuvad 13. VI — 29. VI. Mis puutub laagriõppustesse, manöövrimeste ja kõigisse teistesse p. 1 all tähendatud õppustesse, siis nende ärapidamise tähtsuse kohta tagavaraväe ohvitserid võivad saada lähemaid teateid oma väeosade kaudu.

Tagavaraväe ohvitserid, kes käesoleval aastal tahavad vabatahtlikult ilmuda õppustele, esinevad oma väeosade kaudu vas-

tavate sooviavaldustega hiljemalt 24. maiks. Kaitseliitlased annavad sooviavaldused sisse oma kaitseliidu üksuste kaudu, kuna tagavaraväe ohvitserid, kes ei ole saanud määrämist väeosadesse, saavad oma sooviavaldused Kaitsevägede staapi.

Tagavaraväe ohvitseride nimed, kes on avaldanud soovi vabatahtlikult osa võtta „Ohvitseride teenistuskäigu seadluse“ § 291 pp. 1, 2 ja 3 (vt. eelpool) loetletud õppustest, avaldatakse Kaitseministri käsukirjas kuna sama paragrahvi p. 4 nimetatud õppustest osavõtmine üldiselt võib sündida väeosäilema loal. Muud õppustest osavõtmise tingimuste üle võib leida õienduses „Ohvitseride teenistuskäigu seadluses“ (RT 1931. a. nr. 85, §§ 295—298, 302 ja 303).

D. Õppetöö ulatus vabatahtlikel õppustel.

Nagu juba oli tähendatud eelpool, sunduslikud pikema- ja lühiajalised õppused viiakse läbi keskasutistelt selleks koostatud õppekavade alusel. Mis aga puutub vabatahtlikesse õppustesse, siis ainesitiku määrarjad on siin õpilase soovid, kes kindlasti kõige paremini tunnevad oma-

enese nõrku külgi, kuid muidugi suurel määral ka võimalused, mida väeosa võib tegelikult pakkuda õppusele ilmunud tagavaraväe ohvitserile õppetöö läbivõtmise alal. Üldiselt peaks aga kogu õppus suunatud olema niiviisi, et tagavaraväe ohvitser saaks ennast harjutada täitma neid ülesandeid, mis temal tuleb läbi viia sõjakorral.

Nende kõige tarvilikumate sõjaliste teadmiste ja oskuste kogum on kindlaks määratud tagavaraväe ohvitseride auastmes kõrgendamise katsekavades, millised on koostatud keskasutiselt ja milledes tähtsamad: jala-, suurtüki- ja ratsaväe ala kavad on paljundatud ja müügil „Sõduri“ toimetuses.

Mil viisil neid katsekavu käsitada, mida ja kuidas õppida, selle kohta saab tagavaraväe ohvitser muidugi näpunäiteid oma väeosast. Kui ta just ei taha minna tülitama väeosäilemat või teisi vanemaid ohvitseri, siis kindlasti ta leiab asjatundlikke nõuandjaid õppustesse puutuvates küsimustes oma väeosa ohvitseridekogus või selle juures asuvas tagavaraväe ohvitseride sektsioonis.

DISTSIIPLIIN.

Kolonel A. Jaakson.

1. — Kõigi aegade ja rahvaste sõjaväe lahingväärtuse hindamise mõõdupuuks on olnud distsipliin. Distsipliin — sõna laiemas mõistes — mahutab enesesse kogu sõjaväe, kui tahtelise, orgaanilise ühiku võimed, kogu tema lahingväärtuse, kogu tema hüved ja pahed. — Kui meie loeme ehk räägime Aleksander Suure hästi distsiplineeritud sõjaväest, Caesari vahvast X. leegionist, — siis kerkib meie psüühikas kujutlus vaprast, julgust, võitlus- ja võidutahelisest sõjaväest, unustades alati aegade vahemaa ja kauguse, tolleaja sotsiaal-politilise õhkkonna ja need ideaalid, eesmärgid, mille eest sellel ehk teisel korral sõditi. —

Distsipliin, kui üldulatuslik sõjaväeline termin oma tekkimiselt ja ajaloolt on vanade roomlaste sünnitus. Tähendab, pärit tollelt rahvalt, kes võitis terve maailma ja kelle leegionide lühikest mõõka kardeti tervet Vahemerd ümbritsevail kallasmail.

Distsipliin, distsiplina — oma algmõistes tähendas õpetust, süsteemi, kindlakujulist teadmiste kogu. Nii näiteks disciplina juris civilis — tsiviil õigusteadus, disciplina dicendi — kõnekunst, disciplina militaris — sõjateadus.

Aegade arenedes sõjavägi monopoliseeris selle sõna, s. o. sõna distsipliin muutus sõjaväe terminus technicus ja läbi sajandite on ta ulatanud meie päivini kui koor, kui raamistik, millesse iga rahvas on pannud oma aja mõtte ja sisu.

Roomlaste hästi distsiplineeritud leegionid, Friedrich Suure tugeva distsipliiniga sõjavägi, Napoleoni kindla distsipliiniga armee: — eristades ja analüüsides meie psüühikas tekkinud kujutlusi meie saame teadvuses kaks rühmitust. Esiteks distsipliini mõiste vaimne osa, abstraktne külg, väljaspool aega ja ruumi olev mõiste. Meid sageli ei huvita sihid ja ees-

märgid, mille eest sõditi roomlaste päivil ehk Napoleonil ajal. Meie vaid imetleme sõjaväe võitlus- ja võidutaht, julgust ja vaprust kui väljaspool aega ja ruumi olevat voorust. Teiseks, kui laskume nende kaugete aegade tõsiellu, vaatleme neid siseelu reegleid ja ühiskondlikku olukorda, nende kaugete mineviku sõjavägede tõukejõudu, surveabinõusid võitluseks — siis rahustume vaid sellega, et see oli minevikus vaid nii.

Lühidalt, **distsipliin kitsamas mõttes** on sõjaväe siseelu reeglid, vormid, seadused, millega reguleeritakse sõjaväe kui organisatsiooni siseelu. — Need reeglid muutuvad vastavalt ajale, kultuurile, rahva iseloomule, tõu ja temperamendi erinevustele.

Distsipliin laiemas mõttes hõlmab kogu sõjaväe kasvatuse ja väljaõppe, kogu sõjaväe lahingväärtuse, moraali, võitlus- ja võidutahte. See on abstraktne, ideeline, üle aegade ulatav osa.

2. — Vaadeldes kaasaegsete sõjavägede distsipliini, võime selgelt eristada ülaltoodud mõlemat osa. Ühelt poolt distsipliin väline, materjaalne, passiivne. Õige lähedane oma mõistelt objektiiv-õigusele, milles vaadeldakse ühiskondlikku elu reguleerivaid norme ja seadusi. — Teiselt poolt — distsipliin **sisemine**, moraalne, aktiivne. Nende mõlemate lähemale vaatlusele meie nüüd asuksimegi.

Välisdistsipliin: Meie sisemäärustiku § 7 lausub: „Kaitseväe distsipliin avaldub maksvate seaduste, määruste ja ülema käskude vastuvaidlematus, kiires ja täpsas täitmisel, kaitseväljaste heades väliskommetes, ja nende korralikus välimuses“. Nii siis kolm põhimõtet: 1) käsutäitmine, 2) sõjaväe kombed, 3) sõjaväeline riietus, ühtlus.

Meie ei kujuta ette ühtegi hästidistsipliineritud sõjaväge ilma nende loetletud punktide täitmiseta, samuti kui loeme vajalikuks ühiskondlikku elu reguleerivaid norme ja seadusi objektiiv-õiguse näol.

Ühiskondlikus elus seaduste vastu eksijaid karistatakse, võetakse neilt vabadus, pannakse vangi. — Kuid meie teame kõik, et need ei ole **ainukesed** seaduse vastu eksijad, kes vangis istuvad. Ühiskonnas liigub palju ühiskondlike normide vastu eksijaid, kes on suutnud seadusest „mööda hiilida“. Nad elavad väliselt ausate rahulikkude kodanikkudena, kuigi nad on roimariid, kurjategijad. Täheandab, **seaduste** ja normide **väline** täitmine ei lase iga-

kord oletada seesmiselt õiget ja ausat ühiskonna liiget.

Samuti ka sõjaväes ei saa meie leppida ainult välisdistsipliiniga. Oli mõni aeg tagasi juhtum, kus kaitseväes teeniv sõdur, olles kõige korralikum käsu täitmisel ja esinemisel, oli aktiivne kommunist, meie riiki ja meie rahvast eitaja ja kuritahtlikult selleks kaasatöötaja. Vaatamata kõigile sõjaväe väliskorra reeglite täitmisele — oli ta riigi sõjaväe seaduste seisukohalt kurjategija.

Täheandab, on vähene distsipliini mõiste analüüsis, kui piirdume vaid sõjaväe välisreeglite täitmisega. — Peale välisdistsipliini sõjavägi vajab sisedistsipliini.

3. — **Sisedistsipliin**. Sisedistsipliin on aktiivne, algatusvõimeline osa inimeses. Temasse koonduvad kõik lahingvoorused ja lahingväärtused: võitlus- ja võidutahe, vaprus, kohusetruudus. — See on sõjaväe moraal aktiivsel kujul.

Kui välisdistsipliinis meid kästakse, meie alistume. See on passiivne distsipliin, teiste tahe, mis meid liikuma paneb. Sisedistsipliinis käseme endid ise. Sisedistsipliini üks osa on n.n. individuaaldistsipliin. See on esimeses järjekorras enese piiramine, enese oheldamine, oma soovide, kirgede kärpimine.

Inimene tahaks ju absoluutset vabadust, tahaks absoluutset piiramatust nii füüsiliselt kui vaimliselt. Meie füüsilistel võimel on aga piir, samuti ka vaimlistel. Meie ei saa elus kõike kätte, mida soovime ehk püüame. Tuhandeist soovidest täituvad vaid vähesed. Et need vähesedki täituks — on vaja jõudude koondist.

Samuti nagu toimime taktikas ja strateegias — olla tugevam vastasest teataval kohal ja teataval ajal, sarnaselt tugevuse ülekaalu saavutamiseks, tahte läbisurumiseks tuhande pisitakistuse rindest peame koondama kogu jõu. — Järeltult sisedistsipliin nõuab enesedistsipliini, enese-käskimist; loobumist tuhandeist soovidest, et täituks vaid üks.

Kogu inimtoimingutes isikul on veene, et ta elab endale. Ta toimib harilikus elus vabal tahtel. Ta toimingute kriitriumiks on ta südametunnistus, tema parem arusaamine elunähetest. Kuid see on näiliselt nii.

Inimene on osa universumist — füüsiliselt; inimene on vaid osa ühiskonnast — vaimliselt. Samuti kui saame

„Rahu.“

Hugo Lepiku joon.

toitu füüsilise organismi ülalpidamiseks väljaspoolt, samuti vajab meie vaimne ilm toitu tunnete, elamuste, ideede näol, mida saame ühiskonnast. Ühiskond loob moraali, reeglid ja normid, paneb aluse seletele, mis ühiskonna arvates on hea ja halb. — See on kollektiivne distsipliin ühiskonnas. Kõik ühiskonna liikmed alluvad sellele kas teadlikult või alateadlikult. Ilma ühiskonna hea ja halva mõisteta, ilma ühiskonna distsipliinita — ei oleks alust ühiskonna koostoiuks.

Kasvatada inimest, tähendab siduda teda ühiskonnaga, allutada teda ühiskonna hea ja halva mõistele — distsipliinile. Kuid isik vajab tahtevabadust, inimene ei taha olla ühiskonna ori. Inimene arvab endal olevat oma südametunnistuse, oma hea ja kurja mõiste. — See on vaid näiliselt. Meie „parem arusaamine“, meie südametunnistus on vaid ühiskonna arvamine, ühiskonna moraal, mis kajastub, vastu peegeldub meis.

Toitu, mida saame oma füüsilise isiku ülalpidamiseks väljaspoolt, meie töötame ümber, seedime läbi ja siis alles organism saadab teda elustava vedelikuna laiali väsinud keha kütteks ehk ülesehituseks.

Samuti toimub ka vaimses ilmas. Tunded, ideed, ühiskondliku hea ja halva,

ühiskondliku religiooni transformeerime meie ümber oma tunneteks, oma religiooniks, uskudes kaljukindlalt, et see meie oma puht subjektiivne veene ja parim arusaamine.

Nii sulab isik ühiskonnas märkamatu ühiskonnaga. Nii paneb ühiskond maksma oma kollektiiv-distsipliini.

Milline tähtsus jääb siin isikule individuaalselt, milline tähtsus kuulub ühiskonnale?

Iga aine, iga asja tugevus oleneb tema sisejõust ja olenevalt sellest, millisesse koondisesse see aine asetatud. Iga elav olevus muutub tegurite mõjul, temas eneses ja nende tegurite mõjul, mis teda ümbritsevad.

Sarnane on ka isiku ja ühiskonna vahetork. Inimene muutub sise mõjundite surve ja ümbruse kaastegevusel. Ühiskond võib isikut kasvatada, tugevaks teha, kuid ta võib ka isikut hävitada.

Ühiskond vajab isikuid, isikud vajavad ühiskonda.

Kosmilises ilmas valitseb taevakehade liikumises ja nende suhetes matemaatiline tasakaal. See on niinimetatud Newtoni gravitatsiooni seadus. Tung eemalduda ja ligitõmbe jõud loovad lõppeks kindla harmoonilise rahu ja korra miriaadilises taevakehade peres.

Ka ühiskondlikus elus on tung rahu ja tasakaalu järele. Ühelt poolt individualistlik partikularism, tung eemalduda, lahti saada ühiskonna mõjust, eralduda.

Vana-aja suurvaimud põgenesid ajutiselt kõrbesse, et oma mõtetega ükski olles, kas või ajutiselt, vabaneda ühiskonnast. — Oli nende paastumise ja palvetamise aeg möödud, siis tuldi tagasi ühiskonda. Ühiskond vajab neid ja nemad vajasid ühiskonda.

Tuleme nüüd tagasi sõjaväe ja sõjaväe sisedistsipliini juure. Kõigile eelpooltoodule võime ühiskonna ja sõjaväe distsipliini vahel tõmmata täielise rööbasjoone. Samuti kui isik kuuludes ühiskonda omab oma vaimse mina ühiskonna kaastegevusel, transformeerides ühiskondlikke mõtteid ja elamusi vastavalt enda sisejõu kohaselt, samuti ka üksik sõdur — kuuludes sõjaväkke kui organisatsiooni — saab oma võitlus- ja võidutahte, sihid ja eesmärgid sõjaväelt kui tervikult (resp. rahvalt) neile juure lisades ainult enda sisemise vaimujõu.

Samuti kui ühiskondlik religioon peab muutuma iga üksiku ühiskonna liikme religiooniks, samuti peab sõjaväe olemasolu siht, ülesanne, olema iga üksiku sõduri elumõte, siht: elada, võidelda, sõjaväe kui organisatsiooni (rahva) huvides ja kui vaja, siis selle eest surragi.

Eelpooltoodud kokkuvõttes näeme sõjaväe välis- ja sisedistsipliini. Oleks ju ideaalne, kui sise- ja välisdistsipliin üksteisele matemaatilise täpsusega vastaks. Kui kasvatades välisdistsipliini meie saavutaks otsekohe ka soovitava sisedistsipliini. Kuid kahjuks ei ole see kaugeletki nii. Välisdistsipliini efekti, näilisi tagajärgi, võime saavutada lühiajaliselt ja kergesti. — Sisedistsipliini tulemused on visad ja pikaldased tulema. Välisdistsipliini võib kasvatada kasarmu omal jõul, sisedistsipliin on kogu rahva, riikliku ideoloogia, rahva religiooni küsimus.

4. — Distsipliini alused. Distsipliini aluseks on peamiselt kolm algtegurit: võim, autoriteet ja usaldus.

Võim on füüsiline üleolek. Röövlipealik, olles käputäie inimeste juhiks, saavutab peaausjalikult oma üleoleku füüsilise jõuga. Füüsiline üleolek ja temaga kaasaskäiv psüühiline elamus — hirm — löid esimese valitseja — tyranni. „Hirm löi maa-pealse valitseja ja hirm tulevase elu eest löi taevase valitseja“ (H. Spencer). Vaatamata meie aja arenenud ühiskonnale, on

võimu, jõu küsimus täiel määral veel praegugi ühiskonna alustugesid. Ühiskond vajab jõudu, võimu, et püsida ühiskonnana, et võimaldada korda ja koostööd. Kuid võim — hirm — ei ole eesmärk, vaid vahend, et valitseda. Halb ühiskond, kelle koostöö ja kord baseerub ainult hirmule, ja halb sõjavägi, kelle distsipliin hoitakse ülal vaid hirmuga. Öeldakse, et mõnikord on kerge võimule saada, kuid raske võim olla. Võimul olek, füüsiline üleolek tuleb hulkade silmis luua püsivaks, luua süsteemiks. „On tarvis, et võimul olek muutuks õiguseks ja allumine kohuseks. Tähendab füüsilisele alistumisele peab liituma psüühiline alistumine, õigustuste ja kohustuste moment.

Vanaaja distsipliin oli peamiselt hirmu distsipliin. Dariuse või Xerxese sõjaväed, komplekteeritud Väike-Aasiast, olid karisõjaväed, inimeste karjad, keda kepi abil koos hoiti. Siit arusaadavad need võidud, mida saavutasid väikesed greeka löök-salgad, kelle distsipliin oli rajatud peale võimu veel muile alustugedele.

Distsipliini analüüsis nägime, et distsipliini väärtuslikum osa peitub sisedistsipliinis, kus alluv lisab ülemuse tahte juure oma tahte, oma vaimse sisejõu. Hirmu distsipliin oli alluva tahte hävitaja, eitaja. Alluv oli mannekeen, tahtetu mass. Arusaadav, et sarnane distsipliin võis püsida peamiselt ainult kompaksete massiliste lahingrivistuste ajajärgul. Tulirelva arenedes arenevad laiad, õredad lahingformatsioonid. „Kaprali kepi“ otsene mõju nõrgeneb. Lahingdistsipliin nõuab isiklikku algatust, individuaalsust, sõduri — alluva isiklikku taht.

Sõduri tahte hävitamise asemele astub alluva tahte suunamine, õhutamine, elustamine.

Lahingrivi ei ole enam „pühaks kohaks“, kuhu hirmuga püüti kinni naelutada põgenemiseks valmis olevat sõdurit. Lahingrivi muutus suureks närvide jõu proovi kohaks, kus sõjaväe kollektiiv-tahte ja tegutsemise kõrval astub sõdurikonna individuaal-tahte kollektiiv võitlus- ja võidutahte alusena.

Autoriteet. Füüsiline üleolek löi välisdistsipliini, füüsilise alistumise. Sisedistsipliini tekitas autoriteet — juhi väimne üleolek.

Võimu autoriteedile peatselt liitus vaimu autoriteet.

Juba röövsalga pealik või algühiskonna vanem pidi oma füüsilise üleoleku kõrval

näitama vaimset üleolekut, intellekti, leidlikkust, oskust. — Muidu ei oleks ta võimul püsinud. Võim, mis nii ehk teisiti oli saavutatud, võis vastasel korral juni käest ära libiseda.

Peale selle juhi võim, juhi autoriteet on hulkade allumise ja distsipliini seisukohalt nõudnud välist tunnust, võimu ja autoriteedi nähtavat allakriipsutamist. See on sõjavägedes auaastme ehk aukraadi küsimus ja selle vajadus.

Juba algühiskonnas ja praeguste loodusrahvaste juures (indiaanlased, bušmeidid, Austraalia pärisrahvad) on juhi võimu ja autoriteedi rõhutamiseks juhil õigustatud kirevad, hiilgavad välistunnused: suled, ehted, erilised relvad ja eriline aupakklik ümberkäimine tema isiku suhtes.

Möödunud aegade ohvitseri hiilgav munder taotles sedasama sihti: võluda, respekti äratada juba väliselt. Alluvate hulk pidi juba kaugelt märkama juhi säravust. Meie ajal on see välissära kõrvale jäänud, kahvatanud. Kuid kaugeltki ei ole vähenenud juhi väärtus ja juhi tähtsus: Välishiilguse aset peab täitma juhi sisemine väärtus, vaimne üleolek. Auaste on relatiivne väärtus, on vaid selle sisemise väärtuse välistunnus, mis iga astme juht peab enese kandma vaimse üleoleku tunnuseks. Auastme väärtus ei seisa õlakutes ega mütsirihmas, vaid selles vaimses üleolekus, kuidas juhitakse.

Kui endine tsaari armee oli lagunemas revolutsiooni keerises, siis rünnati enamlaste poolt esimeses järjekorras ohvitserkonda, alates just juhi välistunnustest. „Pagunid maha“ oli tolleaja enamlaste sõjahüüd. Pääsedes võimule oli enamlaste esimene mure luua juhtkond kõigi vastavate auastmete ja aumärkidega, nagu see praegu N.-Venes. Tähen-dab, ka kõige revolutsioonilisem sõjavägi, kes algas tsaari sõjaväe hävitamist juhi võimu välistunnustest, ei ole oma sõjaväge luua suutnud ilma nende välistunnusteta.

Usaldus. Distsipliini kolmandaks alustoeks on usaldus. Usaldust tuntakse a) eneseusalduse, b) kaaslasteusalduse ja d) juhiusalduse näol.

Eneseusaldus on sisedistsipliini (individuaal-distsipliini) algnõuetest. „Tunne iseennast“ õpetas juba vana Sokrates. Kes peaks siis tundma meid, kui mitte meie ise. Kuid sageli selgub, et just meie ise ennast ei tunne. Enesetundmine, enese vaimuvõimete analüüs peab käima läbi põhjaliku enesekriitika. Mida

ma tahan on üks asi ja mida suudan — hoopis teine. Kas suudan kõike läbi viia mida tahan, kavatsen, ette võtan.

Isegi kõik ajaloo suurvaimud on kahelnud, kõhklenud oma suurte ettevõtete algades. On „vaevlenud vaimse loomingu sünnitusvaludes“. Häda neile, kui nad oleks alaliselt kõhklejaiks jäänud. Nad ei oleks siis midagi loonud. Läbi kahtluste, läbi karmima enesekriitika peab jõutama eneseusalduse ni. Eneseusaldus on veene, on religioon, mis vastuseks Sokratese loosungile „tunne iseennast!“ Eneseusaldus on enda vaimsete võimete tundmine, mis käinud läbi enesekriitika sulatisahju kuumuse.

Kasvatades sisedistsipliini peame kasvatama alluvais eneseusaldust. Sõdurkond, kellesse asendatud veene, et ta midagi ei vääri, tema vaimset mina, vaimseid võimeid üldse ei arvestata — on nõrga sisedistsipliiniga sõdurkond.

Sõjaväe võitlusvõime oleneb iga üksik-sõduri eneseusaldusest.

Kaaslaste usaldus. Sõjavägi on hulkade koondis, organiseeritud mass. Sõda on kollektiivne aktsioon, mis võimalik põhimõttel — üks kõigi ja kõik ühe eest. Iga organisatsioon, samuti ka sõjavägi laguneks, kui tema üksiklülide vahel ei oleks usaldust. Kuidas kujutaks meie endale ette mõnda väiksematki luuret, rünnakut või mistahes lahingumomenti, kui kõige pinevamal tegevusel sõdurid ei sulaks üheks tervikuks usalduse alusel. Tegutseda organiseeritud hulganä — tähendab tegutseda vastastikuse usalduse alusel.

Juhiusaldus. Juba võimu ja autoriteedi küsimuste juures nägime, et võimul püsimine on võimalik, kui füüsilise üleolek, võim transformeerub õiguseks ja allumine muutub kohuseks. Juhil on õigus käskida ja alluval on kohus sõnakuulda. See esimene psüühiline side juhi ja alluva vahel kasvab mitmekordseks, kui sellele liitub alluvas usaldus juhi vastu.

Millised oleks ühe pataljoni, rügemendi lahingutegevuse resultaadid, kui alluvad ei usaldaks oma juhti. Ja ümberpöördu!

Suurtel väejuhtidel on olnud oma alluvate ääretu usaldus. Veel enam. Alluvate usaldus suurte väejuhtide vastu on muutunud religiooniks, juhi jumaldamiseks. Ainult säärase fanaatiliselt juhisse kiindunud sõduritega suutsid suured väejuhid imet korda saata. Et aga sää-

rase usalduseni jõuda, oli vaja pikka eeltööd, kõiki neid raskusi ja kannatusi, mis sunnivad õiget juhti kandma lahinguvälja raskusi kõigi oma alluvate eest. Oli vaja alata väikesest juhust, et võita usaldust.

Kokkuvõttes — distsipliin on sõjaväe väärtuse määraja. Ta on seda olnud kõigi aegade ja kõigi rahvaste sõjavägede juures. „Room, sa valitses, kuni valitseb sinus distsipliin,“ lausus üks Rooma keisririigi langusaja sõdur-keiser. Iseloomustav just selle antiik-aja riigile, kes tõusis väikesest rahvast ja valitses maailma oma ühiskondliku, mõtteilma ja sõjaväe distsipliini alu-

sel. Ja lõppeks langes, kui langes distsipliin ühiskonnas ja sõjaväes.

Distsipliini ei saa võtta enam ainult kitsa sõjaväe normina, samuti nagu meie vaatleme meieaja sõjaväge mitte enam kasti-sõjaväena, vaid rahvussõjaväena.

Individuaal-distsipliin, kollektiiv-distsipliin, ühiskondlik distsipliin on põhjanevaid jooni selleks, millist distsipliini vajab ja väärib iga rahvas vastavalt hingelaadi erinevustele.

Iga rahvas kannab distsipliini aluseid ja distsipliini erinevusi enda mõtteilmas, enda tõu ja temperamendi omadusis ja enda ühiskondlikus korras.

Ohvitseride teenistuskäigu seadlus tagavaraväe ohvitseride suhtes.

Kolonel O. Plaks.

Maksev ohvitseride teenistuskäigu seadlus sisaldab võrreldes varem maksnud seadlusega tagavaraväe ohvitseride suhtes väga mitmeid norme, mis heal tahtmisel aitavad suuresti kaasa tagavaraväe ohvitseride arendamisele ja edasilükkumisele kaitseväeteenistuse alal, samuti ka tihedamale kontaktile tagavaraväe ohvitseri ja tegeliku teenistuse ohvitseri vahel. „Riigi Teataja“ aga, kus Ohvitseride teenistuskäigu seadlus avaldatud, on kahtlemata väga suurele osale tagavaraväe ohvitseridest raskesti kättesaadav. Seepärast lubatagu siinkohal ülevaatlikult tuua ette normid, mis maksev ohvitseride teenistuskäigu seadlus (RT 85 — 1931. a.) seab üles tagavaraväe ohvitseride suhtes. Kuna aga ka mõned normid on tegelikult elus leidnud mitmesugust tõlgitsemist, siis lubatagu ühtlasi siin säärase ettetoomisel peatuda mõne reaganende selgitamiseks.

Tagavaraväe ohvitserideks loetakse tegelikult kaitseväeteenistusest vabastatud kaitseväeteenistuse kohustuslikud ohvitserid. Kuni 45 eluaastani on tagavaraväe ohvitser reservis, kuni 55 eluaastani — maakaitseväes. Pärast 55 aasta vanuseks saamist tagavaraväe ohvitserid Kaitseväeteenistuse seaduse põhjal vabanevad kaitseväeteenistuse kohustusest ja arvatakse erru.

Ohvitseride teenistuskäigu seadlus tagavaraväe ohvitseride suhtes määrab ära nimetatud ohvitseride tagavaraväest tege-

likku kaitseväeteenistusse võtmise alused ja korra ja teenistuskäigu tagavaraväes.

I. Tegelikku kaitseväeteenistusse võtmise kord.

Tegelikku kaitseväeteenistusse võib võtta ohvitseri tagavaraväest:

- 1) sunduslikult — Kaitseväeteenistuse seaduses määratud alustel ja korras (mobilisatsiooni, katsemobilisatsiooni, käsutusväelaste kokkukutumise või kordamisõppuste puhul);
- 2) ohvitseri enese soovil; seejuures ohvitseri võidakse võtta tegelikku kaitseväeteenistusse kas kaitseväge alalise kaitseväge ohvitseride koosseisu täiendamiseks, kaitseleitu või piirivalvesse.

1. Alalise kaitseväge omal soovil tegelikku teenistusse astumise kord.

Kaitseväge — alalise kaitseväge ohvitseride koosseisu täiendamiseks võetakse ohvitseri tagavaraväest tegelikku kaitseväeteenistusse ainult erakorralistel juhtumitel. Seejuures teenistusse võib võtta ainult neid ohvitseri, kes:

- 1) omavad kaadriohvitseri õigused; erandina neile ametikohtadele, kus on nõutav kõrgem eriharidus, võib võtta ka neid täiendusohvitseri, kes omavad vastava kõrgema erihariduse;

2) vastavad oma teenistusliku staaži poolest sellele ametikohale määramise tingimustele, kuhu nad teenistusse võetakse;

3) on oma tervisliku seisukorra poolest kõlvulikud tegelikku kaitseväeteenistusse; juhtimise ametiala ametikohtadele teenistussevõetavad peavad olema kõlvulikud riviteenistusse;

4) ei ole ennem teenistusest vabastatud: a) kohtu otsusega teenistusest väljaheitmise tõttu; b) kohtu otsusega teenistusest tagandamise tõttu; d) ohvitseride aukohtu otsuse põhjal; e) teenistuse huvides; f) distsiplinaarkorras ametikohalt eemaldamise tagajärjel; g) mitterahuldava atestatsiooni tõttu;

5) omavad riigiteenistusse astumise õiguse, samuti ka Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise hääleõiguse;

6) ei seisa kohtu või eeluurimise all ega ole tunnustatud maksujõuetuks (OTS § 55).

Tagavaraväest alalisse kaitsevärke astuda soovija esitab kirjaliku sooviavalduse Kaitseministri nimele kaitseväge staabi ülema kaudu, lisades sooviavaldusele juure:

1) oma eluloo lühikese kirjelduse selle aja kohta, mil ta on olnud tagavaraväes pärast viimast tagavaravärke arvamist;

2) oma allkirja, et ta ei ole kaotanud riigiteenistusse astumise õigust ega Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise hääleõigust; et ta ei seisa kohtu või eeluurimise all, ega ole tunnustatud maksujõuetuks (OTS § 57).

2. Kaitseliitu tegelikku teenistusse astumise kord.

Kaitseliidu suhtes tuleb pidada silmas eeskätt seda, et siin on kahte liiki tegelikku kaitseväeteenistuse ametikohti:

1) koosseisudes ohvitseridele ettenähtud kindlapalgalisel ametikohad ja

2) palgata tegelikku teenistuse ametikohad.

Ohvitserid, kes teenivad Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud kaitseliidu koosseisudes ohvitseridele ettenähtud kindlapalgalistel ametikohtadel, loetakse tegelikus kaitseväeteenistuses olevateks ja nende kohta on maksvad kõik alalises kaitseväes teenivate ohvitseride kohta käivad seadused, seadlused ja muud korraldused, kui seaduses või seadluses eneses või Vabariigi Valitsuse eriootsusega ei ole tehtud erandit (Kaitseliidu põhikiri § 13, I-ne lõik). Kaitseliidu koosseisus ohvitseridele ettenähtud kindlapalgalistel ametikohtadel tee-

nivate ohvitseride teenistuskäik sünnib samadel alustel kui alalises kaitseväeski. Kuid Vabariigi Valitsuse eriootsusega võib kaitseliidu ülem võtta kindlapalgalistele ametikohtadele tagavaraväe ohvitseri ka vabapalgalistena — lepingu alusel. Sel juhtumil tagavaraväe ohvitserid ei loeta tegelikus teenistuses olevaiks ja nad ei oma tegelikku kaitseväeteenistuse ohvitseride õigusi.

Palgata ametikohtadest malevapealikuabi, malevkonnapealiku, malevkonnapealikuabi, pataljoni pealiku (divisjonipealiku) ja kompani pealiku (patarei- ja eskadroni pealiku) ametikohtadel teenivad ohvitserid loetakse tegelikus kaitseväeteenistuses olevateks ja nende teenistust arvestatakse teenistusena administratiivalal. Alalises kaitseväes teenivate ohvitseride kohta käivad seadlused ja muud korraldused maksavad malevapealikuabi, malevkonnapealiku, malevkonnapealikuabi, pataljoni pealiku (divisjonipealiku) ja kompani pealiku (patarei- ja eskadroni pealiku) ametikohtadel teenivate ohvitseride kohta ainult kaitseliidu teenistuse kohuste täitmise ajal, kui seadluses eneses või Vabariigi Valitsuse eriootsusega ei ole tehtud erandit. Kaitseväelaste kohta käivad seadused kohaldatakse nende kohta ainult juhtumitel, kus see eraldi ettenähtud (Kaitseliidu põhikiri § 13 teine lõik).

Nii siis kaitseliidus palgata ametikohtadel teenivad tegelikku teenistuse ohvitserid on teatav eriliik ohvitseri. Kaitseväe suhtes jäävad nemad ikkagi tagavaraväe ohvitserideks, kuna tegelikus kaitseväeteenistuses nemad on vaid kaitseliidus palgata ametikohtadel ja, nagu eespool ette tõeud, on alaliseväe ohvitseride kohta käivad seadlused ja korraldused nende suhtes maksvad vaid kaitseliidu teenistuse kohuste täitmise ajal ja kaitseväelaste kohta käivad seadused kohaldatakse nende kohta ainult juhtumitel, kus see eraldi ette nähtud.

Tagavaraväe ohvitseride võtmine tegelikku kaitseväeteenistusse kaitseliitu sünnib üldiselt samadel alustel kui tagavaraväest alalisse kaitsevärkegi teenistusse võtmine, järgmiste eranditega:

1) vastavate kandidaatide puudumisel võib võtta tagavaraväest kaitseliitu ohvitseridele ettenähtud kindlapalgalistele ametikohtadele ka neid, kes ei oma kaadriohvitseri õigusi, s. o. täiendusohvitseri; samal põhjusel võib võtta tähendatud ametikohtadele ka neid, kes oma tervisliku seisukorra poolest ei ole kõlvulikud tegelikku kaitseväeteenistusse või juhtimise

ametiala ametikohtadele teenistusse võtmisel ei ole kõlvulikud riviteenistusse (OTS § 232 p. 1);

2) kaitsemiitu palgata ametikohale tegelikku teenistusse võtmisel ei nõuta ohvitserilt, et ta omaks kaadriohvitseri õigused, ei nõuta teenistuslikku staaži, mis on tarvilik kaitsevärke vastavatele ametikohtadele teenistusse võtmisel, samuti ei nõuta, et ohvitser oleks oma tervisliku seisukorra poolest kõlvulik tegelikku kaitsevæeteenistusse (OTS § 232 p. 2).

Kaitsemiitu palgata ametikohtadele tegelikku kaitsevæeteenistusse võtmise otsustab Kaitseminister (OTS § 232 p. 3). Siit järeldub, et kaitsemiitus palgata ametikohtadel tegelikus kaitsevæeteenistuses olijaiks võib arvata ainult neid tagavaraväe ohvitseri, keda Kaitseminister on lugenud kaitsemiitu palgata ametikohale tegelikku kaitsevæeteenistusse võetuks; järelikult ka kõik õigused ja soodustused, mis nähtud ette ohvitseride teenistuskäigu seadluses kaitsemiitus palgata ametikohtadel teenivatele tegeliku kaitsevæeteenistuse ohvitseridele, on maksvad ainult Kaitseministrilt tegelikus teenistuses olevaiks loetute kohta.

Esitised Kaitseministrile tagavaraväe ohvitseride võtmise kohta tegelikku kaitsevæeteenistusse kaitsemiitu teeb kaitsemiidu ülem kaitsevægede staabi ülema kaudu.

3. Piirivalvesse tegelikku teenistusse astumise kord.

Tagavaraväest ohvitseride teenistusse võtmine piirivalvesse, samuti ka kaitsemiitus palgata ametikohtadel tegelikus teenistuses olevate tagavaraväe ohvitseride üleviimine kaitsemiidust piirivalvesse sünnib samadel alustel kui tagavaraväest ohvitseride alalisse kaitsevärke teenistusse võtmine, järgmiste eranditega:

1) tagavaraväest piirivalvesse teenistusse võtmise, samuti kaitsemiidust piirivalvesse üleviimise otsustab: piirivalve jaoskonnaülemate, vastavatele ja kõrgematele ametikohtadele määratavate kohta — Vabariigi Valitsus Kohtu- ja siseministri ettepanekul; madalamatele ametikohtadele määratavate kohta — Kohtu- ja siseminister piirivalve valitsuse ülema ettepanekul (OTS § 254 ja 255). Järelikult ka piirivalves kohasaamise palved tulevad esitada Kohtu- ja siseministrile piirivalve valitsuse ülema kaudu;

2) tagavaraväest ohvitseri piirivalvesse teenistusse võtmiseks, samuti kaitsemiidust palgata ametikohal tegelikus teenistuses

oleva ohvitseri üleviimiseks piirivalvesse on tarvilik Kaitseministri nõusolek (OTS § 256).

II. Tagavaraväe ohvitseride teenistuskäik.

Tagavaraväe ohvitseride teenistuskäigu suhtes ohvitseride teenistuskäigu seadlus annab normid õppuste otstarbeks ja ühes käsutusväelastega tagavaraväest tegelikku kaitsevæeteenistusse võetud ohvitseride teenistuskäigu kohta, alused vabatahtlikult kaitsevæe õppustest ja kursustest osavõtmise kohta, tagavaraväe ohvitseride aastmes kõrgendamise tingimused ja alused kaadriohvitseri õiguste omandamiseks.

1. Õppuste otstarbeks ja ühes käsutusväelastega tagavaraväest sundkorras tegelikku kaitsevæeteenistusse võetud ohvitseride teenistuskäik.

Õppuste otstarbeks ja ühes käsutusväelastega tagavaraväest tegelikku kaitsevæeteenistusse võetud ohvitseride teenistuskäik sünnib samadel alustel kui alalises kaitsevæes teenivate ohvitseride teenistuskäik, välja arvatud järgmised erandid:

1. Õppuste otstarbeks tegelikku kaitsevæeteenistusse võetud ohvitseridele korraldatakse õppused Kaitseministri poolt antud juhtnõuõrde järgi (OTS § 265).

2. Ühes käsutusväelastega tegelikku kaitsevæeteenistusse võetud tagavaraväe ohvitseride kasutamine kaitsevæes sünnib Kaitseministri äranägemise järgi (OTS § 266).

3. Õppuste otstarbeks ja ühes käsutusväelastega tagavaraväest tegelikku kaitsevæeteenistusse võetud ohvitseride määramine ametikohtadele, üleviimine ja läkitamine sünnib teenistuse huvide kohaselt, ülemuse äranägemise järgi. Ametikohtadele tähendatud ohvitserid määratakse ajutis-teks kohustetäitjateks (OTS § 268).

4. Õppuste otstarbeks ja ühes käsutusväelastega tegelikku kaitsevæeteenistusse võetud ohvitseridele võib anda ainult erakorralist puhkust, kuid mitte kauemaks kui 7 päevaks. Puhkuse andmise otsustab diviisiülem (OTS § 269).

5. Õppuste otstarbeks ja ühes käsutusväelastega tegelikku kaitsevæeteenistusse võetud ohvitseri võib ka kõrgendada aastmes, kuid tagavaraväe ohvitseride kohta ettenähtud alustel ja korras (OTS § 267. Aastmes kõrgendamise tingimused v. allpool).

6. Õppuste otstarbel tegelikku kaitsevæeteenistusse võetud ohvitseri atesteeri-

takse õppeaja lõpul Kaitseministri poolt määratud erikorras.

Atestatsioon peab vastama järgmistele küsimustele:

- a) missugusele ametikohale ohvitser on kõlvulik mobilisatsiooni korral, võttes arvesse ohvitseri teoreetilisi teadmisi, praktilist oskust ja iseloomu omadusi;
- b) kas ohvitser, kes on täitnud aastemes kõrgendamise tingimused, on kõrgendamise vääriline (OTS § 270).

7. Õppeaja lõpul, samuti ka käsutusväelaste tegelikust kaitseväeteenistusest vabastamise korral õppustele või ühes käsutusväelastega tegelikku kaitseväeteenistusse võetud ohvitserid arvatakse tagasi tagavaraväkke Kaitseministri korraldusel (OTS § 271).

2. Alused vabatahtlikult kaitseväge õppustest ja kursustest osavõtmise kohta.

Peale sundkorras ettenähtud õppuste tagavaraväge ohvitserid võivad võtta osa allpool ettetoodud tingimustel vabatahtlikult:

1) õppustest, mis korraldatakse sunduslikult õppuste otstarbel tegelikku kaitseväeteenistusse võetud ohvitseridele, kui ohvitser ise ei olnud kutsutud neile õppustele sundkorras;

2) alalise kaitseväge ohvitseridele korraldatavatest täienduskursustest;

3) alalise kaitseväge laagriõppustest, manöövrimest, laskevõistlustest jne.;

4) väeosas, kuhu ohvitser kuulub mobilisatsiooni korral, peetavatest igasugustest õppustest, loengutest ja võistlustest.

Peale selle Kaitseminister võib korraldada vabatahtlikult soovijaile tagavaraväes olevaile ohvitseridele tarbekorral veel erilisi kursusi, õppusi ja võistlusi (OTS § 291).

Pp. 1—3 tähendatud õppustest ja kursustest tagavaraväes olevad ohvitserid võivad võtta osa ainult Kaitseministri loal, p. 4 tähendatud õppustest aga — väeosajärgse loal. Juhtumil, kui ohvitseril mõnesugustel põhjustel ei ole võimalik võtta osa p. 4 tähendatud õppustest, loengutest ja võistlustest selles väeosas, kuhu ta kuulub mobilisatsiooni korral, võib ta diviisiülema loal neist õppustest, loengutest ja võistlustest võtta osa ka mõnes teises väeosas (OTS § 292).

Vabatahtlikult õppustest ja kursustest osavõtmise eest ohvitseridelt mingisugusi tasu ei võeta. Kuid samuti ei anta neile

ka selle eest palka ega muud rahalist tasu (OTS § 293).

Kõik tagavaraväes olevad ohvitserid (mitte ükski õppustest või kursustest osavõtjad, vaid kõik) varustatakse võimaluse järgi kaitseväge eeskirjadega tasuta. Vabatahtlikult õppustest ja kursustest osavõtjaile antakse peale selle kursustest ja õppustest osavõtmise ajal Kaitseministri otsusel võimaluse korral tasuta toit sõduri toidunormi ulatuses ning elamiseks vajalik ruum (OTS § 294).

Vabatahtlikult pp. 1—2 tähendatud õppustest ja kursustest osavõtjad varustatakse võimaluse korral kaitsevägevormiga ühesugustel alustel sunduslikult õppuste otstarbeks tagavaraväest tegelikku kaitseväeteenistusse võetud ohvitseridega (OTS § 295).

Vabatahtlikult pp. 1—2 tähendatud õppustest ja kursustest osavõtjad peavad ilmuma tähendatud õppustele ja kursustele vastavas kaitsevägevormis. Pp. 3—4 tähendatud õppustele vabatahtlikult osavõtjad tagavaraväge ohvitserid võivad ilmuda ka erariietes, kui nad ei ole varustatud kaitseväge või kaitseliidu vormiriietega (OTS § 296).

Vabatahtlikult pp. 1—2 tähendatud õppustest ja kursustest osavõtjad ohvitserid loetakse õppustest ja kursustest osavõtmise ajal tegelikus kaitseväeteenistuses olevateks (OTS § 297).

Vabatahtlikult pp. 3—4 tähendatud õppustest osavõtjad on kohustatud täitma kõiki kaitseväes maksvaid viisakuse ja distsipliini nõudeid. Ohvitseridele, kes neid nõudeid ei täida, keelatakse ära õppustest osavõtmine (OTS § 298).

Vabatahtlikult pp. 1—2 tähendatud õppustest ja kursustest osavõtjatele korraldatakse õppuse või kursuse lõpul katsed ühesugustel alustel ja ulatuses teiste, samast õppusest või kursusest sunduslikult osavõtjate ohvitseridega (OTS § 299).

Vabatahtlikult pp. 3—4 ettenähtud õppustest osavõtjaile, samuti vabatahtlikult soovijaile tagavaraväge ohvitseridele Kaitseministrilt korraldatud erikursustest või eriõppustest osavõtjaile võib Kaitseminister, kui osavõtjad seda soovivad, korraldada katsed, mis nähtud ette tagavaraväge ohvitseridele nende kõrgendamisel järgmise aastemesse (OTS § 300).

Vabatahtlikult kursustest ja õppustest osavõtnud ohvitseri atesteeritakse samuti kui sunduslikult õppuste otstarbel tegelikku kaitseväeteenistusse võetud ohvitseri (OTS

§ 302. Sundkorras õppustele kutsutud tagavaraväe ohvitseride atesteerimise kord v. eespool).

Vabatahtlikult kursustest ja õppustest osavõtnud ohvitseri, arvestades nende õppetöö tagajärgi, Kaitseminister võib vabastada vastavatest tagavaraväe ohvitseridele ettenähtud sunduslikest õppustest (OTS § 301).

3. Tagavaraväe ohvitseride kõrgendamine auastmes.

Tagavaraväe ohvitseride kõrgendamise auastmes on eritingimused ohvitseridele, kes on kaitseleitud tegelikus teenistuses palgata ametikohtadel, eritingimused ohvitseridele, kes kuuluvad küll kaitseleitu, kuid ei ole loetud tegelikus teenistuses olevaiks ja eritingimused tagavaraväe ohvitseridele, kes kaitseleitu ei kuulu.

Kaitseleitud palgata ametikohtadel tegelikus teenistuses seisvad tagavaraväe ohvitserid võivad saada kõrgendamist kuni kolonelleitnandi auastmesse. Samadel alustel kui kaitseleitud palgata ametikohtadel tegelikus teenistuses olijaid ohvitseri kõrgendatakse ka kaitseleitu kuuluvaist tagavaraväe ohvitseridest rühmapealikute ja kõrgematel juhtimise ametiala ametikohtadel teenivaid, kes tegelikus teenistuses ei seisa. Kõiki teisi kaitseleitu kuuluvaist tagavaraväe ohvitseri, kes ei ole loetud tegelikus teenistuses olevaiks, samuti ka tagavaraväe ohvitseri, kes kaitseleitu ei kuulu, ei saa kõrgendada kõrgemasse kui kapteni auastmesse. Seejuures kaitseleitu kuuluvaile on järgmisse auastmesse väljateenimise aeg nähtud ette lühem, kui kaitseleitu mittekuuluvaile.

Kaitseleitud palgata ametikohtadel teenivate tegeliku kaitseväeteenistuse ohvitseride auastmes kõrgendamise tingimused.

Nooremleitnandiks võib kõrgendada lipnikku, kes:

1) omab vähemalt kolmeaastase vanuse lipniku auastmes;

2) on teeninud lipnikuna kaitseleitud vähemalt 2 aastat ja sellest ajast vähemalt rühmaülemana 1 aasta;

3) on läbi teinud katsed rühmaülemalet nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

4) on tunnustatud ülemuse poolt nooremleitnandi auastmesse kõrgendamise vääriliseks kaitseleitud teenitud aja eest.

Erandina nõutakse, teiste samasuguste tingimuste juures, ainult üheaastast teenis-

tust kaitseleitud neilt lipnikkudelt, kes lipnikuna on võtnud osa Vabadusesõjast väerinnal juhtimise ala ametikohal vähemalt neli kuud või kes omab II liigi Vabaduse Risti (OTS § 238).

Leitnandiks võib kõrgendada nooremleitnanti, kes:

1) omab vähemalt nelja-aastase vanuse nooremleitnandi auastmes;

2) on teeninud nooremleitnandina tegelikus kaitseväeteenistuses vähemalt 3 aastat kas alalises kaitseväes või kaitseleitud;

3) on nooremleitnandina teinud läbi katsed rühmaülemalet nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

4) on tunnustatud ülemuse poolt leitnandi auastmesse kõrgendamise vääriliseks kaitseleitud teenitud aja eest (OTS § 240).

Kapteniks võib kõrgendada leitnanti, kes:

1) omab vähemalt viieaastase vanuse leitnandi auastmes;

2) on teeninud tegelikus kaitseväeteenistuses leitnandina vähemalt 4 aastat ja sellest ajast vähemalt rühmaülemana 3 aastat kas alalises kaitseväes või kaitseleitud;

3) on läbi teinud katsed kompaniülemalet nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

4) on tunnustatud ülemuse poolt kapteni auastmesse kõrgendamise vääriliseks kaitseleitud teenitud aja eest;

5) on nähtud ette määramiseks mobilisatsiooni korral vähemalt IX astme (kompaniülema) ametikohale (OTS § 241).

Majoriks võib kõrgendada kaptenit, kes:

1) omab vähemalt viieaastase vanuse kapteni auastmes;

2) on teeninud tegelikus kaitseväeteenistuses kaptenina vähemalt 4 aastat ja sellest ajast vähemalt kompaniülemana 2 aastat kas alalises kaitseväes või kaitseleitud;

3) on teinud läbi katsed pataljoniülemalet nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

4) on tunnustatud ülemuse poolt majori auastmesse kõrgendamise vääriliseks kaitseleitud teenitud aja eest;

5) on nähtud ette määramiseks mobilisatsiooni korral vähemalt VII astme (pataljoniülema) ametikohale (OTS § 242).

Kolonelleitnandiks võib kõrgendada kaadriohvitseri õigustega majorit, kes:

1) omab vähemalt viieaastase vanuse majori auastmes;

2) on teeninud tegelikus kaitseväeteenistuses majorina vähemalt 4 aastat ja sellest ajast vähemalt pataljoniülemana 2 aastat kas alalises kaitseväes või kaitseliidus;

3) on läbi teinud katsed väeosaülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

4) on tunnustatud ülemuse poolt kolonelleitnandi auastmesse kõrgendamise vääriliseks kaitseliidus teenitud aja eest;

5) on nähtud ette määramiseks mobilisatsiooni korral vähemalt V astme (üksiku jalaväepataljoni ülema) ametikohale (OTS § 243).

Nagu siit näha, kolonelleitnandi auastmesse kõrgendada on võimalik ainult kaadriohvitseri õigustega ohvitseri, kuna täiendusohvitseri õigustega ohvitseri on võimalik kõrgendada kõige rohkem majori auastmesse. Peale selle vääriliseks tõlgendatakse ka kõrgemasse kui nooremleitnandi auastmesse kõrgendamisel teenistuskäigu seadluse otsekohe nõuab kõrgendamise eeltingimuseks vastavas auastmes teatavat tegelikku teenistuse staaži kas kaitseväes või kaitseliidus. Arusaamatuste ärahoidmiseks olgu tähendatud, et kaitseliidus palgata tegelikku teenistuse ametikohtadel olemine, ilma et ohvitser oleks loetud Kaitseministrilt neil ametikohtadel tegelikku kaitseväeteenistuses olevaks, seda staaži ei anna (v. peatükk — tagavaraväe ohvitseride tegelikku kaitseväeteenistusse võtmine).

Kaitseliitu kuuluvate, kuid tegelikus teenistuses mitte-seisvate tagavaraväe ohvitseride auastmes kõrgendamise tingimused.

Tagavaraväe ohvitseri, kes kuuluvad kaitseliitu ja teenivad kaitseliidus rühmaülemate (rühmaülema) või kõrgematel juhtimise ala ametikohtadel, kuid ei ole loetud tegelikus teenistuses olijaiks, kõrgendatakse auastmetes samadel tingimustel kui kaitseliidus palgata ametikohtadel teenivaid tegelikku teenistuse ohvitseri, kelle kõrgendamise tingimused toodud eespool (OTS § 304).

Tagavaraväe ohvitseri, kes kuuluvad kaitseliitu, kuid ei teeni rühmaülemate või kõrgematel juhtimise ala ametikohtadel, kõrgendatakse auastmes samadel tingimustel kui tagavaraväe ohvitseri, kes kaitseliitu ei kuulu, selle vahega, et kaitseliitu kuuluvaile on auastmes väljateenimise aeg igas auastmes ühe aasta võrra lühem, kui kaitseliitu mittekuuluvaile (OTS § 308).

Arusaamatuste ärahoidmiseks siin tuleb märkida, et auastmes väljateenimise aja lühendamine OTS § 308 järgi kaitseliitu kuuluvaile tagavaraväe ohvitseridele igas auastmes ühe aasta võrra, võrreldes kaitseliitu mittekuuluvaile, võib olla vaid kaitseliidu teenistuse eest. Seega kaitseliitu kuuluvale võib auastmes väljateenimise aega lühendada teatavas auastmes ühe aasta võrra vaid sel juhtumil, kui tagavaraväe ohvitser on olnud kaitseliidus selles auastmes aastate arvu, mis on ühe aasta võrra vähem sellest, mis on nõutav tagavaraväe ohvitserile auastme vanusena kõrgendamiseks järgmisse auastmesse. Näiteks, kui tagavaraväe leitnanti võib kõrgendada kapteniks ainult siis, kui ta omab vähemalt seitsmeaastase vanuse leitnandi auastmes, siis tagavaraväe leitnant, kes kuulub kaitseliitu (mitte tegelikus teenistuses olevana), võib saada kõrgendatud kapteni auastmesse ka kuueaastase vanusega leitnandi auastmes, kuid ainult juhul, kui see leitnant on olnud kaitseliidus vähemalt kuus aastat. Siit järeldub, et need, kes tahavad kasutada Ohv. teenistusk. seadluse § 308 ettenähtud soodustust, astugu õigel ajal kaitseliitu.

Kaitseliitu mittekuuluvate tagavaraväe ohvitseride auastmes kõrgendamise tingimused.

Lipnikku võib kõrgendada nooremleitnandiks, kui ta:

1) omab vähemalt nelja-aastase vanuse lipniku auastmes;

2) on tagavaraväes olles läbi teinud katsed rühmaülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

3) on atesteeritud auastmes kõrgendamise vääriliseks (OTS § 305).

Nooremleitnanti võib kõrgendada leitnandiks, kui ta:

1) omab vähemalt kuueaastase vanuse nooremleitnandi auastmes;

2) on tagavaraväes olles nooremleitnandina teinud läbi katsed rühmaülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

3) on atesteeritud auastmes kõrgendamise vääriliseks (OTS § 306).

Leitnanti võib kõrgendada kapteniks, kui ta:

1) omab vähemalt seitsmeaastase vanuse leitnandi auastmes;

2) on tagavaraväes olles leitnandina teinud läbi katsed kompaniülematelt nõutavate teadmiste ja oskuste piirides;

3) on nähtud ette mobilisatsiooni korral määramiseks vähemalt kompaniülema ametikohale;

4) on atesteeritud aastmes kõrgendamise vääriliseks (OTS § 307).

Tagavaraväe ohvitseride aastmes kõrgendamise kord.

Auastme vanuse väljaarvamisel võetakse arvesse nii tegelikus kaitseväeteenistuses kui ka tagavaraväes viibitud aeg (OTS §§ 309 ja 244).

Kõrgendus- aastmetes antakse üks kord aastas — Vabariigi aastapäeval (OTS § 310).

Kõrgendamise ettepanekud teeb väeosa- või vastavate ülemate algatusel kaitsevägede staap (OTS § 311).

Kõrgendamise otsustab Vabariigi Valitsus Kaitseministri ettepanekul (OTS § 312).

Kõrgendamisel antud auastme vanus arvatakse kõrgendamise päevast (OTS § 313).

4. Kaadriohvitseri õiguste omandamise kord.

Täiendusohvitseri õigustega tagavaraväe ohvitseridel on võimalik omandada

kaadriohvitseri õigusi kas sooritades eksternina vastavad katsed või astudes selleks sõjakooli.

Eksternid, kes on sooritanud katsed ja teinud läbi vastava praktika sõjakooli täieliku kursuse kavade ulatuses ning on tunnustatud kaadriohvitseri kutse vääriliseks, kõrgendatakse nooremleitnandiks kaadriohvitseri õigustega (OTS § 25).

Eksternina eksamile võib lubada ainult neid, kes vastavad sõjakooli vastuvõtmise tingimustele, välja arvatud nimetatud tingimustes ettenähtud vanaduse määr, mis eksternide kohta ei ole maksev (OTS § 26).

Eksternina eksami õiendada võib kõige rohkem kolm korda (OTS § 26).

Kaadriohvitseri õiguste omandamiseks tagavaraväe ohvitseridest reservväe arvel olijad võivad Kaitseministri loal astuda ka sõjakooli. Sel juhtumil sõjakooli vastuvõtmisega nad kaotavad ohvitseri auastme. Sõjakoolist enne kadettide noorema klassi lõpetamist lahkumisel antakse neile endine auaste tagasi ülendamise korras (OTS § 303).

Reservohvitseride ettevalmistamine välisriikides.

Major R. Tomback.

Riikisid vallutanud majanduslik kriis on sundinud riikide valitsusi ajama kokkuvõttepolitikat. Kärpimisi on tehtud kõikjal ja kõigil aladel. Pole sellest pääsnud ka sõja- ja kaitseministeeriumide eelarved.

Riigikaitseks antavad piiratud krediidid on sundinud riigikaitse eest vastutust kandvaid võime otsima abinõusid väljapääsemiseks raskustest, kuhu on sattunud riigi julgeolekut ja iseseisvust tagavate probleemide lahendamine.

Teatud lahenduse kulude kokkuhoidmiseks on annud kodanike sundusliku sõjaväeteenistuse aja lühendamise, mis endaga kõikjal kaasa tõi kaitsejõudude reorganiseerimise ühes rahuaegse kaadri vähenamisega. On ju kõigile selge, et mida väiksem on teatud riigi kaitsejõudude rahuaegne kaader, seda raskemaks muutub tarbekorral mobilisatsiooni läbiviimine, s. o. ta muutub pikaldaseks. See asjaolu on eriti hädaohtlik riikidele,

millede territooriumil puudub küllaldane sügavus.

On mobilisatsioon läbi viidud, esineb järgmine, sisult mitte vähema tähtsusega, probleem, s. o. mobiliseeritud kaitsejõudude juhtimine. Rahuaegselt kaadrist jätkub vaevalt mobilisatsiooni läbiviimiseks, mobiliseeritud kaitsejõudude juhtimine, eriti madalamates (rühm, kompani, patareid jne.) ja isegi keskmistes (pataljon, suurt. grupp jne.) juhtimisinstantsides tuleb usaldada paratamatult reservist tulevate juhtide, s. o. reservohvitseride kätte. Siit siis ka vajadus ja püüd kõikjal omada hästi ettevalmistatud reservohvitseride korpust, mille ettevalmistamisele pööratakse kõigis sõjavägedes tõsist tähelepanu.

Ettekujutuse saamiseks, kuidas ühel või teisel pool on korraldatud reservohvitseride ettevalmistamine, peatume kõigepealt Prantsusmaa juures.

1. Prantsusmaal.

Maailmasõja tulemused näitasid, et reservohvitseride kaader Prantsusmaal polnud kuigi hästi ettevalmistatud. Pärast Maailmasõda asuti seda puudust kõrvaldama, eesmärgiga, viia reservohvitseride ettevalmistuse tasapind lähedale tegevvaehvitseride omale. Kuna sundusliku sõjaväeteenistuse lühikene kestus ei võimaldanud selle eesmärgi saavutamist teenistuse kestusel, siis viidi sõjaväeline õppus sisse kõrgematesse õppeasutistesse ja keskkoolidesse, kus see kestab keskmiselt 2—3 aastat. Et need koolid asuvad üle riigi laiali, siis õppuste järelevalve neis on pandud vastavatele korpuste ülematele, kuna õppus ise sünnib peastaabilt maksimaalselt õppekavade alusel. Õpetajaiks on tegevvaehvitserid.

Osas ülalnimetatud koolides on sõjaline õppus sunduslik, osas aga vabatahtlik. Sõjalise õppekursuse lõpul on õpilased sunnitud läbi teema sellekohased katsed.

Katsed edukalt sooritanud, sõjaväeteenistusse astudes, komandeeritakse vahetult reservohvitseride koolidesse.

Sarnaseid koole on iga väeliigi jaoks, asudes normaalselt vastava väeliigi tegevvaehvitseride ettevalmistuskooli juures, millega avaneb võimalus kasutada viimaste õpetajaskonda ja õppevahendeid.

Kõrgemates õppeasutistes ja keskkoolides sõjalisest õppusest mitteosavõtnud või vastavad katsed mittesooritanud enne reservohvitseride koolidesse komandeerimist teevad sõjaväeteenistusse astudes läbi väeosades 6-kuulise kursuse.

Reservohvitseride ettevalmistuskoolide lõpetajad ülendatakse res.-nooremleitnantideks ja arvatakse reservi. Kuid sellega ei lõpe veel nende sõjaväeline ettevalmistus, vaid see jätkub ka nende reservis viibimise ajal:

- perioodiliste kordamisõppuste näol väeosades ja
- täienduskoolides.

Reservis viibimise aja kestusel on kaitsemistril õigus neid kutsuda kordamisõppustele kogusummas neljaks kuuks.

Harilikult kutsutakse reservohvitserid kordamisõppustele samadesse väeosadesse, millede koosseisus nad sõjakorral välja astuvad. Kordamisõppuste kestus keskmiselt 3 nädalat.

Peale selle võimaldatakse reservohvitseridele vabatahtlikult igal ajal osa võtta oma väeosas õppustest. Viimast võimalust kasutavad reservohvitserid õige sagedasti.

On juhtumeid, kus reservohvitserid vabatahtlikult iga aasta ilmuvad järjekindlalt väeosadesse staažile.

Kordamisõppuste eesmärgiks väeosades on harjutada reservohvitseri juhtima seda üksust, mille juhiks ta sõjakorral on määratud. Vastavalt sellele eesmärgile on koostatud õppekavad kordamisõppusteks, läbi viidud ajajaotus ja korraldatud õppused.

Ühel ajal kordamisõppustega käib õppus reservohvitseride täienduskoolides, missugusi on pea igas garnisonis. Neist osavõtt on reservohvitseridele vabatahtlik.

Õppus neis koolides sünnib kindla kava kohaselt.

Koolide tegevust juhivad vastava korpuse ülevalt määratud vanemohvitserid. Harilikult rügemendiüleml, kelle raioonis kool asub.

Kuigi reservohvitseride endi häälekandjad ja kongressid täienduskoolidest osavõttu kõigiti õhutavad, oli 1925. a. koolidesse sissekirjutatud 35.766 reservohvitserist püsivalt töös ainult 5326.*)

Prantsuse reservohvitserid on organiseeritud, moodustades üleriikliku reservohvitseride liidu (L'Union Nationale des officiers de reserve), millel oma osakonnad kõigis suuremates elukeskkohtis, oma häälekandja jne. Liit peab iga aasta kongressi, millel otsustatakse reservohvitseride õiguste ja hea käekäiguga ühenduses olevaid küsimusi.

Liidul on suur autoriteet mitte ainult sõjaväelistes, vaid ka poliitilistes ringkondades.

2. N.-Venes.

Komplekteerimine reservohvitseridega sünnib kõrgemate õppeasutiste ja keskkoolide kaudu, milledesse juba alates 1924. a. viidi sisse sunduslik sõjaväeline õppus.

Erilised reservohvitseride ettevalmistuskoolid N.-Venes puuduvad.

Kõrgemates õppeasutistes ja keskkoolides sõjaväelise õppuse kestus kogusummas on 180 õppetundi ja 2 kuud laagrisviibimist nelja aasta jooksul.

Ülalnimetatud sõjaväelise õppuse läbi teinud ja kõrgema õppeasutise või keskkooli (2-se astme kool) lõpetanud, astudes sõjaväkke teenima sundaega, teevad kõigepealt läbi 3-kuulise noorsõduri kursuse ja määratakse siis staažile 6 kuuks noorema juhi (allohvitseri) ametikohale.

Seega kestab neil sunduslik sõjaväeteenistus vaid ainult 9 kuud. Selle lõpul korraldatakse reservohvitseride kandidaadile katsed. Viimased edukalt sooritanud, omavad nad keskmise reservjuhi kutse ja arvatakse reservi. Teised lähivad reservi nooremate reservjuhtidena, s. o. allohvitseridena.

Kuna sundusliku sõjaväeteenistuse kestus N.-Venes on 2 aastat, siis sõjalist ettevalmistust saanud kõrgemate õppeasutiste ja keskkoolide lõpetajad saavad 1 a. ja 3 kuud soodustust.

3. Soomes.

Reservohvitseride ettevalmistamine sünnib väeosades ja erilistes reservohvitseride ettevalmistuskoolides.

Reservohvitserideks võivad saada ainult need, kel vähemalt keskkooli haridus. Nende ettevalmistamine kestab kogusummas 440 päeva (harilikul sõduril — 350 päeva).

Keskkooli ja kõrgema haridusega noormehed, astudes sõjaväeteenistusse, teevad läbi 3—4 kuud kestva noorte kursuse, mille järele saadetakse reservohvitseride ettevalmistuskooli 6-ks kuuks.

Kuna neile, keda kavatsetakse ette valmistada reservohvitseriks, sundusliku sõjaväeteenistuse aeg pikeneb umbes 3 kuu võrra, siis teenistuskäigu seadus nõuab, et noorsõduritele, keda kavatsetakse saata reservohvitseride kooli, teatatakse sellest ette vähemalt 4 kuud enne sundusliku sõjaväeteenistuse aja lõppu, s. o. 8-dal teenistuskuul.

*) Kol.-ltm. Kasekambi Kõrgema Sõjakooli lõputöö, lhk. 64.

Järelikult noorsõdur võib ka loobuda aust saada ettevalmistatud reservohvitseriks.

Peale reservohvitseride kooli lõpetamist, komandeeritakse õpilased oma väeosadesse tagasi praktikale umbes 5 kuuks, mille järele arvatakse reservi ühes ülendamisega res.-lipnikuks.

Reservohvitseride teadmiste täiendamine jätkub ka reservisviibimise ajal. Kaitseministril on õigus kutsuda neid kordamisõppustele kogusummas 60 päevaks, s. o. 2 korda à 30 päeva — viieaastase vaheajaga.

Peale selle on võimaldatud reservohvitseridele vabatahtlik osavõtt mitmesugustest erialalistest kursustest tegevvaes, nagu näiteks gaasikaitse kursused jne.

Tulevikus on kavatsus panna reservohvitseride teadmiste täiendamine ja värskendamine Kaitseliidu peale ja ainult nende reservohvitseride, kes teenivad kaitseliidus mittepalgalist ametikohtadel.

Kavatsetava teadmiste täiendamise eesmärgiks on tõsta reservohvitseride ettevalmistuse tasapinda võimalikult lähemale tegevvaie ohvitseri ettevalmistuse tasapinnale. Selleks korraldatakse neile loenguid, taktikalisi harjutusi jne. — erioppekava kohaselt. Selle õppekava läbivõtmise aeg pole ajas täpsalt kindlaks määratud. Nimetatud õppekava läbivõtmisel korraldab kindralstaap reservohvitseridele erilised kupsuseksamid kahes järgus à 2—3-nädalise kestusega.

Küpsuskursuste nii I kui II järk lõpevad katsetega, millede lõputulemused peavad näitama reservohvitseride nii teoreetilisi teadmisi kui praktilisi võimeid.

Katsed edukalt lõpetanud saavad audioplomi ja erilise tunnismärgi vormiriietusel, ühes õigusega saada järgmise aukraadi.

Üldse võib reservohvitser saada ülendatud vaid ainult kuni kapteni aukraadisse arvatud.

Reservohvitseride ülendamise tingimused on järgmised:

- reservohvitser ei või saada ülendatud järgmisse aukraadi enne, kui ühel ajal temaga esimese aukraadi saanud tegevvaie ohvitserid pole vastavasse aukraadi juba ülendatud;
- ülendamisel leitnandiks on nõutav, peale eeltoodu, ühekuuline laagriõppustest osavõtt;
- ülendamisel kapteniks peab olema läbi teinud kaks laagriõppuste perioodi à 2 kuud korraga.

Üldiselt aga saavad ülendamisi ainult need reservohvitserid, kes teenivad kaitseliidus või ühel või teisel viisil võtavad osa kaitseliidu tegevusest.

4. Rumeenias.*)

a. Maaväes.

Jala-, suurtüki-, ratsa- ja inseneriväe reservohvitseride ettevalmistamine sünnib erikoolides. Sarnased reservohvitseride koole on Rumeenias eraldi iga väeliigi jaoks.

Nimetatud koolide organisatsioon on põhijoontes kõikides väelikes ühesugune, s. o. kooli eesotsas on kooliülem, kellele alluvad: abi (täidab majanduseüleme ülesandeid) ja õppeala juht (kindralstaabi ohvitser).

Õpilasi on koolides normaalselt: jalaväekoolis — à üks pataljon, suurtükiväekoolis — suurtükiväe divisjon (grupp), ratsaväes — ratsadivisjon ja inseneriväekoolis — pataljon. Vastavalt sellele riviüksuse koosseisule on igas koolis muidugi ka vastav ohvitseridekaader.

Kooli pääsevad ajateenijad noorsõdurid, kel vähemalt keskkooli haridus.

Iga aasta novembrikuul ilmuvad väeosadesse n.n. lühendatud teenistusajaga noored (cu termin redus) või nagu neid Rumeenias nimetatakse „teterištii“.

Ilmudes väeosadesse, keskkooli lõpetajad ja suurema üldharidusega noored varustatakse sõjaväelise riietusega ja komandeeritakse kohe vastava väeliigi reservohvitseride kooli. Teised jäävad väeosadesse.

Reservohvitseriks ettevalmistamine kestab üks aasta, missugune aeg on jaotatud järgmiselt:

— koolis 1. novembrist kuni augustikuu lõpuni — umbes 10 kuud,

— omas väeosas praktilal 1. sept. kuni 15. okt. — umbes 1,5 kuud,

mille järele komandeeritakse uuesti kooli tagasi reservohvitseri kutse sooritamiseks.

Pärast katsete sooritamist arvatakse nad reservi allohvitseridena.

Ülendamine reservnooremleitnantideks sünnib reservis viibimise ajal vastavalt vabanevate kohtade arvule — sõjaaegse koosseisu järele. Normaalselt sünnib nende ülendamine ohvitseriks 1—2 aasta jooksul pärast reservohvitseri katsete edukat sooritamist.

Reservohvitseride kooli eesmärgiks on anda oma õpilastele sarnane ettevalmistus, et nad tarbekorral suudaks juhtida rühma, kompanid, patareid või eskadroni.

b. Lennuväes.

Lennuväe komplekteerimine reservohvitseridega sünnib üldiselt samasugustel alustel, nagu maaväeski.

Nende ettevalmistamine sünnib „Lennuväe ohvitseride ettevalmistamise kooli“ reservohvitseride klassis. Viimasse komandeeritakse keskkooli kursuse lõpetanud noored lennuväe osadest 1. novembril ja jäävad sinna kuni 1. aprillini, s. o. 5 kuuks. Selle aja jooksul saavad nad lühendatud kursuse kohaselt lennuväe ohvitserile vajaliku teoreetilise ettevalmistuse, mille järele:

— lenduriks kõlvulikum komandeeritakse Pilotaaži-kooli, kuna

— ülejäänud — oma väeosadesse lendurvaatleja kutse omamiseks.

Viimased, ilmudes väeosadesse, määratakse spetsialistide eskadrillidesse, kus praktiliselt tutvunevad foto-, laske-, pommitamise- ja raadioasjandusega.

Lenduriks kõlvulikuks osutunud reservohvitseride kandidaadid teevad Pilotaaži-koolis läbi praktilise lennukursuse kuni 1. oktoobrini, s. o. 6 kuu kestvusel. Lennukursuse edukalt sooritanud omavad n.n. elementaarlenduri kutse ja lähevad oma väeosadesse tagasi.

Oktoobrikuul lõpul sooritavad nad reservohvitseri eksami, mille järele arvatakse reservi. Esimese ohvitseri aukraadi saavad samadel tingimustel nagu maaväeski.

*) Järg minu artiklile „Sõduris“ nr. 16/17 s. a.

c. Reservohvitseride ülendamine aukraadidesse.

Reservohvitserid võivad saada ülenдатud järgmisse aukraadi teatud aja väljateenimise järele, mis on poolteist korda pikem kui tegevteenistuses olevatele ohvitseridele.

Iga aukraadiks vajaliku vanuseaja kestvusel peab reservohvitser läbi tegema kaks koondusõppuse perioodi. Esimene õppuste periood peab näitama, kuivõrt reservohvitser oma ettevalmistuselt vastab praegusele aukraadile, ja teine — kuivõrt on ta kõlvulik ülendamiseks järgmisse aukraadi.

Ülendamiseks majori aukraadi peab reservohvitser lõpetama majorite kursused ühel alusel tegeväeohvitseridega.

Reservohvitseride ülendamine ettepanekud teeb selle väeosa ülem, kus vastav reservohvitser seisab koosseisus.

d. Reservohvitseride ühingud ja kontakt tegevväega.

Kõik reservohvitserid on koondatud n.n. „Reservohvitseride liitu“, millel on olemas osakonnad kõigis suuremates elukeskustes. Liidu keskjuhatus asub Bucarestis.

Praegusel momendil reservohvitseridel mingisuguseid eesõigusi ei ole. Küll aga nõuavad nad viimasel ajal hinnaalandust riigi liikumisvahendite kasutamisel — näiteks kuni 50% pileti hinnast raudteel. Vaevalt see nõudmine läbi läheb, sest Rumeenias pole majanduslik kriis sugugi väiksem kui meil.

Kuna aga ohvitseri kutsest ja aukraadist lugupidamine seltskonnas suur, siis isegi parlamendi liikmete poole, kui nad on reservohvitserid, pööratakse kõnetoolilt aukraadi nimetamisega. Rääkimata sellest, igal ühel tema sõjaväeline aukraad figureerib ilmtingimata nimekaardil.

Reservohvitseride-pensionäärade suhtes on eelnimetatud liidul õige palju kaasa rääkida — viimaste huvide kaitseks. Nii näiteks, kui möödunud sügisel töötati Kaitseministeeriumis välja uus pensioniseadus, siis võtsid selle seaduse väljatöötamise komisjoni töödets osa ka liidu esindajad. Kuna paljud liidu liikmeid teotsevad politika ja ajakirjanduse põllul, siis arusaadav, et liidul võimalusi ei puudu oma soovide „läbi pressimiseks“.

Kontakt oma väeosadega on reservohvitseridel alles õige nõrgalt arenenud, vaatamata, et seda ametlikult kõigiti soovitatakse.

Küll aga kuulub Rumeenia reservohvitseride liit „Reservohvitseride rahvusvahelise liidu“ koosseisu. Viimase president, P.-A. Ühendriikide sõjaväe res.-kindral Whit, võeti möödunud aastal Rumeenias vastu suure pidulikkusega.

Rumeenia reservohvitseride liit on teotsenud seni peamiselt eesmärgiga täiendada ja värskendada oma liikmete sõjaväelisi teadmisi, anda abi puudustkannatavaile, muretseda teenistust jne.

Paljud reservohvitserid teenivad riigiasutistes, eriti aga politseis, kus kohtade saamisel on liit tublisti kaasa aitanud.

*

Eelkirjeldatud reservohvitseride ettevalmistamise süsteemid on iseloomult tüüpilisemad, milledest teised sõjaväed on võtnud eeskujult.

Üldiselt näeme, et suuremas osas sõjavägedes reservohvitseride ettevalmistamine on koondatud erikoolidesse, kus väljaõpe teostatakse erikavade kohaselt. Seejuures nii enne neisse koolidesse reservohvitseride kandidaatide komandeerimist kui ka pärast kooli lõpetamist võimaldatakse neile teatud praktiliste kogemuste omandamine väeosades.

Kõikjal on läbi viidud reservohvitseride teadmiste täiendamine reservis viibimise ajal, milleks korraldatakse kas erikursusi või kutsutakse aegajalt kordamisõppustele tegevväkke. Kordamisõppuste aeg on varieeruv ja oleneb iga üksiku riigi majanduslikest võimalustest.

Samade põhimõtete kohaselt on korraldatud reservohvitseride ettevalmistamine meie liitlase Läti kaitseväes, Poolas, Ungaris ja Itaalias.

Kokkuvõttes näeme, et kõikjal on selles küsimuses valitsemas enam-vähem ühtlased vaated, on väljakujunenud teatud homogeensus süsteemis.

Punase joonena läbistub eelkirjeldatust püüe võimalikult hästi korraldada reservohvitseride ettevalmistamist, soov viia reservohvitseride väljaõpetasapind võimalikult lähemale tegeväeohvitseride väljaõpetasapinnale.

Kaitseväe teenistuse lühikene kestvus ei võimalda selle väljaõppe täieulatuslikku teostamist. Sellest pahest ülesaamiseks on mõnes riigis (Prantsusmaa, N.-Vene) siseviidud kõrgematesse õppeasutistesse ja keskkoolidesse sõjaväeline õppus, andes neid õppusi läbiteinutele teatud soodustusi kv. teenistuse alal. Kahtlemata on sarnane ettevalmistamise moodus annud häid tulemusi ja näiteks Prantsusmaa võib uhke olla oma hästi ettevalmistatud reservohvitseride korpusele.

Sedasama näeme ka oma idanaabri juures, kus täielise arusaamisega on asunud reservohvitseride kaadri ettevalmistamisele.

See arusaamine pole tekkinud iseendast, vaid tingituna vajadusist, millised esinevad tänapäeva massiliste rahvavägede juhtimisel, kus lahingutegevusest ei võta osa ainult inimmassid, vaid ka rida komplitseeritud tehnilisi lahinguabinõusid, millede töölerakendamine ja millede tegevuse kokkukõlastamine nõuab juhtidelt mitte üksnes isiklikku vahvust, vaid ka oskusi ja teadmisi.

Sõjakunst ei püsi paigal, vaid evolutsioneerub rööbastikku areneva sõjatehnikaga ja strateegilis-taktikalise mõttekäi-

guga. Siit siis ka järeldus, et kord oma-
tud teadmisi tuleb paratamatult täiendada
ja värskendada. Reservohvitseride suhtes
on püütud seda teostada kordamisõppuste
ja täienduskursuste korraldamisega.

Muidugi on reservohvitseride etteval-
mistamine, eriti aga nende teadmiste täien-
damine reservis viibides, seoses suuremate
kuludega, kuid i g a r a h v a s, kellele kal-
lis tema iseseisvus ja vabadus, ei pörka ta-

gasi kuludest, mis talle kindlusta-
vad tuleviku vaba kodanikuna
oma kodumaa pinnal.

Sellest tuleks lähtuda ka meil oma re-
servohvitseride ettevalmistamise küsimuses
lahenduse otsimisel, kuid seda peak-
sid meelestama ka reservoh-
vitserid, tulles kordamisõp-
pustele või täienduskursus-
tele.

Saktika alalt.

Ümera üksikeskadron luurel.

(Järg.)

(Kaart 1:25000, Viljandi ümbrus.)

Eskadroni südamik kaitseb Sultsi maan- teesõlme.

Kell 0915. Varahommikune udu oli ka-
dunud ja pilvedeta taevast paistis hele
päike. Möödunud vihasele ööle järgnes
haruldaset soe ja ilus sügispäev.

Ü m e r a üksikeskadroni meeskonna
taju oli suurepärane — senisaavutatud edu,
kindel usk oma võimetesse ja ilus ilm tõst-
sid igati meeleolu. Ka kiiresti võetud hom-
mikueine ja kuivanud riided aitasid sellele
kaasa. Kõiki valdas hasartne tung —
edasi, järele löödud ja taanduvatele mus-
tadele!

Ja nagu vastuseks üldisele edasitungi-
tahtele järgnes eskadroniülema käsk liiku-
mise jätkamiseks K a r k s i suunas. Seekord

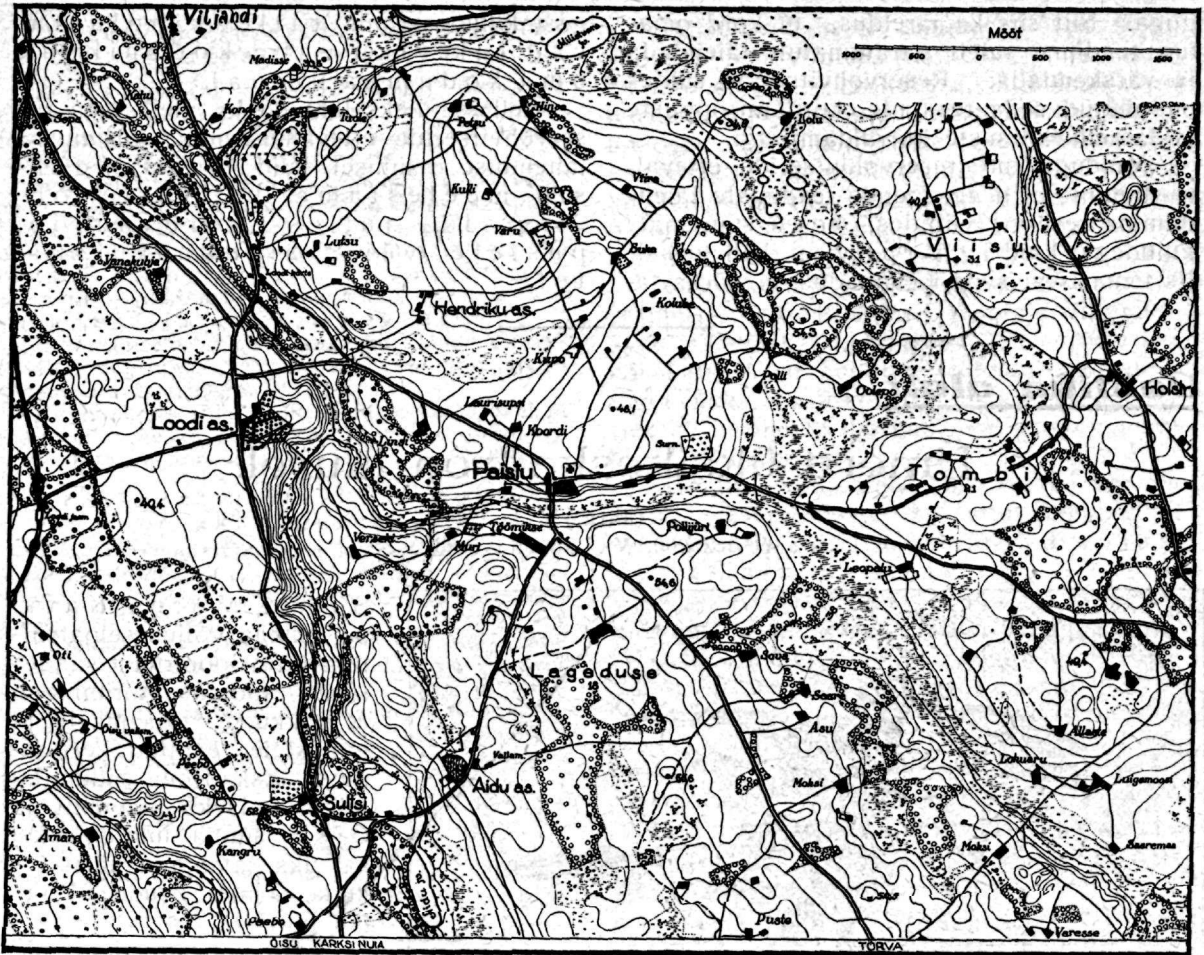
Sultsi, Morna, Kark-
si suunas väljus eelpatrul-
lina ratturipoolrühm saade-
tuna soomusautorühmast,
et pakkuda ratsanikele ja
hobustele teenitud kergeri-
dust. Eskadroni südamik
julgestamiseks paremalt ja
Õisu suuna luuramiseks,
sai üks ratsajagu käsu lii-
kuda Õisu kaudu Mor-
na juure.

Kuid vaevalt möödunud
kümnekond minutit, kos-
tus eespoolt kuulipilduja
raginat ja kahuripauke. Es-
kadroni südamik, kes just
alganud Sultsi juurest
edasiliikumist, peatus. Ju-
ba lähenes kiirsõidul rat-

tur-kapral M õ i s t l i k, hüppas rattalt ja
raporteeris kapten R a u d n a l e: „Umber
2 km lõuna pool Sultsi maanteeõlme
ratturipatrull pörkas kokku läheneva suu-
rema jalaväekolonniga ja kahe soomusau-
toga. Patrull, avaldades vastupanu, taan-
dub. Soomusautorühm tõkestas vaenlase
soomusautode edasiliikumise ja purustas
lõhkeainelaenguga ühe 6 m pikkuse maan-
teesõlla.“

Samal ajal kostusid sagedased püssi-
paugud P e e b o talust edela pool olevast
metsast; nähtavasti ka parempoolne ratsa-
piilkond sattus vaenlase peale.

— „Sõitke kiiresti patrulli juure ja andke
leitnant Salustele käsk viibimata taanduda
Sultsi maanteeõlmele, kus kogu ratturirüh-
maga asuda kaitsele,“ käsutas kapten R a u d n a
kapral M õ i s t l i k k u.

Ümera üksikeskadroni luureraiooni kaart.

Ühtlasi järgnesid korraldused: — ratsarühmaülemal (nltn. Vapramäel) saata üks kk. jagu Aidu as. ja Puste vahelisse raiooni eskadroni südamikujulgestamiseks vasakult, luure toimetamiseks sügavamalt külje pealt ja kontakti loomiseks Paistu, Tõrva maanteel teotseva patrull nr. 2-ga (ltn. Kõvamees); ülejäänud poolrühmaga ja ühe raskekuulipildujaga esialgu asuda varru Sultsi metsa (200 m kirde poole asundust);

— rk. saaterühma ülemal ühe kuulipildujaga luua tuletõke Sultsi maanteesõlme ette.

Arvestades tekkinud olukorda (varem võetud vangide seletuse järgi pidi Sultsi lähemena 14. laskurirügemendi eelvägi) ja saadud ülesannet — kuni õhtuni oma käes hoida vähemalt Loodi, Paistu ja Holstre asunduste maanteesõlmed — kapten Raudna saatis rattur-virgatsiga Kareda ü.j.-pataljoni ülemale järgmise ettekande:

Major Kaljustele. (Kaart 1:25000.)
11.09. kell 1000 Sultsi asundus.

Vallutasin kell 0840 Sultsi, kõrg. 52,3 üldjoone, tõrjudes tagasi luureribas teotseva mustade 5. diviisi luureeskadroni. Kell 0930 algas 14. laskurirügemendi eelvägi soomusautode toetusel pealetungi Sultsi maanteesõlmele. Korraldan vastupanu, et aeglustada vaenlase edasijõudmist. Loodi, Holstre üldjoone käes hoidmiseks vajan kõvendust. Palun kiiresti Loodi kõrtsi juure saata abijõude.

K. Raudna,
kapten.

Enne ettekande paigutamist lahtisesse ja kolme ristiga märgitud ümbrikusse, kapten andis selle virgatsile läbilugemiseks. Ettekanne läbi loetud, virgats pidi peast kordama sisu. Nüüd järgnes viimasele korraldus sõita Teigaste talusse, kus Viljandi, Loodi maantee raionis kattel asuva Kareda ü.j.-pataljoni kompani KP ning telefoniühendus pataljoniülemaga, et ettekanne telefonogrammina edasi anda pataljoni staapi.

Kell 1015-neks eelpatrull koos soomusautodega tõmbus tagasi ning ratturirühm terves koosseisus okupeeris Sultsi maantee-sõlmeelse joone. Üks rk. asus positsioonile. Parempoolne ratsajagu (Sultsi, Öisu maanteel teotsev luurepiilkond) oli sunnitud taanduma P e e b o talust läänes oleva metsa idaservale ja vasakpoolne ratsajagu (allohvitser T u u l) jõudis P u s t e ümbruskonda. Soomusautorühm paiknes Sultsi asunduses, olles valmis tegevuse astuma vajalises suunas. Eskadroni südamikliku varu asus temale kindlaksmääratud raioonis. Mustade jalaväerühmad aga jätkasid lähenemist, kaotades ajutiselt kontakti taandunud ratturipatrulliga, nende soomusautod pidid peatuma ratturipatrullilt lõhutud silla ees ja ära ootama silla parandamise.

L a h e n d a d a —

Kuidas paiknes ratturirühm kaitsele ja kuhu asus rk.?

Vaevalt jõudis eskadroni südamik end korraldada vastupanuks, kui mustad algasid kallaletungi K a r k s i, Sultsi maantee suunas. Vaenlase jõud selles raioonis võis olla umbes kaks rühma. Hoogus kallaletung varises kokku ratturirühma (3 kk.), positsioonil asuva rk. ja soomusautorühma (2 rk. ja 1 kahur) ühise tule all. Mustad tõmbusid tagasi, peatusid lõuna pool P e e b o talu ja A i d u järve. Kirjeldatud kokkupõrke ajal eskadroni südamikliku tiibadel teotsevad ratsajaod olid sunnitud taanduma: parempoolne Öisu vallamaja raiooni ja vasakpoolne (allohv. T u u l) — L a g e d u s e metsa lõunaservale.

Mustade rünnak Sultsi raioonis tagasi löödud, algas äge laskmine kõrg. 52,3 raioonis, kus teotsemas ratsapatrull nr. 2 (ltn. K õ v a m e e s; 1 ratsarühm — 2 kk. ja 2 mõõgajagu, — 1 ratturijagu ja 1 rk.; ülesanne — toimetada luuret V i l j a n d i, H o l s t r e a s., M o k s i talu, L i i v a k u suunas ja vaenlase üleolevate jõudude pealetungi korral kaitsta H o l s t r e sõlme). Nähtavasti seal tungisid peale eelväe (kui eskadroni rindel pealetungimas 14. laskurirügement üksi, siis eelpataljoni?) parempoolsed osad.

Ratturirühma rindel jätkus nõrgem tulevahetus. Kuid varsti võis eskadroni paremal tiival, Ä m a r e talu piirkonnas, näha vaenlase koondumist ja rühma suuruse osa kiirhüppeid Öisu vallamaja suunas. Ratsajagu püüdis küll tulega tõkestada mustade edasijõudmist, kuid 6—7 jalustunud

ratsaniku püssituli oli selleks liiga nõrk. Mõne hetke möödudes jagu oli sunnitud maha jätma Öisu vallamaja ja taanduma põhjapoolsesse metsa. Juba lähenesid metsale mustade grupid. Eskadroni rindel tekkis kriitiline silmapilk, sest metsa valgust mustade rühm ähvardas seljatagant väljajõuda Sultsi maantee-sõlme raiooni ja ära lõigata taandumistee L o o d i asundusse.

Kõiki kirjeldatud nägi eskadroniülem isiklikult ratturirühma rindelt ja otsustas silmapilkselt anda kiire vastulöök. Selleks sai ratsarühma ülem, nlt. V a p r a m ä e, käsu ühe ratsajao ja saate-raskekuulipildujaga soomusautorühma toetusel jalule seada endine seisukord.

Mõned lühikesed korraldused ratsanikele, läbirääkimised s.-autorühma ülemaga ja ratsagrupp väljus väligalopil ja soomusautod algasid liikumist ülesande täitmiseks.

N.-ltn. Vapramäe grupp läheb vastulöögile Öisu vallamaja raioonis.

Kuidas nlt. Vapramäe teostas vastulöögi ja korraldas edaspidi eskadroni parema tiiva julgeolekut?

Kiire ja energiline vastulöök õnnestus: mustad põgenesid korratuses Ä m a r e juure metsa. Kui pärast Öisu vallamaja tagasivõtmist soomusautorühm valmistus lahkuma Sultsi raiooni, ilmus raudteel — O t i talu läheduses — nähtavale vaenlase mootordresiina. Kahuriauto „K õ u“ sõitis O t i juurde ja sundis dresiina kiiresti lahkuma. See sündinud, saatis nlt. V a p r a m ä e soomusautorühma tagasi Sultsi juure, andes kaasa kirjaliku ettekande eskadroniülemale. Ettekandest selgus, et vallamaja juures surma saanud vaenlase sõdurid kandsid 14. laskurirügemendi tunnuseid.

Eskadron algab taandumist.

Vahepeal kellaosuti näitas 1130. Eskadroni üldine seisukord muutus raskemaks: vaenlase surve Sultsi maantee-sõlme

raionis suurenes ja ratturirühma rindel algasid tegevust ka vaenlase soomusautod, millised nüüd kohale jõudnud pärast ratturipatrullilt lõhutud silla parandamist.

Eskadroniülemal puudusid seni lähemad andmed olukorra üle kõrg. 52,3 raionis (patrull nr. 2 rindel). Kõigi tunnuste järgi näis seisukord seal muutuvat halvaks: nimelt lahingumüra kasvas ja nihkus järjest põhja poole. Juba kapten kavatses saata piilureid üksikasjalikumate olukorra andmete hankimiseks, kui tema juurde ilmus üleni vahus hobusel ltn. Kõvameheltsaadetud virgats, reamees Kallas.

Reamees Kallas esineb eskadroniülemale ettekandega olukorrast patrull nr. 2. rindel.

— „Härra kapten! Leitnant Kõvamees käskis edasi anda, et patrulli rindel tungib peale üks kompani, kellega kaasas ratturid ja mõned veoautod. Meie saime kätte ühe haavatu, kes kuulub 14. laskurirügemendi 3. kompani koosseisu. Vaenlane sundis patrulli taanduma Lohuaru ümbruskonda. Üks kergekuulipildujajagu allohvitser Terase juhatusel suruti Saare metsadesse. Viisin sellele leitnandi käsu katta Paistu suunda. Kui liikusin Saarelt Aidu asunduse peale, nägin Paistu maanteel vaenlase ratturikomandot (umbes 25 meest). Läbistades Lageduse metsa, kohtasin II ratsarühma kk. jagu, kelle ülemale — allohvitser Tuulele — seletasin lähemalt olukorra. Allohvitser Tuul käskis teile edasi anda, et tema asub oma jaoga Paistu ette,“ seletas lõõtsutades reamees Kallas.

Nüüd oli kapten Raudnaiselge, et viimane aeg on lahti kiskuda vaenlasest ja taanduda Sultsi maanteesõlmelt.

Esimese murena seisis ees vajadus tõkestada Tõrva maanteel Paistu sõlmele läheneva vaenlase edasitung. Varus oli veel üks ratsajagu (kk.) ja Sultsi asunduses seisis soomusautorühm, kes just praegu tagasi lõõnud vaenlase soomusautode kallaletungi. Soomusautorühma ülem, leitnant Vaino, sai käsu sõita Paistu raiooni, kus korraldada vastupanu. Peale soomusautorühma lähevad tema üldjuha-

tuse alla juba praegu Tõrva, Paistu maantee raionis teotsevad allohvitser Tuule ja allohvitser Terase jaod ja seni varus olnud ja praegu Paistu juurde väljuv ratsajagu. Kõigi kolme ratsajao (3 kk.) otseseks juhiks hakkab varujaoga kaasasõitev II rühma vanem, v.a.o. Mõru.

Soomusautod väljunud Paistu suunas, eskadroniülem käskis vasakpoolsel ratturijaol õhkida Aidu jõe sild. Ühtlasi algas ta korralduste andmist eskadroni südamikule taandumise läbiviimiseks Loodi suunas.

Korralduste andmise ajal teatavasti puudus eskadroniülemal varu ja võitlusjärgus asusid Öisu vallamaja ümbruskonnas 2 mõõgajagu ja 1 rk. ja Sultsi, Aidu as. eelsel joonel ratturirühma 3 kk. jagu ja 1 rk.

L a h e n d a d a —

Kuidas sündis eskadroni lahtikiskumine vaenlasest ja taandumine uuele vastupanupositsioonile?

- 1) Kus kohal täpsalt asusid automaatrelvad ja laskurid?
- 2) Kuhu eskadroniülem valis uue vastupanupositsiooni ja kuidas ta kavatses seal kaitsele asuda?
- 3) Kas enne lahtikiskumist eskadroniülem võttis ette oma jõudude ümbergrupeerimise ja jaataval korral missuguse?
- 4) Kuidas sündis lahtikiskumine?
- 5) Kuidas tehniliselt sündis taandumine uuele vastupanupositsioonile; kui järk-järguliselt, siis kus vahepealsed tõkestusjooned?
- 6) Mida võeti ette raudtee suuna valvamiseks?

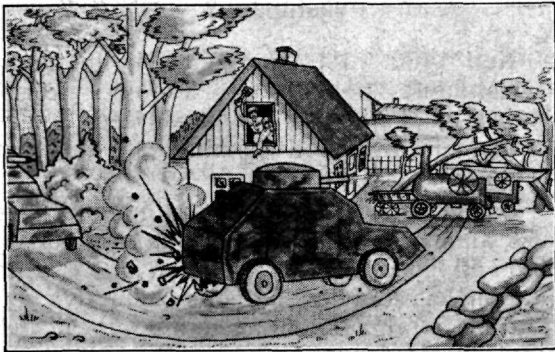
Taanduvad ratturid võitlevad vaenlase soomusautodega.

Enne lahtikiskumist kontaktijoonelt ratturid ehitasid kohalike elanike kaasabil Sultsi asunduse kivist elamu juurde tõkke mitmesugustest põllutööriistadest (lokomobiil, rehepeksumasin, vankrid jne.) ja maanteele mahalastud puudest. Tõkke asukoht oli igati soodus, kuna see valiti kivihoone taga olevale järsule teekäänule, mil-line vaenlase poolt varjatud asunduse lõunapoolsemate hoonete ja puiestikuga. Kindlasti soomusautod ei avasta äraandlikku takistust varem, kui nad jõudnud tõkkeelsele teekäänule kivi-elamu juure. Siis aga on esimene auto sunnitud kõhklevalt peatuma

ja seda oskavad mahajäänud ning peitunud ratturid juba kasutada!

Ja nii see tegelikult sündiski. Mõnes mehest koosnev ja pärast teiste taandumist viimasena Sultsi asundusse jäänud ratturigrupp varitses tõkkel soomusautosid. Paar jalustunud ratturit lamasi metsas puude taga, asudes headel laskekohtadel. Kaks sõdurit, kes varustatud käsigranaatidest koondatud laengutega, asusid eeltähtendatud maja pööningul lahtise luugi taga.

Juba paistsid lähenevad terasmürakad. Umbes 20 km kiirusega eessõitev kahurauto lähenes varjatud tõkkele. Paha aimamata pööras ta maja taha. Järsk pidurdamine: auto tegi väriseva hüppe ja peatus. Nähes lõksusattumist ning varitsevat ohtu, avas ta silmapilkselt tõkke pihta kahuritule.

Taanduvad ratturid tõkestavad vaenlase soomusautode edasilikumise Sultsi as. raioonis.

Nüüd heitsid sõdurid luugi juures üksteise järele kaks granaadipundart auto ratasaste alla. Kostusid tugevad kärगतused ja soomusauto langes küljeli: üks laeng tabas tagumist ratasast ja purustas selle.

Vaenlase ülejäänud autode keskel tekkis segadus ja nad liikusid kiiresti tagasi, sest polnud selge, kas nende relvakaaslast tabas kahurimürsk või midagi muud. Ratturid kasutasid tekkinud olukorda ja taandusid takistamatult asundusest.

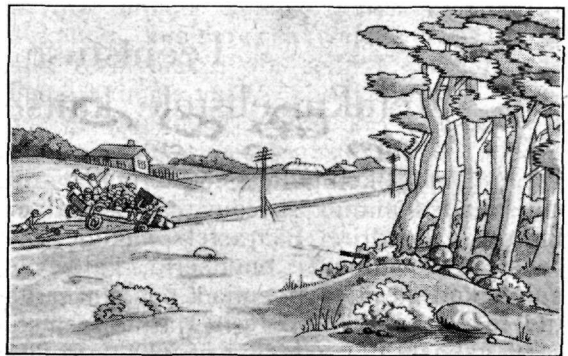
Allohvitsner Tera se jagu hävitab ühe motoriseeritud jalaväerühma.

Kui ratsapatrull nr. 2 (lt. Kõvamees) taandus üleoleva vaenlase survele Lohuaru raiooni, parempoolne jagu allohvitsner Tera se juhatusel ei suutnud ühineda patrulli südamikuga ja oli sunnitud tõmbuma Saare metsa. Seal sai jaoülem möödasõitvalt virgatsilt, reamees Kallaselt, patrulliülema käsu jääda Paistu, Tõrva maantee piirkonda, et katta Paistu suunda. Pärast lühemat

peatust ja ümberkorraldamist jagu algas liikumist Saare talust põhjas oleva võsastiku kaudu Sova metsa, et sealt jõuda kõrg. 54,6 raiooni.

Lähenedes Sova metsa idaservale ja varjudes võsastikus, nägi jagu Paistu suunas maanteel liikuvaid vaenlase rattureid. Ratturite eelgrupp (4 meest) pööras Sova talu juurde, kus jalustatult vaatas läbi talu ja metsa lääneosa. Allohvitsner Teras otsustas seda toimingut mitte segada, vaid ära oodata eelpeilurite edasilikumist, et kuulipildujatule alla võtta piiluritele järgnev rühm. Ettevaatlikult ja varjates oma hüppeid jõudis jagu metsa. Kui vaenlase eelpeilurid, kes piirdusid vaid metsatuka lääneosa läbivaatamisega, liikusid edasi kõrg. 54,6 peale, jõudis allohvitsner Tera se meeskond metsa kaudu Sova talu lähedusse. Kuulipilduja asus moonutatult metsaservale ja pidi juba tulistama möödasõitvat ratturirühma, kui vaatlemiseks puu otsa roninud reamees teatas, et umbes 2 km kaugusel ratturirühmale järgneb sõduritega täiskiilutud veoauto.

Silmapilkselt jaoülem otsustas segamatult läbi lasta ka ratturirühm, et tabada motoriseeritud jalaväerühma, mis annaks paremaid tulemusi. Hinge kinni hoides vahva jagu varitses lähenevat autot. Sihtsuunas kuulipilduja tee peale ja tagavara-toimkond asus laskekohtadel, olles valmis tulistama püssidest. Parajal hetkel kostus allohvitsneri tasane käsklus: „Tuld!“ Umbes 100 m pealt tabatud auto, mille juht sur-

Allohvitsner Tera se jagu hävitab vaenlase motoriseeritud rühma Sova talu juures.

mavalt haavatud, liikus edasi mõnikümend meetrit ja kukkus kraavi. Hästisihitud kuulipilduja- ja püssituli hävitas pea-aegu kogu rühma. Üksikud mustad püüdsid esimesel silmapilgul hüppata autolt maha ning pääseda tapva tule alt, kuid langesid ikkagi. Üldine pilt oli äärmiselt masendav,

sest tee ääres lamas kokkukuhjatult ligi paarkümmend surnut ja haavatut!

Allohvitser T e r a s e jagu võttis 3 vangi ja lahkus metsa kaudu P o l l i j ü r i ümbruskonda...

Kuuldes oma seljataga laskmist ja nähes eemalt motoriseeritud rühma hukkumist, mustade ratturirühm taandus kõrg. nr. 54,6 raioonist.

Eskadron jätkab võitlust pealetungivate mustadega.

Kell 1400. Eskadroni südamik pidi üleoleva vaenlase survele taanduma L o o d i kõrtsi raiooni ja olukord eskadroni rindel kujunes järgmiseks: üks rk. lõpetas positsiooni sissevõtmist V a n a k u b j a talu juures ja ratturirühm ühes ühe rk-ga asus L o o d i kõrtsi eelsel metsaserval. Üks ratsajagu lähenes kõrg. 35, tulles L i n s i metsast, kuna teine jõudis 5 minuti eest kõrtsi juurde. V.a.o. M õ r u grupp (3 kk. ratsajagu), jättes maha P a i s t u sõlme, taandus K u p o suunas. Soomusautorühm pidas tulevõitlust vaenlase soomusautodega (2 kuulipildujatega varustatud autot) L a u r i s u p s i läheduses.

Patrull nr. 2, kes võidelnud vaenlase jalaväe vastu, lähenes taandudes H o l s t r e asundusele.

Vaenlane surus tugevasti peale kogu rindel: umbes 2 rühma vallutasid L o o d i

asunduse, kuna 1 rühm valgus L i n s i metsa. P a i s t u maanteesõlme ja surnuaia joonel tungis peale 2-he rühma suurune grupp ja H o l s t r e asundusele lähenes 1 rühm rattereid.

Sellise üldolukorra juures, kell 1410, jõudis L o o d i kõrtsi juurde kahel veoautol major K a l j u s t e l t kapten R a u d n a käsutusse saadetud K a r e d a ü.j.-pataljoni laskurirühm ühes 1 raskekuulipildujaga.

(Kell 1400-ks märgitud olukord on iseseisev ja ei tohi mõjutada eelmiste olukordade lahendusi; selle olukorra lahendus ei olene eelmistest lahendustest.)

L a h e n d a d a —

Kuidas kapten Raudna korraldas edaspidise vastupanu?

Kell 1700. Pärast ägedat mitmetunnist lahingut põhja pool L o o d i kõrts. P a i s t u, H o l s t r e as. maanteed Ü m e r a üksikeskadron oli sunnitud algama uut taandumist.

Samal ajal V i l j a n d i raioonist liikumist alanud brigaadi eelväe osad jõudsid S i n i a l l i k u järve ja P i r m a s t u küla üldjoonele. Eelvägi läbistas taanduva eskadroni ja algas kohtamislahingut pealetungivate mustadega.

Seega lõppes kõvendatud Ü m e r a üksikeskadroni luure- ja kattetegevus.

Teenistuse võimaldamisest elukutselistele kaitseväelastele tagavaraväes.

Majanduslikel ja teistel põhjustel oleme olnud sunnitud korduvalt vähendada kaitseväe kaadrit. Säärastel puhkudel ülearusteks osutunud ohvitserid, kaitseväeametnikud ja üleajateenijad on seni arvatud tagavaraväkke või erru, jättes teenistusest vabastatute edaspidise elu korraldamise eest hoolitsemise täielikult nende eneste mureks.

Nagu kogemused näitavad, ei ole niisugune teguviis soovitatav vallandatavate suhtes, ega ka otstarbekohane riiklikes huvides. Koondamiste tagajärjel tegelikult teenistusest vabastatavad elukutselised kaitseväelased on rõhuvas enamuses veel täiesti töövõimelised isikud, keda riik oma ametkondades väljaspool kaitseväge edukalt saaks kasutada ära kui hästi distsipli-

neeritud ja kindla meelsusega riigiteenijaid. Enneaegse teenistusest vallandamisega aga eemaldatakse nad omaseks saanud kutsetööst ning surutakse ettevalmistamatult eraelu tegevusaladele, kus ülespidamise hankimine neile, võrreldes teiste kaaskodanikega, on mitmeti raskendatud uue elukutse omandamiseks vajalike teadmiste ja kogemuste puudumise tõttu. Selle tagajärjel satuvad nad ka sageli majanduslikesse raskustesse. Eriti teravalt annavad end tunda need raskused just praegusel kestval majandusliku surutise ajajärgul, mil paljud elukutselistest kaitseväelastest tagavaraväes on sunnitud elatama endid ja oma perekondi hädaabitööde varal, mitmed aga peavad kiratsema hoopis ilma teenistusest.

Samasugune kahetsemisväärne saatus ähvardab senise kaitseväes mitte enam vajalike, kuid veel töövõimeliste elukutseliste kaitseväelaste vallandamise süsteemi edasikestmisel ka neid tegelikus teenistuses olevaid ohvitseri ja üleajateenijaid, kes ealt jõudnud vanaduseni, mis enam ei võimalda edukalt täita ülesandeid ravis, ja kes nende füüsilistele võimetele vastavate rivitute ametikohtade puudumisel paratamatult tulevad arvata tagavaraväkke, ehkki nad veel täielikult on suutelised teenima aladel, kus kehaline tugevus pole vajalik. Loomulikult saavad vallandamisele kuuluvatest kõige raskemini kannatada need, kes veel pole jõudnud omandada õigust minimaalseimalegi pensionile. Pole imestada, kui nad endid tunnevad teenimatult tõugatuna viletsusse ja sellest teevad vastavad järeldused.

Niisugune olukord kõne all olevas asjas mõjub masendavalt mitte üksi teenistusest vallandatutele, vaid ka teenistusse edasijääva kaadri meeleolule, hävitades tema tööõõmu ja tekitades rusuvat kindlusetusetunnet tuleviku suhtes, milliseid nähteid riigikaitse seisukohalt ei saa lugeda hädaohututeks kaitsevõimude moraalile ja distsipliinile.

Kuid ka majanduslikust küljest pole töövõimeliste elukutseliste kaitseväelaste väljalüümine riigiteenistuse tegevusringist riigile kuidagi soodus, sest pensioni määramine neile vallandatutest, kes suutnud omandada pensioni saamise õiguse, toob riigikassale juure uusi ja asjatuid kulusid. Asjatuid nimelt selles mõttes, et need kuld oleksid välditavad vallandatud või vallandamisele kuuluvate töövõimeliste elukutseliste kaitseväelaste määramisega vakantsetele ametikohtadele teistes riiklikes asutistes ja ettevõtetes selle asemel, et sinna palgata töijõude kuskilt väljaspoolt. Niisugune moodus elukutseliste kaitseväelaste arvulise ülejäägi otstarbekohasemaks ärakasutamiseks on tarvitusel mitmel pool välismaades ja ei ole kahtlust, et sama abinõu ka meil mõjuvalt aitaks kaasa eeltähendatud vallandamisega ühenduses tekivate pahede kõrvaldamiseks.

Arvestades kõiki neid asjaolusid, on nüüd Kaitseministeerium koostanud seaduseelnõu riigiteenistuse seaduse § 13 ja § 14 muutmiseks sääraselt, et riiklikes asutistes ja ettevõtetes vabanenud ametikohtadele teenistuse saamiseks on eesõigus, võrreldes teiste kohasoovijatega, tegelikus teenistuses olevatel või tegelikust kaitsevõime teenistusest vabastatud elukutselistel kaitse-

väelastel, kui nad vastavad ametikohale määramise tingimustele. Seejuures vabanenud ametikohale töijõu leidmise, elukutselistele kaitseväelastele teiste ametialadele ametisse määramiseks vajaliku täiendava ettevalmistamise, samuti elukutselistele kaitseväelastele kohasaamisel eesõiguse andmise lähema korra ja alused määraks Vabariigi Valitsus. See eelnõu on Vabariigi Valitsuse poolt juba võetud vastu ja esitatud kinnitamiseks Riigikogule.

Tõsi küll, ka praegusel kujul maksev riigiteenistuse seaduse § 14 annab riiklikesse asutistesse ja ettevõtetesse teenistusse astumisel teatud eesõiguse kaitseväelastele, kuid tegelikus elus on see paragrahv jäänud deklaratiivseks ja nimelt seepärast, et isikute teenistusse võtmist teostab ja otsustab asutis või ettevõtte ise, ilma et seda tegevust oleks võimalik kontrollida.

Uue eelnõu seaduseks saamisega oleks see puudus kõrvaldatud. Tähenatud eelnõule toetudes on koostatud ja Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks esitatud ka määrus, mis näeb ette üksikasjaliselt korra ja alused, mille järgi tuleks teostada elukutselistele kaitseväelastele eesõiguse andmist teenistuse saamisel riiklikes asutistes ja ettevõtetes. Määruse kohaselt need asutised ja ettevõtted peavad igast töijõu otsimisest kuulutama „Riigi Teatajas“, et koha vabanemist, teha teatavaks kõigile asjast huvitatuile. Ohvitseride, kaitsevõimeametnike ja üleajateenijate teenistusse võtmise palvete esitamine vastava asutise või ettevõtte nimele sünniks Kaitseministeeriumi kaudu, kusjuures palvele tuleks lisada juure teenistuskiri või selle tõestatud äratõmme; tunnistused kodakondsuse, hariduse ja vanaduse kohta, kui teenistuskiri neid andmeid ei sisalda; tunnistus tervisliku seisukorra kohta; lühike elulookirjeldus teenistuse kohta väljaspool kaitseväge ja allkiri selle üle, et ei ole riigiteenistuse seaduse § 5. ettenähtud takistusi teenistusse astumiseks. Kaitseministeerium saadab nende palved, kelle kandidatuuri ta toetab, oma soovitusel kuuluvuse järgi vastavale asutisele või ettevõttele.

Juhtumiteks, kui asutis või ettevõtte ühtegi Kaitseministeeriumilt esitatud ohvitseri, kaitsevõimeametnikku või üleajateenijat ei leia kohaseks teenistusse võtmiseks, on nähtud ette asja otsustamine kolmeliikmelises komisjonis, mille eesistuja määratakse Riigivanemalt, üks liige oleks minister või tema esindaja, kelle alluvuses on töijõudu vajaja asutis või ettevõtte, ja teine liige — Kaitseminister või tema esindaja. Selle ko-

misjoni moodustamine võimaldaks teostada kindlat kontrolli asutiste ja ettevõtete otuse üle kaitsevälaste teenistusse võtmisest äraütlemise puhul.

Nagu üldiselt teada, leidub meie elukutseliste kaitsevälaste hulgas väga mitmesuguse haridusega isikuid. Seepärast pole kahtlust, et paljud neist oleksid kõlvulikud teenistusse riiklikes asutistes ja ettevõtetes ka väga mitmekesistele ametialadele, eriti niisugustele, mis oma iseloomult on lähidased kaitseväes ettetulevatele ametialadele. Esialgse ligikaudse arvutuse järgi on teistes ministriumides ametikohti, milliseid võiks komplekteerida elukutseliste kaitsevälastega: ülemääralisi umbes 4000, määralisi umbes 7500. Kaugelt suuremal osal neist kaitsevälased kahtlemata saaksid toime ilma erilise täiendava ettevalmistuseta. Lühiajalist ettevalmistust vajaksid nad vaid võrdlemisi vähesele arvule ametikohtadest.

Tegelikus teenistuses olevate kaitsevälaste ettevalmistamine teistele ametikohtadele, kus säärane ettevalmistus nõutav, sünniks kas kaitsevälaste läkitamisega teistesse ministriumidesse praktikale või vastavate erikursuste korraldamise kaudu. Kaitseministril oleks õigus neid kursusi korraldada vajaduse järgi, kusjuures vastavad ministriumid oleksid kohustatud selleks aitama kaasa kas õppejõudude või õppevahendite andmisega või muude võimaluste kohaselt. Samuti oleksid teised ministriumid juhtumitel, kui nad ise korraldavad oma ametialadele vastavaid kursusi, kohustatud teatama sellest Kaitseministeeriumile ja viimase nõudel kaitsevälastele võimaldama kursustest võtta osa.

Tagavaraväes olevate elukutseliste kaitsevälaste riigiteenistusse ettevalmistamise küsimust määruse eelnõu ligemalt ei käsita. See ülesanne on tervikus jäetud tagavaravälaste eneste ja nende organisatsioonide lahendada, kuna need oma olukorda tunnevad üksikasjalisemalt ning vastavalt sellele ka võivad talitada otstarbekohasemalt, kui asjast kaugemal seisjad. Endastmõistetavalt ei keeldu Kohtuministeerium tagavaravälastelt selles suunas ettevõtetud algatusi toetamast niipalju, kui olud lubavad.

Mis puutub küsimusse, kuivõrt kõne all olevad eelnõud seaduse jõusse minekul suudaksid rahuldada nendele pandud lootusi uute teenistusvõimaluste loomise suhtes kaitsevälastele, siis sellele annab vastuse järgmine kaalutus.

Nagu eelpool juba mainitud, leidub riiklikes asutistes ja ettevõtetes ameti-

kohti, milliseid võiks komplekteerida kaitsevälastega, umbes 11.500. Võttes arvesse koosseisude vähendamise võimalusi, ümardame ettevaatusest selle arvu kümneks tuhandeks. Kuna asjaomased andmed lasevad oletada, et riigiteenistuses seisvatest isikutest igal aastal mitmesugustel põhjustel, peale koosseisude vähendamise, langeb välja keskmiselt 2%, siis neist 10.000 ametikohast tõenäoliselt peaks vabanema aastas ümarguselt 200 kohta. See on arv, mis enesesse pingutuseta mahutab kaitseväest lahkuvate töövõimeliste elukutseliste kaitsevälaste iga-aastase kogumi ja peale selle veel pakub võimalust teenistuse leidmiseks paljudele teistelegi kaitsevälastele tagavaraväes.

Siit järeldub eelnõude tegelik tähtsus. Küll ei kaotaks nad kõigi tagavaraväkke arvatud ja arvatavate töövõimeliste ohvitseride, kaitseväämetnike ja üleajateenijate teenistuse puudumist otsekohe, kuid aastate kestel sünniks see kahtlemata tunduval määral. Seepärast jääb vaid soovitada, et eelnõud kiiremini leiaks kinnitust.

Lõpuks olgu märgitud, et tagavaravälased ei peaks oma olukorra parandamist liialt lootma ametlikelt asutistelt, vaid peamiselt toetuma omaabile. Selleks tuleks neil koonduda, organiseeruda ja püüda end eraelu tegevusalal panna maksma ühel nõul ja jõul, kui üksikult läbilöömiseks puuduvad ainelised võimalused. Siin just oleks neil juhus ja kohus käia selle igivana juhtsõna järgi, mis kõikide aegade sõjalasi on võitluses tiivustanud ja viinud eesmärgile: üks kõigi eest, kõik ühe eest!

A. Rehtlane.

Harva tän. 8.

Majandusliku omaabi korraldamisest.

Üldine majanduslik kriis, üldine palga ja varustusrahade kärpimine ja kaitseväge eriti tabanud manöövri päevarahade kärpimine ning laagri ja navigatsiooni päevarahade täieline kaotamine on sundinud kaitsevaelaskonda astuma samme majandusliku omaabi korraldamiseks.

Kuivõrt kaitsevaelaskonna sundimine sellele sammule, temale pandud ülesannete täitmise seisukohast on otstarbekohane — see on eriküsimus. Praegust majanduslikku olukorda on nimetatud „sõjalukorraks“. Siin, öeldakse, arenevad võitlused sama intensiivsusega kui sõjariistus kokkupõrkei. Arenevad võitlused nii rahvusvahelisel kui ka sisemisel rindel. Ja kui kaitse ametkonda tõmmatakse sellesse võitlusse — kuigi vaid sisemisel rindel — siis tõsiselt tekib küsimus, kas on siin õieti talitatud? Kas mitte ei kista kaitsevaelaskonna tähelepanu eemale sellelt rindelt, kuhu tingimata peavad olema suunatud tema pilgud? Kas ei too see endaga kaasa soovimatuid komplikatsioone kaitseväge ja majanduse alal teotsevate ringkondade vahelkordades?

Tõsi küll, et on rida ettevõtteid ja mooduseid, mis võimaldavad omaabi loomist puht „sisemises korras“, s. o. ettevõtteid, mis piirduvad vaid kaitsevaelaskonna organiseerimisega tema enda käsutuses olevate ainete võimaluste piires. Seesuguste majanduslike ettevõtete hulka kuuluvad näiteks ohvitseridekogude einelauad, laenukassad ja võib olla osalt ka grupeerumine kaitseväge majandusühisuse ümber.

Kui arvesse võtta, et kaitseväge majandusühisus seni pole suutnud täielikult rahuldada kaitsevaelaskonna majanduslike vajadusi ja ohvitseridekogude einelaudade ning laenukassade korraldamine kaugelki ei haara veel kõiki majandusliku omaabi korraldamise võimalusi, siis paratamatult tekivad vajadused täiendavate abinõude otsimiseks.

Ja need täiendavad abinõud ei seisa ei milleski muus, kui kontakti otsimises äridega ja ettevõtetega selleks, et neilt saavutada teatavaid soodustusi ostudel ja tellimistel.

Seesuguse kontakti otsimisel tekivad mõttevahetused, kauplemised. Ja kuna praegu majanduslik tegevusväli on „lahinguväli“, siis on täiesti loomulik, et sellel lahinguväljal kujuneb ka „kokkupõrkeid“. Kas aga praegu seks kujunenud olukord on

selline, et just tingimata vajab viimase varu — kaitseväge — lahingusse paiskamist, see on, nagu öeldud, eriküsimus.

Kuid kaitseametkond on seatud tõsiasja ette — temal tuleb teotseda kujunenud olukorra kohaselt, tuleb end ise aidata.

Tekkinud olukorras piirduda vaid omaabi korraldamisega „sisemises korras“, s. o. einelaudade ja laenukassade korraldamisega, on vähe.

Ja seepärast kaitseametkonna omaabi alaline tegevus viimasel ajal on olnudki suunatud kokkulepete saavutamisele teatavate ettevõtetega ja äridega, soodustusteks ostudel ja tellimistel.

Küsimuse korraldamine iseendast on õige delikaatne. Soodustuste saamine äridelt ja ettevõtetelt on mõeldav kahesugustel motiividel: kas äri või ettevõtte vastutulelikkusest ja heatahtlikkusest kaitseametkonna vastu, või puht anelistel alustel, s. o. et ettevõtte, kellega kokkulepe saavutatud, siiski majanduslikult sellest veel kasu saab.

Seni astunud sammud omaabi korraldamise alal on tõendanud, et meie äriühingonnad üldiselt näitavad heatahtlikkust ja vastutulelikkust kaitseametkonnale soodustuste andmisel (olguigi, et sel alal ei puudu ka erandid). Nii katsena on alustatud asja korraldamist Tallinna garnisonis. Siin on saavutatud nimetamisväärsed kokkulepped mõnede toiduainete valmistamise ettevõtete ja üksikute tekstiil- ja veinikauplustega. Kõik need ettevõtted on valmis müüma kaupa ohvitseridekogude tegev- ja toetavliikmetele ning nende perekondadele engros hindadega ja mõnest kaubast on valmis sellest hinnast tegema veel umbes 5% hinnaalandust.

Kokkuleppeid on saavutatud ka teater „Estoniaga“, kes annab 25% hinnaalandust ja mõnede kinodega, kes annavad hinnaalandust kuni 50%.

Samuti on lepitud kokku mõnede rätsepätoöstustega, kes on valmis alandama riideõmbluse hinda, endisega võrreldes, 22 kuni 25% võrra.

Kõigi nende kokkulepete sõlmimisel on lähtunud seisukohast, et ohvitseridekogude liikmed saaksid rahuldada omi vajadusi hariliku detail-ostjana, s. o. toimetada ostusi ja tellimisi individuaalselt neis kauplustes ja ettevõtetes, kus vastavates artiklites küllalt suur ja mitmekesine valik. Ainult üksikute tarvete — toiduainete ost-

mine — peab sündima kollektiivselt, kuid ka seejuures vastava korralduse loomisega ohvitseridekogudes on tagatud iga tellija isiklike soovide rahuldamine.

Praegu kestavad läbirääkimised soodustuste saamiseks jalanõude, maiustusainete ja veel mõningate teiste artiklite pealt.

Neil läbirääkimistel aga ühtlasi ilmneb, et paljud ettevõtted, kes muidu oleksid valmis tulema vastu soodustuste andmisel, ei saa seda teha kas puht tehnilistel põhjustel, mitte omades detail-müügikohti või kartes sattuda vastollu nende saadusi levitajate detail-müüjatega.

Siit tekib vajadus omada kaitseväs seeguseid ettevõtteid ja organe, kes võiksid esineda detail-varustajatena.

Ei ole kahtlust, et hea tahtmise juures selle küsimuse lahendamise edukalt võivad võtta enda peale tulevikus kaitseväs majandusühisus ja ohvitseridekogude kasiinod. Sellekohaste sammude astumine on praegu käimas.

Niimoodi on väljavaateid omaabi korraldamisega ja vastavate ringkondade vastutulelikkuse ja heatahtlikkusega osaltki kergendada ohvitseridekogude liikmetele tekkinud raskusi.

Kuid on alasid, milleni ei küüni ei kaitseametkonna suurim leidlikkus ega kaubanduslike ringkondade suurim vastutulelikkus, vaid kus on vaja vastavate riiklike ametiasutiste arusaamist ja vastutulelikkust kaitseametkonnale tekkinud olukorra parandamiseks.

Nii näiteks mõõkade küsimuses. Ohvitseridelt teatavatel juhtumitel nõutakse, teatavatel juhtumitel soovitatakse mõõga kandmist. Viimaseid aga riigi poolt, analoogiliselt muule relvastusele, välja antud ei ole. Ohvitserid peavad neid muretsema

omal kulul ja seejuures ühtlasi maksma mõõkade pealt kõrget sisseveo tolli.

Maksivate tollitariifidega mõned kaitseväs vormiriietuse juure vajalike artiklite — nagu nõõpide, trafarettide jne. — tööstused on seatud monopoli seisukorda ja on seega kodumaal hindade ainsateks ja meelevalalisteks äramäärajateks.

Ka see küsimus vajab revideerimist ühes või teises suunas: kas luua võimalused samade artiklite sisseveoks väljaspoolt või astuda samme kodumaal valmistatavate hindade alandamiseks.

Need ja samad abinõud lisaks omaabi korraldamisele ja kaubanduslike ringkondade vastutulelikkusele omakorda aitaksid kaasa kaitseametkonna seisukorda parandada.

Kuid, nagu eespool tähendatud, ei baseeru soodustuste saamine äridelt ja ettevõtetelt mitte ainult nende heatahtlikkusele, vaid sageli veel enam ärilistel alustel, puht spekulatiivsel tagamõttel. Sõlmides kokkuleppeid ühe või teise äriaga või ettevõttega kaitseametkond ühtlasi suunab, kui mitte kõik oma organisatsiooni liikmed, siis vähemalt väga suure osa neist selle äri või ettevõtte tarvitajaks, kellega kokkulepe saavutatud. Sellega nende äride ümber koondub suurem ostjaskond, läbikäik suureneb ja tulundus ettevõtetest lõppude-lõpuks on ikkagi sama, milline ta oli kõrgete hindade juures. Mida suurem kaitseametkonna organisatsioon, mida suurem üksmeel valitseb organisatsioonis ostude läbiviimisel, seda kaalukam ta on ja seda enam võidakse temale vastu tulla soodustuste andmisel.

Seepärast ka tagavaraväs ohvitseridel tohiks olla majanduslikult otsene mõte ja kasu koonduda kaitseametkonna ümber selleks, et ühes temaga kasutada seni organiseeritud ja edaspidi organiseeritavat omaabi.

O-ü. A. BLIEBERNIGHT'i ÕLLEVABRIK

PÄRNUS, S. JÕE 10/12 TEL. 146.

L A O D : TALLINNAS. VILJANDIS. KURESAARES.

Jooni seltsi „9. jalaväepolk“ tegevusest.

Kapten E. Püss.

9. jalaväepolk oli esimesi väeosi, kes pärast Vabadusesõja lõppu asus oma sõjaaegse tegevuse ajaloolisele jäädvustamisele ja jõudis selles reaalse tulemusile. Polgu ülima alampolkovnik Schmidt poolt määratud komisjon koosseisus alamkapten Tuisk, alamkapten Tomson ja alamkapten Maasik koostas 9. jalaväepolgu sõjapäevaramatu ja kättesaadavate dokumentide põhjal teose „Eesti rahvaväe 9. jalaväepolk 16. jaanuarist 1919 — 1. jaanuarini 1921.“ Teos valmis juba 1920. a. lõpul, kuid mõningail takistavil põhjusil ilmus see alles 1921. a. lõpul K. Ü. „Kool“ kirjastusel Tallinnas. Teos, mis koostati võrdlemisi lühikese ajaga, ei nõudnudki olla põhjalik ülevaade 9. jalaväepolgu tegevusest Vabadusesõjas, vaid tahtis olla, nagu seda märgib ka komisjon eessõnas teosele, teatud „mälestusraamatuna ja ajaloolise materjalina“. Kuid juba see oli suur samm edasi meie Vabadusesõja jäädvustamisele tulevastele põlvetele, samm, mida pole tänini suutnud astuda paljudki väeosad. Ka 9. jalaväepolgu ajaloo täiendamine ja viimistlemine vaibus aastakümneks.

Kui 1931. a. varises maanlasse 9. jalaväepolgu looja ja sõjaaegne vapper juht kolonelleitnant Schmidt, kerkis Tallinnas elutsevate endise polgu kaitseväelaste peres mõte jäädvustada oma äsjasurnud juhi mälestusi sellekohase teosega. See mõte leidis üldist poolehoidu 3. veebruaril peetud Tallinnasse koondunud polgu veteraanide koosolekul, kus valiti komisjon selle küsimuse üksikasjaliseks kaalumiseks ja vastava kava koostamiseks koosseisus: kolonelleitnant Tuisk, major R. Taalder ja major Tomson. Samal koosolekul kerkis üles ka seltsi „9. jalaväepolk“ asutamise mõte. Seltsi asutamine tundus vajalik, et rajada laiemale ja kindlamale alusele kavatsatud teose materjalide kogumist, koostamist ja väljaandmist, ja et üldse koondada 9. jalaväepolgu teeninud kodanikke vaimsete sidemete ja vabadusesõjaaegsete traditsioonide säilitamiseks.

Põhikiri kinnitati 29. aprillil 1931. a.

Seltsi eesmärk põhikirja § 1 kohaselt on:

- koondada 9. jalaväepolgu teeninud kodanikke, et alal hoida vaimseid sidemeid ja vabadusesõjaaegseid traditsioone;
- koguda ja avaldada dokumente ja mälestisi polgu sõjaaegsest tegevusest;
- õhutada polgu tegevuse väärilist jäädvustamist.

Seltsi liikmeiks võivad olla põhikirja § 7. kohaselt: a) kõik sõjaaegses 9. jalaväepolgu teeninud kodanikud, b) 9. pataljonis ja 9. üksikus jalaväepataljonis teeninud ja teenivad ohvitserid, kv. ametnikud, arstid ja üleajateenijad; d) polgu või pataljoni tegevusele kaasaaitanud kodanikud. Liikmeks võtab vastu põhikirja § 8. kohaselt seltsi juhatus sellekohase isikliku soovialalduse põhjal.

Selle põhikirja alusel alustas selts oma tegevust alates 19. oktoobrist 1931. a., mil peeti seltsi esimene peakoosolek Tallinnas. Peakoosolekul registreeriti asutajate liikmetena 39 endise 9. jalaväepolgu kaitseväelast. Valiti vajalikud seltsi organid, arutati seltsi rinnamärgi

küsimust jne. Üheks tähtsamaks sammuks oli seisukoha võtmine kolonelleitnant Schmidt mälestuse jäädvustamise küsimuses. Komisjon oli vahepeal väljatöötanud kava teosele „9. rügemendi ja tema juht kolonelleitnant Johan Schmidt“, mille I osa oleks käsitletud 9. rügemendi elu ning tegevust Vabadusesõja ja rahuajal ja II osa kolonelleitnant Schmidt elulugu ja kaasaegsete mälestusi temast. Komisjon oli püüdnud energiliselt koguda mitmesugust mälestismaterjali endiseilt kaasvõitlejailt, kuid vaatamata isiklikele kirjadele ja üleskutsetele ajalehtedes polnud saanud materjale sel määral, nagu varemini loodeti. Otsustati teose materjalide kogumist veel suurema energiaga jätkata ja nüüd juba seltsi nimel ja kaudu. Kuna saanud materjalid võimaldasid juba asuda teose II osa koostamisele, siis otsustati esimeses järjekorras koostada just II osa. Endine komisjon valiti täies koosseisus tagasi seltsi ajaloo komisjonina ja tehti talle ülesandeks töö jätkamine.

Siit peale seltsi juhatuse üheks peamiseks ülesandeks on olnud seltsi liikmeskonna suurendamine, et koondada seltsi ümber võimalikult rohkem endisi kaasvõitlejaid. Selleks pöörduiti isiklikult ja kirjateel ettepanekutega endiste kaasvõitlejate poole ja avaldati üleskutsed ja kirjutisi ajalehtedes jne. See on annud tulemusi: 1. juuniks 1932. a. oli seltsil 162 liiget ja praegu 230 liiget. Huvi tohiks pakkuda ka liikmeskonna koosseis mõningate rühmituste järgi. 1) Pärnu ja Pärnumaal 179, Tallinnas 26 ja mujal 25 liiget; 2) Vabadusesõjast osavõtu järgi: osavõtnuid koos 9. polguga — 168, osavõtnuid mujal — 27, mitteosavõtnuid — 35 liiget (praegune 9. jalaväepataljoni noorem kaader); 3) kaitsevälise liigituse järgi — ohv., kv. am. ja arste — 73, allohv. ja sõdureid — 157 liiget; 4) kaitseväeteenistuse praeguse seisukorra järgi: aktiivteenistuses — 96 ja reservis — 134 liiget (neist ohv., kv. am. ja arste — 20). Siit näeme, et pole kaugelki koondunud kogu 9. rügemendi pere ja vähe on seni seltsi liikmeskonnas ka reservjuhte (kõigest 20). Oleks soovitatav ja tervitatav, et just reservohvitserid, kv. am. ja arstid, ka need, kes pole küll Vabadusesõjas osa võtnud polgu kuulsusriikaist heitlusest, kuid on ette nähtud mobilisatsiooni puhul 9. rügemendi juhtkonna komplekteerimiseks, koonduksid seltsi ümber, siin läbi imbuksid 9. polgu vaimu ja traditsioonidega, et siis kui isamaa kord kutsus, olla polgu endiste juhtide väärilised järglased.

Seltsi sisest tegevusest meeleolurikkamaid ja meeldivamaid silmapilke pakkus seltsi liikmeskonna kokkutulek Pärnus 19. juunil 1932. a. Siin said jälle kokku vanad 9. polgu veteraanid ja ka praegune 9. pataljoni järglaspolv. Tutvuneti, vahetati mõtteid ja mälestusi. Siin tehti tööd, määrati üldkoosolekul seltsi edaspidise tegevuse suunad ja eesmärgid. Siin lõbutseti — viibiti koos ühisel peohtul. Siin istutati ka esimene tamm Pärnu Vabadusevälja Vabadusetammikusse.

Selline kokkutulek on kavatsatud ka käesoleval aastal, võimalikult vabas looduses ühes

väljasõiduga vabadusesõjaaegsetele lahinguväljadele.

Seltsi ajaloo komisjoni töö on arenenud järjekindlalt. Juba möödunud aastal valmis koostatavast teosest üks osa: „Kolonelleitnant Johan Schmidt — Jooni elust ja tegevusest.” Lõpetamisel on ja valmib juunikuus järgmine osa: „Pärnu kaitsepataljon Vabadusesõjas”. Koostamisele tuleb veel III osa — „9. polk heitluses Landesvääriga” ja IV osa — „9. polk Narva kaittsel”.

Komisjoni koosseisust varises kõigi seltsi liikmete kurbuseks manalasse 14. veebruaril

1933. a. seltsi aktiivsemaid tegelasi major R. Taalder. Komisjoni täiendati uute liikmete kpt. Püssi ja ltn. Lihti juuremääramisega. Leitnant Liht on läkitatud 9. pataljoni poolt Vabadusesõja ajaloo komiteesse, et kiiresti korraldada ajaloo koostamise jätkamiseks vajalikke materjale.

Samuti jätkub mälestiste ja dokumentaalse materjali kogumine kõigilt polgu kaasvõitlejailt. Igasugune kaastöö võetakse vastu komisjonilt tänuga. Saadetised palutakse aadresserida „Kaitseministeeriumi, Vabadusesõja ajaloo komiteesse, kpt. Püssi nimele.

Kaitseväe elu ja sõjateaduse areng peegeldub „Sõduris“.

Kolonelleitnant A. Laats.

Riigi julgeoleku alal teotsevale juhtkonnale on raskemaks ülesandeks, kuidas piiratud oludes rahualal värskendada ja täiendada sõjalistes teadmistes armee 80% list ohvitseriperet, mis praegu eraelus ning asub kaitseväe juhtkonda vaid sõja korral. See ülesanne on eriti raske just tänapäeval, mil sõjateadus areneb imekiiresti. Loomulik, et niisuguses olukorras vananevad ka maksivad eeskirjad palju kiiremini kui varemadel aegadel. See ülesanne on leidnud osalist lahendust seeläbi, et viimastel aastatel on korraldatud tagavaraväe ohvitseride laiemale hulga lühiajalisi kordamisõppusi väeosades.

Neil kordamisõppustel luuakse ka kontakt oma emaväeosaga seeläbi, et reservistid astuvad toetajaiks liikmeiks ohvitseride kogudesse. Kuid minnes jälle tagasi oma eraellu ununevad varstigi neil õppustel kogutud teadmised ja aegamööda paratamatult kaob ka loodud kontakt oma emaväeosaga ohvitseridekoguga ning mõne aja pärast on ta jälle täiesti võõrdunud kaitseväe elust ja värskendatud sõjalistest teadmistest. Selle kõige tagajärjeks on see, et tõsisel katse ajal, astudes lahinguväljale, võib juhil olla küll sõdimiseks tahtmine, kuid puudub oskus, mis kahtlemata ei jäta oma mõju avaldamata nii juhile enesele kui riigi kaitse tegevusele. Kõik see kohustab ka reservisti juhti ennast leidma vahendeid, kuidas jälgi da sõjateaduse arengut ning üldse kaitseväe elu. Siin tuleks küll esijoones luua lähem kontakt meie kaitseväe ainsa avaliku häälekandja ja sõjateadusliku ajakirja „Sõduriga“, mis ilmub üks kord nädalas ja on hinnalt kaunis kättesaadav (6 kr. aastas), võrreldes samakaustaliste teiste ajakirjadega.

Asutatavate sektsioonide juhatuste kaudu tellijaile „Sõduri“ toimetus kavatses anda hinnaalandust kuni 10%, mis teeb viimase muretsemise veelgi hõlpsamaks.

„Sõdur“, taotledes peamiselt sõjateaduslike eesmärgi, oma sisult pakub kõigi väeliikide nii nooremale kui vanemale juhtkonnale kasulikke materjale; annab võrdlemisi ohtralt ruumi ka poliitilistele küsimustele, tegeledes vaid üldrahvuslikus vaimus ja huvides riigi julgeoleku seisukohast; toob ülevaateid ja kokkuvõtteid välissõjakirjandusest, valgustades tähtsamate välisriikide ja eriti lähemate naaberriikide sõjalisi mõtteid; lahendab järjekindlalt taktikalisi ülesandeid nii nooremate kui vanemate juhtide seisukohast, illustreerides neid skeemide, jooniste ja piltidega; võimalust mööda annab ruumi ka meelelahutusele illustratsioonide ja vestete näol.

Kaitseväe avaliku häälekandjana on „Sõdur“ kaunis rohkesti ruumi andnud ka meie reservistide juhtide eluolu küsimuste käsitlemisele, kuigi nende lugejaskond on püsinud seni minimaalses arvus. „Sõdur“ ei keeldu andmast ruumi reservistidele ka tulevikus neid huvitavate küsimuste valgustamisel, seda rohkem, kui viimased enese organiseerimise läbi loovad pidevama kontakti temaga ja toetavad teda kaastööga.

„Sõdur“ loodab, et riigi kaitseväe tagavara juhtkond, teostanud edukalt eelseisva organiseerimise ja koondamise, loob ka tiheda kontakti kaitseväe ja seega tagavaraväelaste ainsa häälekandjaga, pidades silmas juhi vastutavaid ja suuri ülesandeid lahingus sõja korral.

Kaitseväe elu.

Vabariigi Ohvitseride Keskkogu korraline koosolek.

Kindral G. Jonson Ohvitseride Keskkogu esimeheks.

Laupäeval, 29. aprillil k. a. oli V.O.K. kasiinos Ohvitseride Keskkogu korraline koosolek, kus oli märgata, võrreldes möödunud aastate koosolekutega, palju vanemaid ohvitseri, väeosa- ja isegi diviisiülemaid.

Koosolekut tervitas Kaitseminister kindral A. Tõnisson ministrina ja Ohvitseride Keskkogu kauaaegse esimehena.

Koosoleku juhatajaks valiti kolonel Marder ja kirjatöimetajaks major Viru. Selle järele kindral G. Jonson luges ette suurte teenetega vanemate kaitseväe juhtide nimed, kes on varisenud manalasse ning mälestati neid vaikselt. Nimede ettelugemist kuulati püstitseistes.

Kuna keskjuhatuselt oli esindajale koha peale saadetud igasugused seletuskirjad aruannete ja eelarvete möödunud ja eelseisva tegevuse kohta, võeti päevakord läbi asjalikult ja kiiresti. Väikeste parandustega võeti vastu ja kinnitati möödunud aasta aruanne, 1933. a. eelarve, vabariigi ohvitseridekogude tagavaraväe ohvitseride sektsiooni kodukord ja Vabariigi Ohvitseride Keskkogu abiandmisekapitali kodukord, teostati valimised ning avaldati vanale juhatusese suure ja edurikka töö eest tänu, ühtlasi paluti V.O.K. esimeest kindral G. Jonsoni

anda edasi tänu suure töö eest Tallinna garnisoni ohvitseride naisklubi juhatusesele.

Juhatusse valiti: esimeheks kindralmajor G. Jonson, abiesimeheks kolonel Brede (mõlemad uued) ja liikmeteks: kolonelleitnant M. Tuisk (vana), kolonel Trankmann (uus), kolonel Marder (uus), kolonelleitnant Freiberg (vana), mereväekapten Gerretz (uus), tagavara liikmeiks jäid kolonel Kruus ja kindralmajor Roska.

Revisjonikomisjoni valiti: kindralmajor Heintze, kolonel Kursk, kindralmajor Kurvits, kolonelleitnant Külaots ja kolonel Kauler, tagavara liikmeiks jäid kolonel Plaks ja kolonel Pulk.

Koosolekul arutati ka kaitseväelaste majandusliku omaabi küsimust ja keskjuhatus kandis ette üksikasju sellel alal tehtud tööst ja eelseisvaist kavatsusist. Avaldati soovi keskjuhatusel luua lähem koostöö SMÜ juhatussega.

Pärast koosolekut oli ühine lõuna, millest võtsid osa peale koosoleku esindajate Kaitseminister, tema abi, Kaitsevägede staabi ülem ja 2. diviisi ülem.

Soovime uuele V.O.K. keskjuhatusesele palju edu eelseisvas tegevuses ja eriti tagavaraväe ohvitseride organiseerimise alal.

—a.—

Sõjaväe Majandusühisuse tegevus kaitseväele lähemale.

Ühisuse uueks esimeheks kindral T. Rotberg.

Ühisuse tegevuses seati üles uusi sihtjooni.

Kuidas tõsta mundririide kvaliteeti?

30. aprillil s. a. peeti SMÜ peakoosolek Tallinnas Ohvitseride Keskkogu kasiinos. Koos oli 50-nest volinikust 40. Koosolekut juhatas san. kolonel Järvan, kuna protokoll kirjutab major Kalberg. Ühisuse möödunud aasta tegevuse kannab ette senine juhatus esimees san. kindralmajor Lossmann. Möödunud aasta jooksul kolis Tartu osakond uutesse ruumidesse, kuna Pärnus avati uus osakond. Vaatamata sellest tingitud lisakuludele ja üldisele majanduslikule surutisele, on SMÜ ettevõtte töötanud siiski rahulda-

valt, andes puhaskasu Kr. 4803.49, millest määrati osakasuks 8%, tagavarakapitaliks Kr. 960.70 ja talituskapitaliks Kr. 2342.79. Aruandeaastal oli kauba läbimüük kroonides 1.054.670.64 (m. aastal 979.182.96), mis andis brutto kasu Kr. 57.454.84 (48.229.81), või 5,45% (4,93%) läbimüügist ja puhaskasu 4.803.49 (4.588.00) või 0,46% (0,47%) läbimüügist. Kulu oli Kr. 52.651.38 (43.641.81) või 4,99% (4,46%) läbimüügist. Omakapitalid on tõusnud 3.441.25 kroonilt 1921. aastal (0,86% läbimüügist) 36.596.64 krooni peale, või 3,47% läbimüügist.

1932. aasta ärikulude ja tulude bilanss Kr. 57.454.87 võeti vastu ning juhatusele avaldati tegevuse eest tänu.

1933. a. eelarve, mis viidud 54.500 krooniga tasakaalu, kinnitati esitatud kujul. Eelarve arutamisel seati üles kategoorilised nõudmised, et ühisuse juhatus suunaks oma tegevuse pealöögi kaitseväelaste majanduslike küsimuste soodustamise korraldamisele, eriti kaitseväelaste eritarvete aladel. Selleks luua kõige lähem kontakt ohvitseride ja allohvitseride keskkogude juhatustega ning kõik teha, et suurendada liikmete arvu. Väga palju räägiti, kuidas parandada mundririide väärtust, mis jätab vastupidavuselt ja väljanägemiselt palju soovida. Sellel alal tehti juhatusele ülesandeks astuda mõjuvamaid samme ja kaaluda isegi kas ei tuleks asuda riide muretsemisele välismailt. Rätsepa töökoja kohta avaldati soovi, et see seisaks ajakohasel korral, valmistades odavamalt paremaid ja korralikumaid ülikondi. Peale selle pandi juhatusele südamele, et ta kulude tegemisel oleks kokkuhoidlik.

Kuna juhatusele tehti palju uusi ülesandeid, siis suurendati juhatuse koosseisu. Juhatusest langes välja vanuse tõttu san. kindralmajor Lossmann. Uuteks liikmeteks valiti kindralmajor T. Rotberg 36, kolonel leitnant M. Tuisk 26 ja tagavara liikmeteks kolonelleitnandid A. Laats 25 ja Schwartz 23 häällega.

Revisjonikomisjoni valiti Tallinnast: kolltn. A. Balder, kv. ametnikud Pullerits ja Leht; Tartust kolonel Marder; Võrust kolonelleitnant V. Koern; Pärnust Zirnask ja Rakverest kolonelleitnant Haas.

Lõpuks avaldati soovi SMÜ põhikirja täiendamiseks ja ümberredigeerimiseks ning võimaldada ka tagavaraväe ohvitseridel astuda täieõiguslikeks liikmeiks. Ka leiti, et põhikirjas tuleks kustutada iga liikme 30-kr. lisavastutus ja astuda samme, et ka riik võimalust mööda toetaks SMÜ ettevõtet, seda rohkem kui ta rakendub suuremal määral kaitseväelaste eluliste huvide teenistusse.

Et SMÜ juhatusel oleks lähem kontakt ja informatsioon oma liikmete ning kaitseväelaste nõudmiste ja soovidega, avaldati soovi, et volinikud garnisonikaupa aegajalt korraldaksid omavahelisi nõupidamisi ning saadaksid omad arvamised juhatusele.

Koosolek, mis algas kell 1000 paiku, lõpetes kell 1410 ja kandis väga asjalikku ilmet, seda rohkem, et majanduslik surutus on õige tunduvalt tabanud just kaitseväe kaadrit palkade, varustus- ja läkitusrahade kärpimise, laagri päevarahade ärajätmise ja kriisimaksu näol, mis kogusummas asetab elukutselisi kaitsevälasi teiste riigiametnike kõrval raskemasse seisukorda.

Soovime SMÜ head kordaminekut kõigis tema ettevõtetes kaitseväelaste majandusliku elu parandamiseks ja omaabi teostamiseks.

Sõdur rindelt jutustab.

Episoodide suurtükiväe lahingtegevusest.

Patarei tegevusest kohtamislahingus.*)

Sakslased jälitavad vene 1. armeed Ida-Preisimaal. Pärast väsitavat lahingut 9. septembri 1914. a. õhtul asus 47. välisuurtükiväe-rügement korteritesse puhkusele. Järgmisel hommikul kell 1000 alarmeeriti rügement ja ta sai ülesande edasi liikuda Rogali raiooni, kuhu jõuti keskö paiku.

Jõudnud Rogalisse, meil polnud võimalik kuskile korterisse asuda, sest külaserval asuv jalavägi oli tõmbunud lahingusse. Tihedalt asuvad rügemendi osad varjasid end vastase üksikute granaatide ja elava jalaväetule eest kõrgete majamüüride taga. Puhkamisele polnud võimalik mõelda. Vaatamata hommiku saabumisele ei vaibunud lahingtegevus. Ilmnes ikka selgemalt ja selgemalt, et meie vastu ei asunud venelaste nõrgad järelväe osad, vaid tugevad jõud takistasid meie edasitungimist. Sel-

lest järeldati, et oli vajalik teostada plaanikin- del pealetung, mida aga meie suurtükiväerügement ei saanud Rogali raioonist toetada. Pidime minema tagapool asuvale positsioonile.

Meie rügement liikus enne koitu, elava jalaväe tuletegevuse ajal, kitsast teed mööda Rogal- list Babbeli suunas. Kolonnipeas liikuv meie patarei sai ülesande pöörata vasakule ja asuda positsioonile väiksele kõrgendikule. Patarei- ülem sõitis luurajatega patarei ees kuni metsa- ni, mille serval oli näha jalaväelaste liikumist. Patarei järgnes oma patareiülemale traavis.

„Patarei seis! Eelikutelt!“ Patareiülem rut- tas oma saatjaskonnaga patarei juurde, et sa- dulast maha tulla ja patareid lahinguväl- mis seada, Samal silmapilgul avati meie peale um- bes 150 m kaugusel asuvast metsaveerest äge püssi- ja kuulipildujatuli. Patareiülema kannul sõitnud allohvitser, olles tabatud vastase kuulist, langes surnuna hobuselt. Veidi tagapool sõit- nud leitnant S. sai raske põlvehaava. Haavata- saanud numbrid ja sõitjad hüppasid suurtükki-

*) Saksa major Reinbach'i järgi.

delt ja hobustelt. Hobuseid vähkres maas. 5. ja 6. suurtükk (sakslaste patareis oli tol ajal 6 suurtükki), mis ei olnud veel võetud eelikult, juhitud esimese-paari sõitjate poolt, sõitsid galoppis tagasi. Nende järele liikusid kahe suurtüki eelikud. Kahe ülejäänud suurtüki eelikud jäid oma suurtükkide lähedusse, sest nende hobused olid surnud või haavatud. See oli õnn õnnetuse ajal, sest selleta meil ei oleks olnud ühtegi mürsku.

Venelased tabasid meie patarei kõige ebasoodsamas seisukorras — neli eelikult võetud üksteise taga asuvat suurtükki asusid vastase jalaväe mõjuvõtte piirkonnas. Oma jalavägi ei olnud kohal. Suures lahingumüras patareiuülem andis esimesed käsklused patarei lahingukorda seadmiseks ja enesekaitse korraldamiseks. Veel ei olnud ükski suurtükk lahinguvalmis seatud, kui venelased, hüüdes hurraa, tungisid peale patarei suunas, kuna metsaservast antav flankeriv-tuli muutus tugevamaks, „Püssid kätte! Vaenlasele püssituld!“ Patareiuülem astus 2. suurtüki juurde, kus juba leitnant S., vaatamata oma haavamusele, püssidega ja revolvritega lähedamaakaitset oli korraldanud. Ohvitserid, allohvitserid ja numbrid, asudes suurtükikilpide taga, tulistasid pealetungivaid vastase jalaväe massisid käsirelvadega. Venelaste arvuline ülekaal oli aga õige suur ja lühikese seisaku järgi nad tungisid edasi, et viimse hüppega patarei juurde jõuda.

Patareiuülem lasi 1. suurtüki, mis asus vastasele kõige lähemal ja mille juures ei olnud laskemoona, kõrvale lükata, nii et teiste suurtükkide laskeväljad said vabaks. Samal ajal toodi suurtükkide lähedusse jäänud eelikuist suurtükkide juurde mürske.

Kõlas käsklus: „Kartetš!“ Lasti esimene lask, kusjuures mürsk lõhkes umbes 30 sammu kaugusel asuva pealetungiva vastase massi keskel ja tekitas koledat hävitustööd. Pealetungijad kokkusid. Kohe lasti teine mürsk, mis tekitas vastase ridadele verise teeraja. Vastane heitis maha ja hakkas püssidest tulistama.

Leitnant S. sai patarei tiivalt tulistatud kuuliga peast haavata. Ka patareiuülema kiivrit tabas tiivalt lastud püssikuul, mis aga ainult ta pead kriimustas. Siis nägi üks suurtükkinumber patarei tiival, suurtükist umbes 20 sammu kaugusel asuvas kraavis, asuvat venelast, kes nähtavasti tahtis hästisihitud püssitulega hävitada suurtükikilpide taga teotsevaid ohvitseri ja meeskonda, Püssikuuliga likvideeriti see venelane.

Meie suurtükkide tuli muutus elavamaks ja kõvendati ka 5. patarei poolt, kes asus mõnesaja sammu kaugusele meie seljataha positsioonile. Venelased jooksid tagasi metsa, olles saadetud meie tulega. Üks venelaste grupp oli jäänud patarei ees asuvasse kraavi ja tulistas sealt püssidest. Nad suruti maha 2 suurtüki tulega ja patareiuülem läks ülejäänud meeskonnaga nende tiivale. 21 venelast tõstsid käed üles ja nad võeti vangid.

Tekkis vaikus ja patarei asus mõnisada sammu tahapoole 5. patarei juurde uuele positsioonile. Hiljem uuendasid venelased tugeva suurtükitle toetusel oma pealetungi, kuid nad löödi tagasi.

Sel päeval kandis meie patarei õige suuri kaotusi. 1 ohvitser, 1 allohvitser ja 5 sõdurit said surma. 2 ohvitseri, 5 allohvitseri ja 19 sõdurit haavata. Rivist langes välja 22 hobust.

Need ohvid ei olnud asjata toodud. Venelaste tugevate jõududega teostatud vastupealetung, mis oli suunatud meie brigaadi tiivale, pandi seisma,

Kohtamislahingus ettevisatud patarei tegevusest.*)

23. augustil 1914. a. keskpäeval liikus saksa 34. väljasuurtükiväe-rügemendi II grupp 33. diviisi eelväe koosseisus Réchicourt'i suunas. Patareiuülemad olid sõitnud luurele. 4. patarei ülem oli leidnud patareile positsiooni ja tahtis asetada patarei sellele positsioonile. Sel momendil saabus grupiülema käsk: „4. patareil sõita galoppis suurima kiirusega Réchicourt'i ja asuda sellest ida poole, liikumistee äärde, positsioonile.“

Patarei tegi umbes 3 km pikkuse galopisõidu, läbistas sügava maanteekraavi ja asus patareiuülema juhatusel Réchicourt'i juurde n. n. poolvarjatud tulepositsioonile. Seejuures patarei läks mööda mitte ainult eelkaitse jalaväe osadest, vaid ka diviisi ratsaluure osadest, kes asusid jalastatult 400 m kaugusel patarei tulepositsiooni taga. Patarei ees asusid ainult üksikud ratsapatrullid.

Patareiuülem sai grupiülemalt teate, et mitu vastase ratsarügementi on pealetungil Nouillont-Point'ist Spincourt'i suunas. Ta määras kiiresti kaardi järgi laskekaugused tähtsamatele maastikul nähaolevatele esemetele. Varsti pärast seda oli näha Nouillont-Point-Spincourt'i maantee ja L'Othain jõe vahel asuval aasaheinamaal traavisõitvat prantsuse ratsarügementi, kes liikus tihedas rännakukolonnis ja pakkus väga head märki. Patareiuülem lasi vastast jätkata oma liikumist. Samas rivistuses kui esimenegi, järgnesid ka teine, kolmas ja neljas ratsarügementid. Siis patarei avas tule. 3000 m kaugusel patareist ilmusid šrapnelli lõhengud ja tabasid märki keskkoha. Tehti tulejaotamine ja jätkati tulistamist kiirtulega. Tulemõju oli hävitav: vastane pööras ümber ja ruttas tagasi, kusjuures šrapnellid kogu aeg tabasid teda. Käärpikksilmaga võis selgesti näha tuletagejärke. Palju ratsanikke ja hobuseid jäi lamama, palju ratsanikuta hobuseid eksis ümber ja jooksis igasse suunda laiali. Niikaua kui oli näha vastase ratsaväge, saadeti teda šrapnellitulega.

Patareil tekkis lühike tulevaheaeg, sest prantsuse rügemente polnud enam näha. Siis oli näha, et prantslased olid saanud abiväge. Kaks ratsapatareid sõitsid galoppis Nouillont-Point suunast laia rindega välja, s. o. olles täiesti lahtisel maastikul. Juba liikumise ajal tabas neid patareid meie patarei tuli ja viis rivist välja ühe rakendi. Prantsuse patareid katsusid positsioonile asuda ühe markantse haava-metsatuka juurde, milleni patareiuülem oli juba kauguse määranud ja mida peeti teravalt silmas. Niipea kui prantsuse suurtükid seisatasid, patareiuülem andis laskekäsklused ja prantsuse patareid langesid tiheda tule alla. Mõlemad patareid pöörasid ümber ja ruttasid galoppis tagasi. 2 suurtükki ja 4 kuulikasti jäid lahinguväljale.

Alles 40 minuti pärast avasid need prantsuse patareid Nouillont-Point suunast tule, kuid see tuli oli ebamõjuv, sest šrapnellid lõhkesid 40 kuni 60 m kõrgusel ja 200 m kaugusel meie patarei kõrval.

*) Saksa leitnant S. Blum'e järgi.

Vaikiva suurtüki tegevusest.)*

Olles taandumisel, prantslased organiseerisid oktoobri alul 1914. a. kaitsepositsiooni Agny ja Vailly joonel nii, et vastupanupositsiooni eel-serv läks Crinchoni oru kallast mööda. Suurtükiväegrupi-ülem, olles mures seepärast, et ta ei saanud tulistada Crinchoni oru nõlvakuid, jättis ühe vaikiva suurtüki üksiku talu juurde nii, et ta võis flankeeriva tulega tulistada kogu Agny ja Vailly vahel asuvat maaala. Suurtükk asetati positsioonile ja meeskond asus suurtükist 20 m kaugusel asuva hoone taha var-jendisse.

Sakslaste esimene, umbes 10 minuti kestuse-

*) Prantsuse kolonel E. Pagazy järgi.

line, rünnak oli suunatud Agny peale. Suur-tükiülem, nähes sakslasi 1000 m kaugusel, avas kiirtule. Sakslaste rünnak löödi tagasi.

Järgmise päeva hommikul sakslased tulista-sid suurtüki raiooni 77 mm ja 105 mm patarei-dest ja pärast seda tulid uuesti rünnakule. Prantsuse suurtükk sattus tiheda suurtükitle alla, mille tõttu 2 sõdurit sai haavata, kuid siiski suurtükk tulistas sama mõjuvalt kui eelmiselgi hommikul ja sakslaste rünnak löödi tagasi.

Kuigi sakslased selles raionis ei teostanud enam pealetungi, nad tulistasid samal õhtupo-olikul prantsuse suurtükki 150 mm haubitsaist. Sakslaste suurtükitali tekitas seni vähe kahju, kuni üks 150 mm granaat kukkus meeskonna hulka ja löi rivist välja 9 meest. —m.

Sõjakirjandust.**PRANTSUSMAA.**

LA REVUE D'INFANTERIE
nr. 485 — veebruar 1933.

Mõnda Sõjakoolist. Täiendusi Champ-de-Marsi ajaloole, ajastust kuni 1789. (Sõjakooli biblioteekar Robert Laulan) Igapäevases elus olevat kombeks lu-geda Champ-de-Marsi sünni aastast 1789, s. o. Suure Revolutsiooni algusest. Tegelikult sün-dis Pariisi Sõjakool mõned kümned aastad enne Suurt Revolutsiooni. Ajaloolised dokumendid lasevad oletada, et Sõjakoolil oli suur tähtsus kui sõjandusele nii teadusole üldse just enne re-volutsiooni. Revolutsioon viis Sõjakooli alla oma tegelaste moraali ja teadmiste tasemini. Selle tõenduseks toob autor muuseas ka selle, et aeronautika häll on Champ-de-Marsis: 1783 tehti siin vendadelt Montgolfier'idelt esimene lennukats e õhu-pallil. Suuri väejuhte andis kool enne revo-lutsiooni. Inseneriasjandus ja eriti ratsasõit olnud koolis ülikõrgel tasemel enne revolut-siooni.

Kaks kuud jalaväelaste juures. (Suurtükiväe kapten René Chambion). Maailma-sõja esimeste kuude kogemustel, kus prantsuse suurtükiväe ja jalaväe koostöö oli nõrk, ei jõuta küllaldaselt rõhutada mõlema väeliigi koostöö tähtsust ja selle igakülgse ettevalmistuse tar-viust rahuajal. Ettevalmistus koostöö alal või-vat olla edukas ainult siis, kui suurtükiväelased ja üldse kõik tehnikat kandvad väe-liigid on sügavasti veendunud jalaväe esma-järgu tähtsusest lahingus, sest „... meie, teised väeliigid, juhime vaid masinaid, elustame vaid surnud materiat. Jalaväelane, tema juhib Ini-mest, sütitab Südameid, äratav Südametunnis-tusi...”

Raskekuulipilduja kaugetulest. Prantsuse rk eeskiri — 2. aug. 1932 nõuab ras-kekuulipildujate kompanilt kaugeid (kuni 3000 m.) tuletökeid. Sel puhul kestab „La Re-vue d'Infanteries” vaielus rk kaugetule võima-luste ja tähtsuse kohta. Käesolevas numbris tuuakse katselaskmiste kirjeldus ja tulemused. Selgub, et valitud relvadega, valitud laskemoo-na, täpsate kaugemõõdu instrumentide, heade laskuritega keskmistes ilmastutingimustes võib

saada raskekuulipildujast tabamusi ka 3000 m peal, kui tulistada terve rk kompaniga ja kulu-tada palju laskemoona. Normaalingimustes ei olevat võimalik saada rk kaudet tuletöket selles mõttes kui tuletöket defineerib eeskiri. Rk kau-getuli olevat võimalik ja mõeldav kui mõjutis-vahend vastase moraalile.

Õine vastulöökk Jaugonne'i juu-res, 5 juuni 1918. (Kolonelleitnant G. Bes-nard ja comm. Voillot) Sõjaajalooline näide prantslaste rasketest heitlustest mai-juuni-juuli 1918 Aisne'i ja Marne'i vahel, kui sakslaste või-dukas laine oli jälle veeremas Pariisi peale. Ametlikes teatistes kõneldi küll juba ameerik-laste osavõttust võitlustest, kuid tegelikult ei suutnud vilumata ameerika väeosad olla veel lahingukaaslasteks nois tõsistes heitlustes. Na-gu näitlikel taktikalistel õppustel on pealtvaa-tajad õpilased, nii ameeriklased alul asusid la-hinguformatsiooni sügavamas (tagalas) ešelon-is „pealtvaatajatena”. Autoritelt kirjeldatud õise vastulöögi episood tõestab veel kord neid taktikalisi töökspidamisi, milliseid esitatakse õisele lahingule, ja nimelt: õine operatsioon nõuab valitud — eliitjuhte ja mehi, ootamatust, veendunud eneseohverdajaid (les enfants per-dus”), tegevuse reeglipärasuse äärmist täpsus-tamist jne.

Sõjakirjanduse ülevaade.

Ke.

SAKSAMAA.

MILITAR WOCHENBLATT
1932/1933.

Nr. 5. Võiduretseptid. Umbes 125 aasta eest ilmus — kirjutab kindralleitnant Marx — Jominilt raamat, mis sisaldas paljude tarkade inimeste arust, isegi Napoleon kaasa arvatud, võiduretsepti. „Võetagu punased väe-osad kokku — juhata retsept — ja viidagu nad lahutatud siniste vahele. Sealt rünnatagu punaste peajõududega ühte osa siniseist, kuna teise vastu ilmutatagu vaid demonstratsiooni ehk maski. Kui sel viisil üks osa siniseid üle-jõu varal löödud, pöördagu ümber ja löödagu ka teine osa puruks. Sel viisil kahekordistuvad punased väed teatud mõttes.“ Napoleon oli sa-geli seda retsepti kasutanud ja seepärast on tema viha raamatu ilmumise puhul arusaadav.

Hiljem leiti vasturetsept, peamiselt Radetzky nõuandel, ja kasutati seda 1813. aasta sügisel sõjakäigul. „Tõmmatagu sinised, keda ähvardab rünnak, tagasi ja tungitagu ühtlasi teise osaga punasele maskile energiliselt peale. Pöördu punane peavägi seepeale ümber, siis jälitagu teda jälle kohe.“ See vasturetsept aitas ja tema tulemuseks oli Katzbach, Dennevitzi ja viimaksi Leipzig. Aga veel kaua aega mängis Jomini võiduretsepti kodukäijat. Siis tuli retseptivaba ajajärk, millel strateegiat peeti vaid abistamise süsteemiks. Sellele järgnes uuesti retsepti aeg. „Võetagu sinine pliiats ja tõmmatagu siniste väeosade juurest hulk siniseid madusid vaenlase tiiva ümber, siis saadakse kontsentriiline võitlus ja viimaks isegi Cannae. Nõnda talitasid jaapanlased veel Mukdeni juures.

Kuid siingi leidis vasturetsept. Autor kirjeldab pikemalt neid mitmekesiseid retsepte ja vasturetsepte ja tuleb otsusele, et iga võiduretseptile on leitud ka vasturetsept. Retseptid ei muutu seeläbi valeks, küll aga sageli mõjutuks. Otsuse võib siis anda vaid punaste või siniste paremus.

Motoriseeritud väeosade kaitse lennukite vastu. Motoriseeritud väeosade arv kasvab jõudsasti. Nad pakuvad lennukirünnakuile avatleva sihi, kuna jõuvankrid ei saa harilikult teelt kõrvale pöörata ega vaenlase rünnakut vältida.

Autor vaatleb mitmekesiseid kaitsevahendeid ja jõuab otsusele, et kõige tõhusamad on siin kolonnid kaasa liikuvad kuulipildujad, mis on suutlised tagasi tõrjuma isegi kardetava langepommipilduja ründe. See pommipilduja, varustatud ainult ühe 250 kg pommiga, langeb kullina 5000 m kõrguselt 40 sekundiga vastase peale ja vaid laskevalmis kuulipilduja suudab teda 30 sekundi kestes 250 kulliga tervitada.

Õhulaeva-areng Venemaal. Ühelgi maal, isegi mitte Ameerikas, ei arendata õhulaevade ehitust sel määral kõigi võimalike ametlike vahenditega nagu Venemaal. Ehituse kaavas on tervelt 94 õhulaeva, mis peavad saama viie aastaga valmis. Isegi kui oletada, et osa neist jääb vaid paberile, omab Venemaa siiski mõne aasta pärast hea hulga õhulaevu.

Venemaa kavatses ehitada peamiselt keskmise suurusega mittetardunud või pooltardunud õhulaevu, mis ei vaja angaare, vaid võidakse kinnitada ankrumasti külge. Ta kavatses neid kasutada eeskätt majanduslikeks otstarveteks Siberis, sest et nad on siin muist veovahendeist otstarbekohasemad, kus on küsimuses kiirsaadetised.

Õhulaevade verfte on kaks suuremat tegevuses, üks Leningradis ja teine Dolga Prutnajas, 19 km Moskvast eemal, Kljasma orus, kus on kaks õhulaeva angaari. Kolmas väiksem ja vähem verft on Moskvast. Peale selle ehitatakse keskmise suurusega puust angaare Siberis mitmes kohas, kus peab tulema õhulaeva liikimine. Esiotsa ehitatakse peamiselt väiksemaid õhulaevu. Tähtsaimad mehed õhulaevade ehitamise alal on vene õhujõudude ülem Baranov, Osoviahimi esimees Sarsar, kindral Nobile, insenerid Flafermann ja Assberg, prof. Samoilovitš ja Moltšanov ning 73-aastane Ziolkovski ja viimaks õhulaevakaptenid Niževski ja Garakhanidse.

Tehniline ülevaade. Prantsuse Šneideri uus 15,5 cm L 50 M 1930 kahur, mille

ülesandeks on rannakaitse liikuva märgi vastu ja võitlus liikumata märgi vastu maasõjas; laseb 26 km ulatusele. Algkiirus on 900 m/sek., pommi raskus 50 kg, laskekiirus 4—5 paukminutit, mida võib viia 3—4 paukminutini. Rännakul võetakse kahur koost ära kolme ossa. Sellekohased jõuvankrid võimaldavad talle hea liikuvuse teedel ja maaalal. Erakordselt võidakse kahurit ka tervikuna vedada. Tuleasendisse seadmine ei nõua palju aega.

Prantsuse kahurväl on juba mitu aastat valmis uus 7,5 cm Šneider-Lfa-väljakahur L 40 M 26, mis olevat osalt juba võetud tarvitusele. Väljakahuri jaoks on tal erakordselt suur laskeulatus, 14,5 km ja võidakse teda kasutada ka lennukite vastu. Tal on kaks puudust: liiga suur raskus 1980 kg ja vähene tulistamisvalmisolek, sest et ta tuleb enne sõidukilt maha võtta.

Väga mitmekesised on pioneride tegevuses vajalikud jõusõidukid. Nad on nii mitmekesised ja kallid, et nad kõik ei saa areneda relvana, vaid peavad osalt kujunema majandusliku tööstuse vahendina. Selline on näiteks positsioonisõjas väga vajalik kraavibagger, mida kasutatakse teede ehitamisel ja mujal. Õige kohane on inglise kraavibagger Allen-Parson. 36 HP mootoriga on ta sõidukiirus 2,67 km/t. ja kaevamise kiirus 28—35,3 cm/min., mida korraldatakse maa laadi kohaselt. Kraavi laius võidakse saada kuni 107 cm 3,048 m sügavuse juures. Maa võidakse visata paremale ja pahemale poole. Ümberseadmine selleks nõuab 20—25 sek.

Ameerikas on arendatud sideteenistuse tarvis eesliinil kantav raadio SCR 131 saate kui vastuvõtuks, mis võimaldab korraliku töötamise kuni 8 km kauguseni. Ta kaalub 20,4 kg, võidakse kanda kahe mehe poolt ja ruttu tegevusvalmis seada. Oma väiksuse tõttu on teda kerge vaenlase eest varjata.

Itaalias varustatakse kõik relvalliigid mitmekesiste sellekohaste raadiodega.

Samuti pannakse suurt rõhku kirjatuvidele, kuna Maailmasõja kogemused andsid häid tulemusi. Nõnda läksid Piave lahingusse 1918. a. suvel kaasa võetud 600 tuvist ainult 50 kaduma, mis on õige väike arv, kuna tuvid võetakse just kõige raskemais olukorras appi, kui muud sidevahendid enam ei aita. 300 tuvi teadet olid eriti tähtsad, näiteks sakslaste ülemineku kohta üle Piave 15. juuni hommikul 1918. a.

Ka Šveitsis on kirjatuvide asi kõvasti arenenud ja kasutatakse siin parimaid ja täiuslikumaid kirjatuvi tõugusid, nimelt Antwerpeni, Lüttichi ja Brüsseli.

Saksamaal tahetakse arendada erilist teatekoera tõugu nime all „Kurmärker“. Ta peab olema suuteline jooksa suurima kiirusega kõige viletsamal lahinguväljal, kartuseta liikuma niihästi üksikus kui inimelavas kohas ja igasugu kära vastu olema ükskõikne. Ta „kasukas“ peab kaitsma teda iga ilma ja okaste ning okastraadi vastu.

Veeteede sõjalisest tähendusest kõneldakse pikemas artiklis ja leitakse, et sõja korral võib veeteid sõjaväe kui ka erelanike varustamiseks õige tuntu määral kasutada, kui aga veeteed on tarviliselt arendatud.

Eskadroni väljaõppe ja teenistusjaotise kohta on pikem kirjutis, kus autor annab ses suhtes tegelikke juhatusi. R.

Sport.

Tallinna garnisoni murdmaajooks.

23. aprillil peeti garnisoni spordikomisjoni korraldusel garnisoni väeosadevahelised murdmaajooksu võistlused. Jooks algas Mustamäelt Kaitseliidu lasketiiru tee algpunktist ja lõppes Falgiaias. Jooksumaa pikkus oli 5 km ümber. Jooksust võttis osa 12 väeosa 230 võistlejaga.

Ülal: O.-ü. „Vaba Maa“ rändauhinna üleandmine Pioneripataljonile. All: Start.

Esimesele 3-ele kohale tulid:

1. Noor E. Siitam — Pioneripataljonist — ajaga 23 m. 21,2 s.
2. V.-allohv. A. Veske — 10. üks. pataljonist — ajaga 24 m. 02 s.
3. Noor J. Tšutšelov — Mereväest — ajaga 24 m. 05 s.

Esimesele kohale tuli Pioneripataljon 339 punktiga.

O. Ü. „Vaba Maa“ poolt väljapandud rändauhinna omas esimest korda Pioneripataljon. Individuaal auhindu anti 25-le esimestele kohtadele tulijatele.

Vormiküsimus.

Leitnant Nööp: „Noh mis nalja sa nüüd teed, ega täna maskipidu pole.“

N.-leitnant Auk: „Või maskipidu!? Vaata, vormiküsimus on päevakorral; tahan esineda ettepanekuga: 1) praktiline — võib kombineerida suvepalitust; 2) odav — võib olla korraga vormi- ja erariie; 3) omapärane — kusagil ei ole ju lõpuks — moodne pastla kultuur!“

—Ad.—

Narva Ühispank

Joala tänav, omas majas. Telef. 86.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone:

- a) **Võtab raha hoiele** tähtajalisele ja jooksvale arvele.
- b) **Laenab raha** — vekslite kui ka võlakohustuste, väärtpaberite, kaupade ning kinnisvarade kindlustusel.
- c) **Ostab ja müüb** klientide arvel igasuguseid väärtusi ja kaupu.
- d) **Toimetab** rahasaatmist ja dokumentide järgi raha sissenõudmist. Korrespondendid kõigis kodumaa linnades ja alevites.
- e) Teraskambris **teraslaekad** (seifid) üürile anda asutustele ja isikutele.

Narva Ühispanga juhatus.

Narva Majaomanikkude Pank

Narvas, Peetri pl. 2, omas majas. Telefon 2-68.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Juhatus.

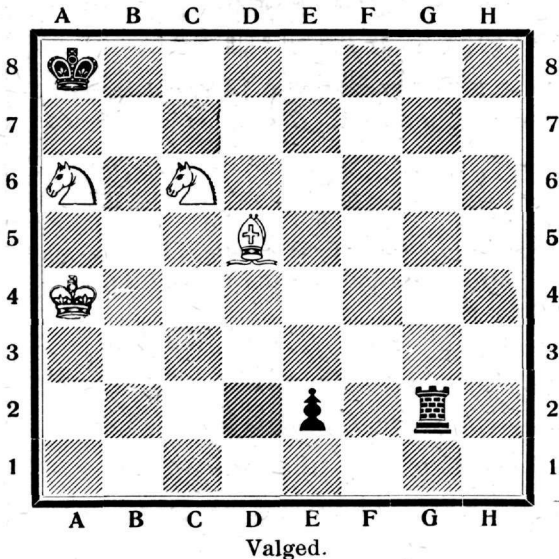
Male.

Toimetaja **A. Burmeister.**

Kirjade aadress: Tallinn, Luise t. 8, krt. 3.

Ülesanne.

Kokku seadnud K. Kipping.
Mustad.

Valged: Ka4, Od5, Ra6 ja c6.

Mustad: Ka8, Vg2, Ee2.

Valged algavad ja annavad matt kolme käiguga.

B. Valcheri ülesande (vt. „Sõdur“ nr. 14/15) lahendus.

Seis: Valged: Ka8, Lb7, Ve3, Oc1 ja e2, Rh2, Ed2. Mustad: Kel, Lf1, Og4, Ef2 ja h3, 2k.

1. Lb7—h1!, Lf1 : h1, 2. Oe2—f3 a. m. 1. (Lb7—h1), ükskõik, 2. Lh1 : f1 a. m. Õieti lahendanud Lembit Napritson.

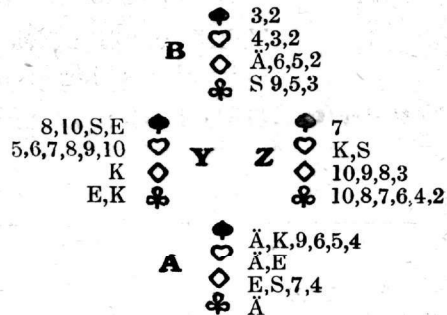
Õiendus.

Th. Lechtenfeldi ülesande (vt. „Sõdur“ nr. 13) lahenduse kolmas variant peab olema: 1. Ld2—d6, c7 : d6, 2. Og8—f7 annab matt.

Bridsh.

Bridshiülesanne nr. 6.

Esitame seekordse bridshiülesande meie bridshinurga sõpradele veidi erandlikul ning ühtlasi ka raskemal kujul. Argu ainult keegi lasku end sellest heidutada. Kaartide jaotus on järgmine:

A ja B on mängul. Mäng on trumbita. Y alustab härtu — 10-ga. Mitu võtet saavad A—B parima kaitse puhul?

SISUSTIK: Kindral J. Tõrvand: Reservohvitseride küsimusest. — Kolonelltn A. Laats: Poola rahvuspuha. — V. O. K. üleskutse. — Kolonelltn. M. Tuisk: Selgitusi sektsiooni kodukorra juure ja kodukord. — Ho: Riiklik julgeolek ja seltskond. — Kapt. A. Landsberg: Vabariigi Ohvitseride Keskkogu abiandmise kapital ja kodukord. — Kolonel A. Traksmann: Reservohvitseride endatäiendamise sõjaasjanduses. — Kolonelltn. A. Külaots: Tagavaraväe ohvitseride sõjalisest ettevalmistamisest. — Kolonel A. Jaakson: Distsipliin. — Kolonel O. Plaks: Ohvitseride teenistuskäigu seadlus tagavaraväe ohvitseride suhtes. — Major R. Tomback: Reservohvitseride ettevalmistamine välisriikides. — Taktika alalt. — Major A. Rehtlane: Teenistuse võimaldamisest elukutselistele kaitsevällastele tagavaraväes. — Kolonelltn. H. Freiberg: Majandusliku omaabi korraldamine — Kolonelltn. A. Laats: Kaitseväe elu ja sõjateaduse areng peegelduvad „Sõduris“. — Kapt. E. Püss: Jooni seltsi „9. Jalaväepolk“ tegevusest. — Kaitseväe elu: V. K. O. üldkoosolek. SMÜ tegevus kaitseväele lähemale. — Sõdur rindelt jutustab: -m. Episoodid suurtegevusest. — Sõjakirjandust — Sport — Male. — Bridsh.

Vastutav toimetaja kol.-leitn. V. KÜLAOTS.
Kõnetr. Kaitseväe nr. 40.
Tegev toimetaja kol.-leitn. A. LAATS.
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163.

Väljaandja: „Sõdur“ Tallinn, Toomkooli 7.
Toimetus ja talitus:
Toompeal, Toomkooli tän. nr. 7.
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163.

„SÕDURIT“ TELLIMISE HIND: Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr. — veerandaastas 1 kr. 50 snt.

Viljandi äride kuulutusi.

A-S. Viljandi Linavabrik

Viljandi, Lossi tänav 41. Telefon 18. Asutatud 1912. a.

*Näitustel kõrgemad ja 1 auhinnad. Viimasel Tartu näitusel
26.—29. aug. 1932. a. kõrgem auhind (Grand Prix) ja*
RIIGIVANEMALT KÕRGEM ERIAUHIND.

Valmistab kodumaa paremat. linasortidest mitmesugust lõnga ja riidet, nagu: linast lõnga ja niiti nr. 4—40, takust lõnga, sidumise nõõri kerades ja vihtides.

Koob mitmesugust linast ja takust riidet, nagu: laudlina-, käteräti-, voodilina-, särgi-, käsitööriiet linase ja puuvillase lõimega. Linase ja puuvillase lõimega ilusates mustrites voodi päevatekke, laudlina-, püksi-, madratsi-, vahe-, presendi-, koti-, ja polstririiet, vastupidavaid riidest masinarihm, puuvillast vokinööri lina- ja villaketramise vabrikutele, valmisõmmeldud viljakotte, koormakatteid (presente) immutatud ja immutatamata jne.

Iseäranis soovitame oma tööstuse hästi pleegitud linast laua- ja ihupesu.

Vabrik võtab rahva käest vastu linu ja takku ümber-
töötamiseks lõngaks ning riideks, töö kiire, hea ja odav.

Vabrik ostab igal ajal linu ja takku kõrgema päevahinnaga.

A-S. VILJANDI LINA-VABRIK.

Grand Prix

Grand Prix

OSAÜHISUS *Alko* VILJANDIS

Veinid ja vahuveinid. Liköörid, konjakid jne.

UUDIS: *Vermut vein, Parisek.* Kõige täielikum valik Eestis parimatest jookidest.

Saadaval igas napsikaupluses ja joogikohas.

TEHASED JA LADU: Viljandis, Lossi tän. nr. 34, oma majas. Telefon 23.

ESINDUS JA LADU: Tallinn, S. Karja 20/8 A-S, „Kaubamaja Estika“ tel. 447-67.

Tähelepanuks väeosadele ja asutistele!

„Sõduri“ tellimise raha tasumise hõlbustamiseks palume raha sissemaksta kohalikku Eesti Panga osakonda ülekandmiseks „Sõduri“ jooksvale arvele

Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 643.

Viljandi äride kuulutusi.

H. Luik

Lossi t. 16. Viljandis. Lossi t. 16.

**Uurid, kuld, hõbe, kristall,
raadioaparaadid ja tarbed.**

Parandus kiire ja korralik. Hinnad mõõdukad.

Daamide ja härrade

juuksetööstus

J. TISCHLER

Viljandis, Lossi tän. 12.

Töö kiire ja korralik.

H/k. „Sofiid“

Viljandi, Lossi tän. 21. Telefon 107.

Koloniaal- ja tubakakaubad.

Müük engros ja endetail.

Rätsepaäri S. PATURSKY

Viljandis, Linnu tän. 7. Telefon 2-33.

Alati suures valikus hooaja

ülikonna- ja palituriideid

igasuguseid liht- ja vormiriiete tellimisi
täidan korralikult ja äärmiselt odavasti.

Kullasepaäri E. PIHLAK

Viljandis, Lossi tän. 24.

Saadaval igasugu **kuld, hõbe, kristall ja
alpakakaubad.**

O s t a n kulda ja hõbedat.

S. DONDE ja S. NIGLAS

Majatarbed,

likööri ja veinikauplus

Viljandis, Tartu tän. 7.

S. Schugol

Lossi t. 25. Viljandis. Lossi t. 25.

**Valmisriided,
mütsi- ja moekaubad.**

Alati saadaval suures valikus daamide
ja härrade mantlid ja ülikonnad.

Kes soovib moodsalt ja odavalt riietuda,
see ostab omad tarbed minu ärist.

Riigi- ja omavalitsuse teenijaile m ü ü n ka
järelmaksuga.

J. OTS

Viljandis, Lossi tän. 18. Telefon 1-20

**Tubaka- ja
koloniaalkaupade ladu.**

Müük suurel ja väikesel arvul.

Rohu- ja värvikauplus

E. Günther

Viljandis, Tartu tän. 9. Telefon 2-12.

Soovitab hooajaks

värvi, värnitsat, lakki, pintsleid
ja igasuguseid muid maalritarbeid
odavate hindadega.

Provisor G. H. JÜRGENS'I

rohukauba ladu

VILJANDIS, Suurturg nr. 10.

Osakond „KESK“ Lossi tän. 20,
endine „Ephag“.

Puudrid, nahakreemid, lõhnaõlid, tualett-
seebid, riidevärvid, maalrivärvid, pliiritus- ja
õilakid, pintsleid ja harjad, fosforlubi,
loomapulbrid, kondijahu, loomakriit.

Tartu äride kuulutusi.

Athena café

ja
Athena söögisaal

on parimad külastamiskohad

TARTUS

Gustav Adolfi t. 10, tel. 403.

Enne vaba aja seiklust, suvist laagrit, sügist manöövrit või suurt paraadi kõik kaitseväelased söövad

Richard Glassmanni
karastavat
SOKOLAADI

ja muid maiustusi, mis alati värskelt saadaval

Tartus, Suurturg nr. 1.

(Vastu raekojas asuvat linna pank.)

Šokolaadi, kakao ja kompveki
tehas A.-S.

A. Brandmann

TALLINNAS,

Tartu osakond, Tartus, Ülikooli 36.

Soovitan oma tehases valmistatud kõrgeväärtuslisi kompvekke, ŠOKOLAADI ja kakaod igasuguses valikus.

JÄLLEMÜÜJATELE SOODSAM OSTUKOHT.

TEDRESAN

Kreem Seep

Parimad vahendid tedretähtede vineide ja teiste näoplekkide kõrvaldamiseks. Annavad nahale ilusa valge jume.

Ainuvalmistaja:

A. S. Prov. JULIUS LILL
TARTUS.

H. BERG

 TARTUS,
Promenadi 9.

Asutatud 1899. a.

Kuld ja hõbe aurahad 1908. a. Kuldauraha 1931. a.

KUMMITEMPLITÖÖSTUS.

Numeraaatorid, kummitemplid, templid taskuskandmiseks, metall-pitsatid. Templipadjad. Templi ja numeraatori värv. Plommitangid.

Kella ja kullasepäri ja tööstus.

Kõige odavam ostukoht on

Konst. Jaik'i

kirjutusmaterjali-, paberi-,
papi-, tapeedi- ja raamatu-
kaupluses

Tartus. Suurturg 11.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Moodsate mustrite, vastupidava riide ja tugeva töö poolest on kõigile tuntud

J. Kaplani

valmisriiete äri

Tartus, Uueturu tän. 24,

kus müügil on ülikonnad, mantlid, püksid ja mitmesugu muu riietus.

Väga odavad hinnad.

PUDU JA PESUÄRI

N. JASMANN

Tartus, Raatuse tän. 10, tel. 5-70.

Soovitab suures valikus: triiksärke, kraesid, kaelasidemeid, siidi-kaelasalle, kindaid, trakse, sokke, taskurätte, meeste- ja naisterahva pesu, puuvillast ja villast trikoopesu jne.

Hinnad odavad. Valik rikkalik.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Tartu äride kuulutusi.

Soovitame rikkalikus valikus

A.-S. Rauaniit'i
A.-S. O. Hilgas'e
ja teiste kodumaa
vabrikute saadusi.

Alati saadaval:

Prantsuse käsitööniiti D.M.C.
Inglise villast lõnga.
Griiksärke, polosärke j. n. e.

Sch. Bakscht & Pojad

Tartu, Poe 3. Kõnetr. 6-98.
Kaubahoovi vastu.

Müük suurel ja väikesel arvil.

LIMONADITEHAS

J. Nirk

TARTUS, PIKK 14/16
TELEFON 3-34.

Sidroni-sooda
Limonadid
Selters
Mõdu

E. Güntheri

Riidevärvid

on üle kõige

KARUSNAHA- JA MÜTSITÖÖSTUS

G. Kangro

TARTUS, ALEKSANDRI TÄN. 15.

V A L M I S T A N

suve- ja talvemütse,
kasuka- ja kraenahku.

I g a s u g u s e i d

vormimütse

asutistele, koolidele, kaitseväele ja kaitseväelastele

Töö kiire ja korralik

Tartu äride kuulutusi.

Moe-, pudu-, ja pesuäri **Vennad Lepp**

Kaubahoov 2. **TARTUS** Promenaadi 2.
Telefon 4-81. Telefon 13-54.

Soovitab suures valikus: triiksärke, kraesid, kaelasidemeid, siidi-kaelasalle, kindaid, trakse, sukki, sokke, taskurätte, meeste- ja naisterahva pesu, puuvillast ja villast trikoopesu, võimlemis-trikoosid ja kõiksugu hooaja

moe-, pudu-, ja pesukaupa.

Vihmavarje ja jalutuskeppe, kootud villaseid jakke ja veste, hommiku- ja võimlemiskingi, kaabusid jne. jne. **HINNAD ODAVAD.**
VALIK RIKKALIK. Müük suurel ja väikesel arvil.

A/S. D. Mirvitz & Pojad

TARTU
Raekoja 6

TALLINN,
Estonia
pulest. 13

Majatarvete ja valgustusabinõude suuräri.

Kaitseväelused!

Kõige soodsamini ostate

sadulsepp

J. Sulg'i ärist

Tartus. Riia tän. 3.

Kõiksugu nahk- ja reisitarbeid:
daamidele elegantseid käekotte,
härradele portfelle, rahataskuid, reisi-
kohvreid, aktimappe, käsi- ja jalgpalle
j. n. e.

Sealsamas

täidetakse tellimised ja parandused.

Tapeedid ja paberikaubad

ostate kõige odavamalt

paberiärist „KODUMAA“

TARTU, Aleksandri tän. 10.

Pärnu äride kuulutusi.

A.-S. HEINRICH PULS

PÄRNUS, KUNINGA TÄN. 19

SOOVITAB:

EHITUSMATERJALI
TERASKAUPA

ÕLIVÄRVE
MAJAPIDAMISTARBEID
KOLONIAALKAUPA

KÕIGE SUUREM VALIK.

KÕIGE ODAVAM OSTUKOHT.

Mööbli- ja sadulsepatööstus

G. Glück

PÄRNUS, Vilmsi tän. 16

Alati saadaval valmis pehme

**polstermööbel, saaligarnituurid,
türgidiivanid, kushetid j. n. e.**

Võtab vastu tellimisi igasuguste
mööblite ja polstertööde peale.

Suures valikus alati saadaval

kõiksuguseid jalanõusid, tennis- ja rannakingi

vastutuleliku hindadega.

Saapaäri „SOLIID“

Pärnus, Rüütli tän. 22.

Saberossikestade tehase

„Linda“

Pärnus,

Riia tänav 66

Telefon 149.

Rahakehval ajal

ostetakse kõik mööbel, nagu:

**diivanid, kushetid, pehmed too-
lid, portfelle, daamidele käe-
kotte ja kõiksugu peennaha töid ikka
sealt, kus töö hea ja hinnad tõesti oda-
vad. Selleks on kõige parem ostu-
koht mööbli- ja sadulsepatööstus**

J. Petri,

Pärnus, Rüütli t. 51.

Palun lahkesti minu kaubaga tutvuneda.

Tellimiste tähtsime kiire ja korralik.

Tellimiste tähtsime kiire ja korralik.

Vennad JEERIK

PÄRNUS, JÄNESSELJA TÄNAV 17, LAADAPLATSI VASTAS. TELEFON 494.

Suurem ja täielikum **jalgrataste ja nende osade, raadio, gram-
mofonide, laskeriistade, jahitarbete, õmblusmasinate, elektri-
tarbete ja reformvoodite äri.**

PARANDUSTÖÖKODA IGASUGU REMONTTÖÖDEKS.

HINNAD TUNTUD ODAVUSE POOLEST.

Pärnu äride kuulutus.

PÄRNU LINATÖÖSTUS A/s.

PÄRNU RÄÄMA TÄN. 38 TEL. 125

SUUREMAD ja TÄIELIKUMAD
LINAKETRAMISE-, KUDU-
MISE-, PLEEGITAMISE-, VIL-
LAKRAASIMISE-, KETRA-
MISE-, KALAVÕRGU-KUDU-
MISE-, VÕRGULÕNGA- ja
NÖÖRIVABRIKUD.

NÄITUSEL KÕRGEMAD AUHINNAD (GRAND PRIX).

Kõik, kes head lõnga ja ilusates mustrites riiet soovivad saada, saatku omad linad, takud ja villad ketramiseks ja kudumiseks

Pärnu linatööstuse vabrikutesse

Pärnu, Rääma tän. 38.

Töö kiire ja hea. Palume aadressi tähele panna.

JOH. ANDREKSON

Pärnu, Vee tän. 4. Telefon 258.

Soovitan alati suures valikus:

Riide osakonnast: igasugu siidi-, villast- ja puuvillast riiet, kanga lõime, villast lõnga jne. Valmis ülikondi, palituid, karusnahku jne.

Jalanõude osakonnast: igasugu lakk-, schavroo-, kroom- ja juht jalanõud, kalosse jne.

Naha osakonnast: lakk-, schavroo-, kroom-, juht-, talla-, pinsoli- ja pastla nahku, rihme, kingsepa materjale jne.

Suure läbimüügi tõttu alati värsked kaubad ja hinnad vastuvõetavad.

JOH. ANDREKSON

Pärnu, Vee tän. 4. Telefon 258.